

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ
RESİMLERİN METİNLERLE UYUM DÜZEYİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru KAYA TORUN

TOKAT

Haziran, 2020

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ
RESİMLERİN METİNLERLE UYUM DÜZEYİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ebru KAYA TORUN

Danışman: Prof. Dr. Adem İŞCAN

TOKAT

Haziran, 2020

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasının “intihal engelleme” programı ile tarandığını, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

.../.../...

Ebru KAYA TORUN

JÜRİ İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Ebru KAYA TORUN'un Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi adlı çalışması 16.06.2020 tarihinde jürimiz tarafından Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Yüksek Lisans Programında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Dr. Öğretim Üyesi Özkan Aydoğdu

.....

Üye (Tez Danışmanı): Prof. Dr. Adem İşcan

.....

Üye : Doç. Dr. Sami Baskın

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2020

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Dünyaya gelmesiyle birlikte onu keşfetmeye başlayan insanoğlu için keşfi sağlayan en önemli araçlardan biri gözdür. Göz, doğduğu andan itibaren bakarak her şeyi inceleyen insanın, dünyayı anlamlandırmasını sağlar. Hayatımızda oldukça önemli olan göz, görme yetisi ve görsel unsurlar eğitim-öğretim sürecinin de ayrılmaz birer parçasıdır.

Eğitim-öğretim sürecinde daha fazla sayıda duyunun işe koşulması bilginin alınması, anlamlandırılması, hafızada tutulması ve istenildiğinde geri getirilmesi açısından oldukça önemlidir. Yani, eğitimde hitap edilen duyu sayısı arttıkça, öğrenmenin kalıcılığı da o denli artar. Özellikle görme duyusuna daha fazla hitap edilmesi, eğitimde hedeflere ulaşım düzeyini artıracaktır. Dolayısıyla öğrencilerin öğrenme sürecinde oldukça önemli olan görsel unsurların ders kitaplarına dâhil edilmesi oldukça yerinde bir karardır. Özellikle ana dilin becerilerini öğretmede birincil kaynak olan Türkçe ders kitaplarındaki resimlemeler oldukça önemlidir. Çünkü öğrenci Türkçe ders kitapları sayesinde okuma yazmayı öğrenir ve okuma alışkanlığı kazanır. Bu noktada Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin dikkatini çekecek biçimde ve gelişim özellikleri dikkate alınarak resmedilmesi gerekmektedir. Türkçe ders kitaplarında bulunan resimlerin dikkat çekecek düzeyde canlı ve net olmaları, öğrencilere estetik zevk kazandırmaları, ait oldukları metinlerle uyumlu olmaları ve metinlerin tahmin edilebilirliğini sağlamaları üstünde durulması gereken önemli noktalardır.

Bu doğrultuda, çalışmada ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabı içindeki resimler ile metinlerinin uyum düzeyi incelenmiştir. Çalışma altı bölümden, kaynakçadan ve eklerden oluşmaktadır.

İlk bölümde, problem durumu, çalışmanın amacı ve önemi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır. Sonraki bölümde, literatür taraması sonucunda ders kitapları ve Türkçe ders kitabı, metinler ve türleri, ders kitaplarında resimleme ve resim ve metin ilişkisi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, araştırmanın modeli, veri toplama süreci ve veri analizinden bahsedilmiştir. Bölüm dördte, 6. sınıf Türkçe ders kitabı içindeki bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türündeki metinler ile resimlerin uyum düzeyi hakkında bilgiler aktarılmıştır. Beşinci bölüm, bulguların literatürdeki araştırma sonuçları ile tartışılmasına ve bulguların anlamlandırılmasına ayrılmıştır. Altıncı bölüm ise sonuç ve önerilerin bulunduğu bölümdür.

ÖZET

ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE UYUM DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

Kaya Torun, Ebru

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adem İşcan

Haziran 2020, xii + 117 sayfa

Bu araştırma, ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyum düzeyini ortaya çıkarmak amacı ile yapılmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018–2019 eğitim ve öğretim yılında okutulan Eksen Yayıncılığa ait 6. sınıf Türkçe ders kitabı ve Sivas'ta görev yapan iki Türkçe öğretmeninden oluşan katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcılar seçkisiz örneklem yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasında, doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Katılımcıların bağımsız ve yansız bir şekilde görüşlerini belirttiği “Resim–Metin İlişkisi Kategori Listesi” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Toplanan veriler, betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, resimlerin, öğrencilerin metinleri tahmin edebilmesini yüksek düzeyde sağlayacağı; ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği; ait oldukları metnin içerikleriyle yüksek düzeyde uyumlu olduğu; ait oldukları metinlerin ana fikrini/ana duygusunu orta düzeyden biraz daha yüksek düzeyde desteklediği; resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisinin yüksek düzeyde gözetildiği yine resimlerde kullanılan renklerin yüksek düzeyde canlı, net ve dikkat çekici olduğu fakat resimlerin, öğrencilere orta düzeyde estetik zevk kazandıracağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen tüm sonuç ve bulgular tartışılmış ve daha sonra bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Ders Kitabı, Metin, Resim

ABSTRACT

EXAMINING THE COMPATIBILITY LEVEL OF THE ILLUSTRATIONS WITH THE TEXTS IN THE SECONDARY SCHOOL 6TH-GRADE TURKISH TEXTBOOK

Kaya Torun, Ebru

Master's Thesis, Division of Turkish Education

Advisor: Prof. Dr. Adem İşcan

June 2020, xii + 117 pages

This research has been carried out with the aim of revealing the level of the compatibility of the illustrations with the texts in the secondary school 6th-grade Turkish textbook. In this research, the screening model has been used. The study group of the research is consisted of the 6th-grade Turkish textbook which was published by Eksen Publishing and were taught at secondary schools during 2018-2019 academic year and of two participants who work as Turkish language teachers in Sivas. The participants have been selected randomly by random sampling method. The document analysis technique has been used to collect the research data. The "Illustration-Text Relevance Category List", in which the participants expressed their opinions independently and impartially, has been used as the data collection tool. The collected data have been analyzed and interpreted with the descriptive analysis approach. According to the results of the research, it has been seen that the illustrations will enable students to predict the texts at a high level; they highly support the headings of the texts they belong to and are highly compatible with the contents of the text they belong to; their level of supporting the main idea/main feeling of the texts they belong to is a bit more than medium level; the ground-background relationship is highly taken into consideration in the placement of the illustrations and texts and; the colors used in the pictures are vivid, clear and remarkable but the illustrations will make the students gain just a medium level of aesthetical pleasure. All the results and findings obtained from the research have been discussed and then some suggestions have been made.

Keywords: Turkish Textbook, Text, Illustration.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ İMZA SAYFASI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	1
Amaç	3
Önem	4
Sayıtlar	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	6
Ders Kitapları	6
Ders Kitaplarının Nitelikleri.....	7
Ders Kitaplarının Önemi ve Faydaları.....	8
Türkçe Ders Kitabı	9
Türkçe Ders Kitapları ve Metin	10
Metin Türleri	13
Bilgilendirici Metin	14
Hikâye Edici Metin.....	15
Şiir	15
Ders Kitaplarında Resimleme (İllüstrasyon).....	16
Resim-Metin Uyumu.....	19

BÖLÜM III	20
YÖNTEM	20
Araştırma Modeli	20
Çalışma Grubu.....	20
Veri Toplama Aracı.....	22
Veri Toplama Süreci	22
Verilerin Analizi.....	22
BÖLÜM IV	24
BULGULAR.....	24
Bilgilendirici Metinler ve Yorumlar	24
“Dostluk” Metni	24
“Nevruz” Metni	25
“Atatürk Geometri Kitabı Yazmış” Metni.....	28
“Geri Kazanım” Metni.....	31
“Değerlere Uymada Üç Hata” Metni.....	33
“Güler Yüze Gülmeye Dair” Metni.....	36
“Teknolojik Bayram Kutlamaları” Metni.....	39
“Pulsuz Dilekçe” Metni	41
“Bilinçli Medya Tüketimi” Metni	43
“Uzaklar” Metni	45
“Gezegelimiz Isınıyor” Metni.....	47
“Mikrop Savaşları” Metni	50
Bilgilendirici Metinlere Ait Genel Bulgular	52
Hikâye Edici Metinler ve Yorumlar	52
“Forsa” Metni	53
“Kaynatılmış Tohum” Metni	55
“Ceylana Yardım Edenler” Metni	58
“Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp” Metni	61
“Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele” Metni.....	63
“Atatürk Orman Çiftliği” Metni	65
“Nasrettin Hoca Fıkraları” Metni	68
“Ben Kimim” Metni	71
“Bilmece” Metni.....	74

“Ömür Törpüsü” Metni	76
“Robotik ile Enerji” Metni	78
“Newton’un Elması” Metni	81
Hikâye Edici Metinlere Ait Genel Bulgular.....	83
Şiir Metinleri ve Yorumlar	83
“Türküler Dolusu” Şiiri	84
“30 Ağustos” Şiiri.....	85
“Dolunayda Kurtlar” Şiiri.....	87
“Çocuk ve Resim” Şiiri	89
“Birlikte” Şiiri.....	90
“Orman” Şiiri.....	92
“Gün Doğuyor” Şiiri.....	94
“Uçakla Yolculuk” Şiiri.....	95
Şiir Metinlerine Ait Genel Bulgular	97
Tüm Metinlere Ait Genel Bulgular	98
BÖLÜM V	99
TARTIŞMA	99
BÖLÜM VI.....	104
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	104
Sonuçlar.....	104
Bilgilendirici Metinlere Ait Sonuçlar	104
Hikâye Edici Metinlere Ait Sonuçlar	104
Şiir Metinlerine Ait Sonuçlar	105
Genel Sonuçlar	105
Öneriler.....	105
KAYNAKÇA.....	108
EKLER.....	113
Ek 1. Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi.....	113
Ek 2. Araştırma İzni	114
Ek 3. Özgeçmiş	117

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Metin Türlerine Göre Dağılımı .	20
Tablo 2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerine Ait Veriler.....	21
Tablo 3. Katılımcı Verileri.....	22
Tablo 4. Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesindeki Aritmetik Ortalamaları Değerlendirme Aralığı	23
Tablo 5. Genel Bulguların Yüzdelik Oranlarını Değerlendirme Aralığı	23
Tablo 6. Dostluk Metni Resim-Metin Uyumu.....	25
Tablo 7. Nevruz Metni Resim-Metin Uyumu.....	27
Tablo 8. Atatürk Geometri Kitabı Yazmış Metni Resim-Metin Uyumu	29
Tablo 9. Geri Kazanım Metni Resim-Metin Uyumu.....	32
Tablo 10. Değerlere Uymada Üç Hata Metni Resim-Metin Uyumu.....	35
Tablo 11. Güler Yüze Gülmeye Dair Metni Resim-Metin Uyumu	37
Tablo 12. Teknolojik Bayram Kutlamaları Metni Resim-Metin Uyumu	40
Tablo 13. Pulsuz Dilekçe Metni Resim-Metin Uyumu	41
Tablo 14. Bilinçli Medya Tüketimi Metni Resim-Metin Uyumu.....	44
Tablo 15. Uzaklar Metni Resim-Metin Uyumu.....	46
Tablo 16. Gezegenimiz Isınıyor Metni Resim-Metin Uyumu.....	48
Tablo 17. Mikrop Savaşları Metni Resim-Metin Uyumu.....	50
Tablo 18. Bilgilendirici Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*	52
Tablo 19. Forsa Metni Resim-Metin Uyumu.....	54
Tablo 20. Kaynatılmış Tohum Metni Resim-Metin Uyumu	57
Tablo 21. Ceylana Yardım Edenler Metni Resim-Metin Uyumu.....	59
Tablo 22. Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp Metni Resim-Metin Uyumu	62
Tablo 23. Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele Metni Resim-Metin Uyumu	64
Tablo 24. Atatürk Orman Çiftliği Metni Resim-Metin Uyumu.....	67
Tablo 25. Nasrettin Hoca Fıkraları Metni Resim-Metin Uyumu.....	70
Tablo 26. Ben Kimim? Metni Resim-Metin Uyumu.....	72
Tablo 27. Bilmece Metni Resim-Metin Uyumu	75
Tablo 28. Ömür Törpüsü Metni Resim-Metin Uyumu.....	77
Tablo 29. Robotik ile Enerji Metni Resim-Metin Uyumu.....	79
Tablo 30. Newton’un Elması Metni Resim-Metin Uyumu	82
Tablo 31. Hikâye Edici Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*	83
Tablo 32. Türküler Dolusu Şiiri Resim-Metin Uyumu.....	84
Tablo 33. 30 Ağustos Şiiri Resim-Metin Uyumu	86
Tablo 34. Dolunayda Kurtlar Şiiri Resim-Metin Uyumu	88
Tablo 35. Çocuk ve Resim Şiiri Resim-Metin Uyumu.....	89
Tablo 36. Birlikte Şiiri Resim-Metin Uyumu.....	91
Tablo 37. Orman Şiiri Resim-Metin Uyumu	93

Tablo 38. Gün Doğuyor Şiiri Resim-Metin Uyumu	94
Tablo 39. Uçakla Yolculuk Şiiri Resim-Metin Uyumu.....	96
Tablo 40. Şiir Metinlerinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*.....	97
Tablo 41. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tüm Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*	98

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. "Dostluk" Metnine Ait Görsel	24
Şekil 2. "Nevruz" Metnine Ait Görsel	26
Şekil 3. "Atatürk Geometri Kitabı Yazmış" Metnine Ait Görsel	29
Şekil 4. "Geri Kazanım" Metnine Ait Görseller	32
Şekil 5. "Değerlere Uymada Üç Hata" Metnine Ait Görsel	34
Şekil 6. "Güler Yüze Gülmeye Dair" Metnine Ait Görseller	37
Şekil 7. "Teknolojik Bayram Kutlamaları" Metnine Ait Görseller	39
Şekil 8. "Pulsuz Dilekçe" Metnine Ait Görsel	41
Şekil 9. "Bilinçli Medya Tüketimi" Metnine Ait Görsel	43
Şekil 10. "Uzaklar" Metnine Ait Görseller	46
Şekil 11. "Gezegelimiz Isınıyor" Metnine Ait Görsel	48
Şekil 12. "Mikrop Savaşları" Metnine Ait Görsel	50
Şekil 13. "Forsa" Metnine Ait Görseller	54
Şekil 14. "Kaynatılmış Tohum" Metnine Ait Görsel	56
Şekil 15. "Ceylana Yardım Edenler" Metnine Ait Görseller	59
Şekil 16. "Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp" Metnine Ait Görseller	62
Şekil 17. "Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele" Metnine Ait Görseller	64
Şekil 18. "Atatürk Orman Çiftliği" Metnine Ait Görseller	66
Şekil 19. "Nasrettin Hoca Fıkraları" Metnine Ait Görseller	69
Şekil 20. "Ben Kimim?" Metnine Ait Görseller	72
Şekil 21. "Bilmece" Metnine Ait Görsel	74
Şekil 22. "Ömür Törpüsü" Metnine Ait Görseller	77
Şekil 23. "Robotik İle Enerji" Metnine Ait Görseller	79
Şekil 24. "Newton'un Elması" Metnine Ait Görseller	81
Şekil 25. "Türküler Dolusu" Şiirine Ait Görseller	84
Şekil 26. "30 Ağustos" Şiirine Ait Görsel	86
Şekil 27. "Dolunayda Kurtlar" Şiirine Ait Görseller	87
Şekil 28. "Çocuk ve Resim" Şiirine Ait Görsel	89
Şekil 29. "Birlikte" Şiirine Ait Görsel	91
Şekil 30. "Orman" Şiirine Ait Görsel	92
Şekil 31. "Gün Doğuyor" Şiirine Ait Görsel	94
Şekil 32. "Uçakla Yolculuk" Şiirine Ait Görsel	95

KISALTMALAR

Akt.: Aktaran

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

Ort.: Ortalama

TDK: Türk Dil Kurumu

TDÖP: Türkçe Dersi Öğretim Programı

f : Frekans

%: Yüzde

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

İnsanoğlu için bilgi, her zaman gerekli olmuştur. Bilgiyi saklayarak onu sonraki kuşaklara aktarmak için kitaplar ortaya çıkmıştır. Kitapların eğitim-öğretimde yaygın kullanılan bir araç haline gelmesi de ders kitabı kavramının ortaya çıkmasına temel oluşturmuştur. Teknolojinin gelişmesinin ders kitaplarının önemini azalttığı düşünülse de bilhassa geleneksel toplumlarda ders kitabı hâlâ ana kaynak konumundadır. Ders kitabı, eğitimin bir plan ve program dâhilinde sürdürülebilmesi için hâlâ önemini koruyan bir ihtiyaç kaynağıdır. Öğrenciler ve öğretmenler için temel kaynak görevi gören ders kitapları aynı zamanda onlar için birer kılavuzdur (Özkan, 2010, s. 1126).

Matbaanın icadı dünyada büyük değişimler ortaya çıkarmış ve aydınlanma çağı itibari ile geliştirilen kitaplar mevcut haline ulaşmıştır. Formal eğitimin yaygınlaşması sonucu öğrenciler okulda öğrenim görmeye başlamışlardır. Öğrenciler tarafından ders takibinin yapılması, öğrenilenlerin pekiştirilmesi, iletişim eksiklerinin giderilmesi, tekrara fırsat vermesi ve öğretmenler için anlatacak konuları hatırlatma imkânı sunması bakımından yazılı bir materyale ihtiyaç duyulmuştur ve böylelikle; ders kitapları eğitimde yerini almıştır (Payza, 2015).

Bir milleti diğerlerinden ayıran, geçmişinden getirmiş olduğu maddi-manevi değerlerin tümü şeklinde tanımlanabilen kültürü, sonraki nesillere aktarmada en güçlü öge dildir. Dilin ve kültürün aktarımı da iyi bir eğitim süreciyle sağlanabilmektedir. Bu aktarım; hem hayat boyu süren informal eğitim ile hem de okullardaki formal eğitim aracılığı ile yapılmaktadır. Okullardaki eğitim-öğretimin hedefine ulaşmasında, bu süreçte kullanılan materyallerin etkisi çok büyüktür. Bu materyallerin en önemlilerinden biri ise ders kitaplarıdır. Anaokulundan yükseköğretime kadar ki eğitim-öğretim süreci boyunca, kültürün ve dilin aktarılmasında kullanılan en temel ders kitapları ise elbette ki Türkçe-Edebiyat ders kitaplarıdır (Bulut ve Orhan, 2012, s. 299).

Türkçe öğretiminde, hedeflenen becerilerin öğrencilerce kazanılmasında en işlevsel kaynaklar arasında Türkçe ders kitapları yer almaktadır. Türkçe ders kitapları; tüm öğrenciler tarafından elde edebilen kaynaklar olması nedeniyle itina ile hazırlanmalı ve geliştirilmelidir. Bu kitapların niteliği, eğitim öğretim faaliyetlerinin de niteliğini belirleyeceğinden dolayı kitaplar; dil ve anlatım, içerik, görsel tasarımı ve eğitsel yönleri ile hedef kitlesine uygun biçimde hazırlanmalıdır (Türkben, 2019, s. 654).

Geçmişten günümüze bilgi aktarmada en sık kullanılan materyallerden biri olan kitaplar; yazılış dönemleri, yazım şekilleri, amaçları, hitap kitleleri ve barındırdıkları metinler yönüyle farklılık göstermektedir. Eğitim-öğretim ortamlarında kullanılan kitaplar da öğretim programlarına dayalı olarak farklı tür metinleri içermektedir. Millî Eğitim Bakanlığınca oluşturulan Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP)’nda, birinci sınıftan sekizinci sınıfa kadar okutulacak Türkçe ders kitaplarda kullanılacak temalar ve metin türleri belirtilmiştir. TDÖP’e göre; metinler 3 ana grupta ele alınır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir (MEB, 2019, s. 17). Türkçe ders kitaplarındaki metinler ayrıntılı bir şekilde incelenen ve Türk dilinin öğrenilmesinde kullanılan ana kaynaklardandır (Akkurt, 2011).

İşlevleri, amaçları ve gerçeklikle ilişkileri yönünden farklı türlere ayrılan metinlerin Türkçe ders kitaplarında kullanılması kadar resmedilmesi de büyük önem taşımaktadır. Kitaplarda kullanılan görseller; öğrencilerde meydana gelmesi beklenen davranış değişikliklerini sağlamada, hedef kazanımlara ulaşmada, verilmek istenen bilgi, duygu ve düşünceyi öğrencilere ulaştırmada metinlere yardımcı olur. Metnin amacına hizmet eder, onun tam manasıyla kavranmasını sağlayarak kalıcılığını artırır.

Ders kitaplarındaki görsel öğelerin kullanım alanları; öğrencilere yaratıcı ve eleştirisel düşünebilme, sorun çözebilme, duygudaş olabilme ve anlatım becerileri kazandırmak olabilir. Bu kitapların, çok amaçlı resimler ile desteklenmeleri hem çekiciliklerinin artırılması hem de öğrenen merkezli eğitimin ortaya çıkması için gereklidir (Köksal, 2011, s. 113).

Bilgisayar teknolojileri ile grafik tasarımın gelişmesiyle daha da kolaylaşan illüstrasyon ya da resimlemenin ders kitaplarındaki rolü, önemi ve işlevi iyi anlaşılmalıdır. Görsel unsurların metinlerin tahmin edilebilirliğini ve kavranmasını kolaylaştırması gerekmektedir. Görsel tasarımcının, metinleri resmederken metnin

eğitsel amacına, resim-metin uyumuna ve öğrencinin gelişim özelliklerine dikkat etmesi gerekmektedir. Aksi takdirde illüstrasyonlar amacına ulaşamaz.

Görsel estetik gelişimini destekleyen metinleri anlatamayan illüstrasyonlar bilgilerin kalıcılığını engelleyerek, davranış değişikliğini sağlayamayacaklardır (Erdost, 2012). Metinlerin resimleri sanatçı duyarlılığıyla yapılmalıdır (Türkben, 2019, s. 653).

Türkçe ders kitaplarındaki metinleri desteklemek için çizilen resimlerin, ilgili metinler ile uyumsuzluk durumu önemli bir problemdir. Türkçe ders kitapları içindeki metinlerin yazarları aynı kişiler değildir. Farklı yazarlar tarafından yazılan metinler ise kitabının görsel tasarım uzmanlarınca resimlendirilmiştir. Ders kitabı, editör, yazar ve tasarım uzmanlarının iş birliği içinde çalışmalarını gerektirir. Bu sayede, iyi tasarlanmış bir ders kitabı ortaya çıkabilir. Aksi takdirde, resim-metin uyumuyla alakalı birçok sorun ortaya çıkar (Cımbız, 2017).

Ders kitaplarındaki metinlerin resmedilmesi; kitapların niteliklerinin belirlenmesi, hazırlanması, incelenmesi, yayımlanması ve dağıtılmasına kadar dikkat ve yoğun çalışma gerektiren bir süreç olarak görülmelidir. Resimleme işi; gerekli hassasiyetler gösterilerek özentili bir şekilde yapılmalıdır.

“Ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler ve resimleri birbiri ile uyumlu mudur?” cümlesi araştırmanın problem cümlesidir. Problem cümlesine bağlı olarak aşağıdaki alt problemler belirlenmiştir:

1. Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamakta mıdır?
2. Resimler, ait oldukları metinlerin başlığını desteklemekte midir?
3. Resimler, ait oldukları metinlerin içeriğiyle uyumlu mudur?
4. Resimler, ait oldukları metinlerin ana fikrini/ana duygusunu desteklemekte midir?
5. Resimlerin ve metinlerin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiş midir?
6. Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekici midir?
7. Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmakta mıdır?

Amaç

Bu çalışmada amaç, ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerle resimlerin uyumunun değerlendirilmesidir.

Önem

Bir dilin ana becerileri dinleme, konuşma, okuma ve yazmadır. Türkçe eğitiminde, bu dört becerinin öğretimi çoğunlukla Türkçe ders kitapları aracılığı ile yapılır. Kitabı, okullarda eğitim alan kişilerin doğrudan ilişki kurduğu ana materyallerden biri olarak tanımlayan İşeri (2003); Türkçe ders kitaplarının, hem ana dil eğitiminde hedef davranışları gerçekleştirmede önemli bir araç olduğunu ifade etmiş hem de bu kitapları, millî kültürü de içinde barındırıp öğrencilere ileten ana kaynak olarak gördüğünü belirtmiştir. Türkçe öğretmenleri tarafından en sık kullanılan araç olan Türkçe ders kitapları, öğrencilere de pek çok fayda sağlamaktadır. Okul öncesi eğitimden itibaren öğrenciler; Türkçeyi doğru kullanma, güzel konuşma ve yazma kurallarını Türkçe ders kitapları aracılığıyla öğrenir. Bu becerileri kazanmada en büyük yardımcısı ise ders kitaplarındaki metinler ve onların tamamlayıcısı resimlerdir. Özellikle somut işlemler dönemindeki öğrenciler için görsel uyaranların etkisi oldukça büyüktür. Bu denli önemli olan metin-resim ilişkisi ve uyumu, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır.

Yapılan çalışmada, ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerle resimlerinin uyumu incelenmiştir.

Bu çalışmanın bulguları ve sonuçları; ders kitabı hazırlama, inceleme ve değerlendirme komisyonu görevlilerine, Türkçe öğretmenlerine, yayınevlerine ve bu alanda çalışma yapacak bireylere katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Sayıtlar

- Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılı içinde Sivas ilinde okutulan ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimleri, metinleri ve kitabın tümünü temsil etmektedir.
- Veri toplama aracı olan “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”, bir resmin ve metnin uyum düzeyini belirlemede ana yapıyı oluşturur.
- Katılımcıların, fikirlerini tarafsız ve samimiyetle yansıttığı kabul edilmiştir.
- “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi” aritmetik ortalamasındaki aralıklar ve genel bulguların yüzdelik oranlarını değerlendirme aralıkları eşit olarak kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

- Bu çalışma, Eksen Yayıncılık tarafından basılan ve MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı kararı ile 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ortaokul 6. sınıf düzeyinde okutulan Türkçe ders kitabıyla sınırlıdır.
- Çalışma; kitaptaki resimler, fotoğraflar ve hedeflenen metinlerle sınırlıdır.
- Kitapta bulunan tema görselleri, dinleme metinleri ve tema sonu değerlendirme çalışmaları araştırmaya dâhil edilmemiştir.
- Katılımcılar, Sivas merkezde bulunan iki ortaokulda görevli iki Türkçe öğretmenleriyle sınırlıdır.
- Araştırma sonucunda ortaya çıkan veriler, “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”yle sınırlıdır.

Tanımlar

Metin: Düşüncelerin, duyguların veya olay zincirinin/zincirlerinin oluşturduğu, anlamlı bir bütün olan yazılı anlatım ürünüdür (Üründü, 2011).

Öğretim Programı: Bir okulu bitirmek veya bir alanda uzmanlaşmak için okunması gereken ders ve konuları kapsayan plan, ders programı ve müfredat (TDK).

Resim: Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri (TDK).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Ders Kitapları

Dersleri öğretmek amacıyla hazırlanan; içeriği öğretim programları ile örtüşen, birçok kurul tarafından incelenmiş ve onaylanmış eğitim materyalidir (Bulut ve Orhan, 2012, s. 301). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin en önemli bileşenlerinden olan ve öğretmenler ve öğrencilerin en sık kullandıkları araç olan ders kitapları, eğitim etkinliklerinin hedefine ulaşmasında büyük bir etkiye sahiptir (Uzuner, Aktaş ve Albayrak, 2010, s. 722).

Alanyazın taramasında ders kitabı ile ilgili yapılan tanımlar, aşağıda belirtilmiştir:

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarının haftalık ders çizelgelerinde yer alan derslerin, öğretim programlarına göre hazırlanmış ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından inceleme ve değerlendirme işlemleri tamamlanarak okutulması uygun bulunmuş kitaplardır (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2019).

Ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçtır (Duman ve Çakmak, 2011, s. 18).

Derslerde kullanılmakta olan ve dersin geliştirilmesinde temel oluşturan gereçlerdir. Bir diğer ifadeyle, belli bir dersi öğretme amacıyla ve belli bir seviyedeki öğrenciler için yazılan; içerik yönünden öğretim programı ile uyumlu, incelenmiş ve onaylanmış ana kaynaklardır (Gülersoy, 2013, s. 8).

Öğretim programlarındaki konularla ilgili bilgileri inceleyerek onların açıklamalarını yapan, öğrencileri ders amaçlarına yönelten kaynaklardır (Ünsal ve Güneş, 2004, s. 306).

Modern teknolojinin eğitime yeni araç gereçler dâhil etmesiyle ders kitaplarının öneminde azalma olduğu düşünülse de çağdaş ve geleneksel toplumlar içinde ders kitapları eğitim-öğretimdekini yerini koruyabilmiştir. Ders kitabı geleneksel toplumlar

içinde öğretmenler tarafından başvuru önemli bir kaynak olma özelliğini korumaya devam etmektedir. Öyle ki konuların aktarımı ve bilgilerin kavratılmasında ders kitaplarının dışına çıkılmamaktadır. Ders kitabı tıpkı geçmişteki gibi günümüzde de kültürü aktarma işlevini sürdürmektedir. Yine, ders kitapları ortaya çıktığı dönemlerin özelliklerini ve eğitimin amaçlarını aktarmada ve öğretmede önemli bir araçtır (Özkan, 2010, s. 1127).

Canlı, ders kitaplarının eğitim-öğretim süreci içinde en mühim değişkenler arasında olduğunu ifade ederken (Canlı 2015, s. 99), Tontu (2008) ise ders kitabını öğrenciler için en yakın kaynak olarak belirtmiştir.

Ders Kitaplarının Nitelikleri

Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2015)'ne göre kitapların nitelikleri:

- Anayasa ile kanunlara aykırı olamaz.
- Bilimsel hataları içermez.
- İnsan hak ve özgürlüklerini destekler. Ayrımcılığı ret eder.
- Reklam niteliğinde öğeler bulundurmaz.
- Eğitim ve öğretim programının kazanımlarını kapsar.
- Tasarımları, öğrenci seviyeleri göz önünde bulundurarak öğrencilerin öğrenmelerini destekleyici nitelikte yapılır (MEB, 2015).

Ders kitaplarının hazırlanıp incelenmesi, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca yayımlanmış “Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi ile İlgili Esas ve Usuller” metnine göre yapılır (Uzuner ve diğerleri, 2010, s. 724).

Cımbız (2017), ders kitaplarının en göze çarpan yanının öğretim programından bağımsız olmaması olarak ifade etmiştir. Öğretim programlarını esas alarak oluşturulan ders kitapları, bu programların hedef ve amaçlarını gerçekleştirme doğrultusunda hizmet ederken aynı zamanda değişen evren koşullarına, çağın gerektirdiği şartlara, hitap ettiği toplumun ve hedef kitlesinin beklenti ve ihtiyaçları gibi pek çok değişkeni de dikkate alacak şekilde hazırlanmalıdır. Ayrıca kitapların içerik ve fiziksel özellikleri, türüne ve işlevine göre düzenlenmelidir. Bir ders kitabının bu özelliklere sahip olması, onun işlevselliğini dolayısıyla da eğitim-öğretim aracı olarak bu süreçteki etkisini de artıracaktır.

Ders Kitaplarının Önemi ve Faydaları

Ders kitapları öğretmen ve öğrencilerin eğitim-öğretim sürecindeki faaliyetlerini düzenli bir şekilde yürütmelerine olanak veren araçlardır (Göçer, 2008, s. 197).

Ders kitaplarını eğitim-öğretimde temel taş olarak tanımlayan Payza (2015); eğitim-öğretim sürecinde çeşitli materyaller kullanılsa da ders kitaplarının önemini ve sık kullanılma özelliğini kaybetmediğini ifade etmiştir. Kolayca elde edilebilir olma, tüm öğrencilerde bulunma sebeplerinden dolayı eşitlik ilkesi ile çelişmediğini ve evde tekrar yapma imkânı sunmasıyla, ders kitaplarının Türkçe öğretmenleri için birincil kaynak olduğunu belirtmiştir.

Ders kitabı, yalnızca eğitim-öğretim görevi ile sınırlı değildir; kültürü ve tarihi de aktarır. Öğretmen ve öğrenciye yardımcı olmada en önemli materyaldir. Bilim ve iletişim teknolojilerindeki gelişimlere rağmen, geçerliliğini koruma özelliğine sahip, vazgeçilmeyen bir araçtır (Bulut ve Orhan, 2012, s. 302).

Ders kitapları en sık kullanılan, en işlevsel, en kolay erişilebilen materyallerdir. Ders kitaplarının; hedef davranışların öğrenciye kazandırılmasına, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesini artırmasına, onların kişiliklerini ve bilgilerini geliştirmelerine, kendilerini kültürel olarak yetiştirmelerine imkân verme gibi fonksiyonları bulunmaktadır (İşeri, 2003).

Öğrencilerin kazanımlara ulaşmasında ders kitapları oldukça etkilidir. Ders kitaplarının rahat elde edilebilirliği, sık kullanımı, içindeki metinlerinin temalar ile uyumlu olması, öğrencilerin düzeylerine uygun olması, görsellik açısından zengin olması ve ölçme-değerlendirme kısımları ile değeri daha da artmaktadır (Göçer, 2008, s. 197-198).

Öğretim programlarının öğrencilere aktarımı ders kitapları vasıtasıyla sağlanır. Öğrenme-öğretme sürecinde ders kitaplarının ön planda olduğunu vurgulayan Gülersoy (2013), öğretmenlerin ders etkinliklerini, ders ya da öğretmen kılavuz kitaplarına göre düzenlediğini ve bunun da ders kitaplarının önemini daha da artırdığını ifade etmiş ayrıca okulda en fazla kullanılan materyal olan ders kitaplarının olumlu yönlerinin bilinerek bunlara göre düzenlenmeleri gerektiğini vurgulamıştır (Gülersoy, 2013, s. 8-9).

Ders kitapları, eğitim programlarının tamamlayıcısıdır ve aynı zamanda da sınıftaki etkinliklere rehberlik eden kaynaklardır (Payza, 2015).

Ders kitabı öğretmen ve kitabı öğrenciye büyük kolaylık sağlar. Öğretmenin işleyeceği dersin sınırları, öğrencinin öğreneceği bilgilerin kapsamı ders kitapları aracılığıyla belirlenir. Bu sayede de ders kitapları eğitim-öğretimde kılavuzluk görevi üstlenmiş olur (Özatalay, 2007).

Söz konusu yaralarına ek olarak ders kitapları, öğretmen ve öğrencilere şu faydaları da sağlar:

Öğretmenler;

- Kitap vasıtasıyla fazla iş yükü olduğunda daha az çaba harcar.
- Kitapların sunmuş olduğu çeşitli ödev konuları sayesinde daha fazla araştırma yapmaktan kurtulur.
- Ders kitapları ile çalışmalarını planlar.

Öğrenciler için ders kitapları;

- Öğretmenlerin sözlü dersinin tamamlayıcısıdır.
- Sözel öğretim boşlukları ve eksiklerini gidererek konularla bilgiler arasındaki uyumsuzlukları yok eder.
- Bilgilere tekrar çalışılmasını sağlar.
- Öğrenci çalışırken aktif düşünmesini ve sorumluluk hissetmesini sağlar.
- Öğrencilere değişik tarz soruları, değişik çözüm yolları ve farklı yaklaşımlar sunar.
- Öğretimi sıkıcı olmaktan kurtararak ilginin devam etmesine olanak verir.
- Derse hazırlanma imkânı sunar (Duman ve Çakmak (2011, s. 28-29).

Ders kitapları; konuyu tanıtarak, öğrencilerin bireysel çalışmasına imkânı verir. Öğretimde birliktelik sağlayarak, başvuru temel kaynak haline gelir (Özatalay, 2007).

Türkçe Ders Kitabı

Türkçe ders kitapları, öğretim sürecindeki ana kaynaklardan biridir (Türkben, 2019, s. 653).

Türkçe Dersi Öğretim Programı sayesinde çocukların;

- Dilin ana becerilerini geliştirebilmeleri,
- Ana dillerini bilinçli, doğru ve dikkatli kullanabilmeleri,
- Kelime dağarcıklarını zenginleştirip dil bilinci ve zevkine sahip olmaları; duygu, düşünce ve hayal güçlerini geliştirmeleri,
- Okuma-yazmayı severek alışkanlık haline getirmeleri,
- İfade becerilerini geliştirmeleri,
- Bilgileri; araştırma, keşfetme, yorumlama ve bellekte yapılandırma becerilerini geliştirilmeleri,
- Basılı materyaller ve çoklu medya kaynakları aracılığıyla bilgilere ulaşma, bilgileri düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerini geliştirilmeleri,
- Okuduklarını anlayıp onları eleştirisel bir perspektifle değerlendirmeleri ve sorgulamaları,
- Millî ve manevî değerlere kıymet vermeleri, millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri,
- Türklere ve dünyaya ait kültürel ve sanatsal eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri anlayabilmeleri ve özümseyebilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2019, s. 8).

Öğrencide dilin dört temel becerisinin geliştirilmesi, Türkçeyi güzel konuşma ve yazma, okumayı-yazmayı severek bunu alışkanlığa dönüştürme, milli ve manevî değerleri özümseyerek onları koruma yetisi gibi yukarıda bahsi geçen amaçlara Türkçe ders kitapları aracılığıyla ulaşılabilir.

Erdost (2012); çocuklara kitap okumayı sevdirmek, okumayı alışkanlık haline getirmek, Türkçe eğitimini düzgün bir şekilde vermek gibi işlevleri bulunan Türkçe ders kitaplarının, eğitim-öğretim ortamlarında oldukça önemli olduğunu vurgulamıştır. Erdost (2012)'a göre öğretmenlerin sınıf içindeki rollerinde azalma olmadığı müddetçe de teknolojiye tüm gelişmelere rağmen Türkçe ders kitaplarının önemini de azalmayacaktır.

Türkçe Ders Kitapları ve Metin

Metin; Fransızca dokuma ya da örme anlamındaki "texte" kelimesinin karşılığıdır. “Tekstil” sözcüğündeki gibi, dil ile oluşturulan, anlamı olan bütünü ifade

etmektedir. O bütünlüğün içinde anlamı olan en küçük birimler ise cümlelerdir. Art arda semantik bir bağ kurarak sıralanan cümleler de paragrafı oluşturur. Bunlara fikir birimleri denir. Paragraflar arası geçişlerde; dilde, düşüncede ve anlamda birlik oluşturulur. Bir arada bulunan paragraflar da metni oluşturur. Tüm metinler bir ana düşünceye sahiptir. Dolayısıyla metinler; duyguları, düşünceleri, istekleri ya da olayları ifade etme araçlarıdır (Güneş, 2013, s. 2).

Metin; bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst, basılı veya el yazması parçadır (TDK).

Öğrencilerin anlamaları ve anlatabilmeleri amacını taşıyan Türkçe derslerinde, ders kitaplarında bulunan metinler, anlama ve anlatma çalışmalarının yürütüldüğü temel araçlardır (Baş, 2003, s. 258). Bulut ve Orhan (2012), ders kitaplarındaki metinlerin dönemin aynası olmaları açısından birer vesika niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir (Bulut ve Orhan, 2012, s.302). Üründü (2011) ise; yazılı yargılar bütünü olarak tanımladığı metinlerin, Türkçe dersindeki ana araçlar olduğunu söylemiştir.

Metindeki mantıksal ve anlamsal bütünlüğün sağlanmasında ana etkenlerden birinin doğru hazırlanmış içerik olduğunu vurgulayan Akkurt (2011)'a göre; Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin içeriği öğrencilerin yaşantısı ve dünya bilgileri ile oluşturulmalıdır. İçerik; metnin türünü yansıtırken, içerisinde neden-sonuç bağlantısını da vermelidir. Ayrıca içeriğin gereksiz bilgiler ve ayrıntılar içermemesi, öğrencilerin metni sıkılmadan okumalarını sağlayacaktır (Akkurt, 2011).

Türkçe öğretiminde oldukça önemli bir konuma sahip olan metinlerin; türü, seçimi, tema ile ilişkisi ve öğrenci düzeyine uygunluğu göz önünde bulundurulması gereken hususlardır.

Temel dil becerilerini kazanan ve de okuma kültürüne sahip, düşünen-duyarlı kişilerin yetiştirilmesi bakımından oldukça önemli olan metinlerin seçimi esnasında; çocukların ilgi, ihtiyaç, dil ve anlam düzeyleri göz önüne alınmalıdır (Türkben, 2019, s. 654).

Türkçe ders kitaplarında bulunacak metinlere ait özellikler, TDÖP'de şu şekilde belirtilmiştir:

- Ders kitabına yaygın olarak kabul görmüş eserler ve yazarlardan, edebî ve kültürel değerleri olan metinler alınmalıdır ve Türk cumhuriyetlerinin ve Balkan Türklerinin eserlerine yer verilmelidir.
- Metinlerin doğrudan yazarların eserlerinden alınmış olmaları gerekir.
- “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesi bulunan metinlere yer verilmemelidir.
- Her metin yalnızca tek bir sınıf seviyesinde verilmiş olmalıdır.
- Bir şair ya da yazarın en çok iki metnine yer verilmelidir.
- Yabancı metinler doğru ve kaliteli çevirilerden alınmalıdır.
- Temalar için destekleyici metinler bulunmalıdır.
- Uzunluklarından dolayı kitaba tamamen alınamayacak eserlerin alıntılarında bütünlüğün sağlanabilmesi adına alıntılanan yerden önce diğer kısmın özetine yer verilmeli, orijinal eserin neresinden alıntılandığı ile ilgili açıklamalar bulunmalıdır.
- Metinlerde bulunan eğitsel açıdan uygunsuz ifadelerin metnin bağlamını bozmayacak şekilde çıkarılmaları gerekmektedir.
- Yazılarda; yazarların söylemleri veya belli bir döneme ait söylem değişiklikleri düzeltilmemelidir. Gerektiğinde dipnotlar yardımıyla açıklanmalıdırlar.
- Kitaplarda haberler, reklamlar, dilekçeler, tutanaklar, öz geçmişler, ağ günlükleri (bloglar), sosyal paylaşım uygulamalarındaki yazım biçimlerine de yer verilebilir.
- Bütünlük korunarak ve parantezlerle üç noktayla gösterilmek şartıyla gerektiği durumlarda bazı kısımlar çıkarılabilir.
- Anılar, fıkralar, anekdotlar vb. metin olarak seçilebilir.
- Biyografileri verilen şair ve yazarların sadece edebi özellikleri vurgulanmalıdır (MEB, 2019, s. 18).

Ayrıca; öğrencilere göre anlamsız olan cümlelerle oluşturulmuş metinlerin hazırlanmaması ve okutulmaması gerekir. Tekerlemeler, bilmeceler, sayışmalar, ninniler ve maniler bu kapsam dışındadır (MEB, 2019, s. 14).

Metinlerin öğrenci yaşına, merakına ve hayal dünyasına göre tercih edilmeleri gerekir. Metinler, okuma alışkanlığı kazandırmada en önemli kaynaklardır. Öğrencilerin sınıfta okuduğu metinlerin ilgi çekiciliği ve diğer metinleri okumak için teşvik ediciliği ne kadar yüksekse, öğrencilerde okuma bilinci ve sevgisi de o kadar artacaktır (Payza, 2015).

Metinlerin bir yazılış amaçları vardır. Türkçe ders kitaplarındaki metinler öğrencilerin hayal dünyalarını geliştirme ve dünyaya ait bilgileri kazandırma amacı ile yazılırlar. Öğrenci metni okuduğu esnada zihninde metinle alakalı sorular oluşmalı, devamında tahmin yürütmeye çalışmalı, kendisiyle ilgili bazı şeyleri metnin içinde bulmalı, özdeşleştirmelidir. Metinler, yazılış amaçlarıyla ilgili içerisinde ipuçları bulundurmali, anlaşılmayan kelime sayısı okuyucu kitlesine göre ayarlanmalıdır (Akkurt, 2011).

Metin Türleri

Metin türleri, bir ihtiyaç sonucunda ortaya çıkmıştır. Birbirlerinden şekil, içerik ve üslup bakımından farklılık gösteren metinler tasnif edilerek adlandırılmıştır. Dili; düşünce, hayal ve duyguları aktarmak için kullanmak kadar onların bütünleşmesini sağlamak da oldukça önemli bir konudur. Bir metnin belli bir türe örnek olacak biçimde verilmesi de kompozisyon oluşturma nın ölçütleri arasındadır. Metnin türünün; bir metnin yeri, mahiyeti, işlevi bakımından şekil, dil ve anlatım yönünden almış olduğu hâlin sonucu olduğu düşünülmektedir (Üründü, 2011).

Bir ders kitabının içeriğinin, o dersin programının çerçevesi ile oluştuğunu söyleyen Okur (2010); Türkçe ders kitaplarının da Türkçe Öğretim Programıyla belirlenen hedefler, kazanımlar ve niteliklerle oluşturulması gerektiğini belirtmiştir. Öğrencilerin, metinlerle uygulanan etkinlikler aracılığıyla kazanımlara ulaşacağını ifade eden Okur'a göre, Türkçe ders kitaplarında bulunan metinler ve türlerinin önemi oldukça büyüktür (Okur, 2010, s, 125).

Metin türleri yazım ve oluşum süreçleri bakımından farklılık gösterirler. İlköğretim düzeyindeki öğrencilerin Türkçe ders kitaplarındaki metinleri daha kolay anlayabilmeleri için metin türleri arasındaki farkları bilmeleri ve metni seçenlerin de metinlerin öğrencilerin seviyesinde okunabilir ve anlaşılabilir özellikte olmasına dikkat etmeleri gerekmektedir (Akkurt, 2011).

TDÖP'e göre metin seçimlerinde dikkat edilmesi gerekli noktalar:

- Bütün seviyelerde temaların sayısı sekiz olacak ve temalarda kullanılacak metinlerin sayısı da dört olacaktır. Bunların üçü okuma, biri dinleme/ izleme metinleridir. Böylelikle metinlerin sayısı otuz iki olacaktır.

- Bütün seviyelerde serbest okumalar için de sekiz adet metin bulunmalıdır. Böylelikle bir kitap kırk metni içerecektir.
- Metinler üç türde verilmiştir: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir. Sayılara ve dağıtımın dengeli olmasına dikkate edilerek temalarda kullanılacak metin türlerinin tercihi yazara/yazarlara bağlıdır (MEB; 2019, s. 16-17).

TDÖP, Türkçe ders kitaplarında okutulacak metinleri bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olarak üçe ayrılmıştır. Bu çalışmada da ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler incelendiği için metin türleri TDÖP'deki türler dikkate alınarak sınıflandırılmış ve incelenmiştir.

Bilgilendirici Metin

Bilgilendirici metin; bir düşüncenin ürünüdür. Yazarların kendilerine ait fikirlerini okuruna hissettirerek onlara bir şeyler vermek amacıyla olduğu metin türleridir. Bilgiler giriş, gelişme ve sonuç şeklinde organize edilir. İçeriği yansıtan bir başlığının olması, yazarların kendi perspektifiyle okuyucularda ana ve yardımcı fikirleri oturtmaya çalışması en belirgin özellikleridir (Okur, 2018, s. 127).

Bilgilendirici ya da öğretici metinler; bilgi vererek, okuyucunun onu öğrenmesini ve kullanmasını amaçlar (Akkurt, 2011). Bu metinlerin yapısı çoğunlukla neden-sonuç, olumlu-olumsuz karşılaştırma, tanımlama, sıralama, açıklama, sorun-çözüm, inceleme, delil sunma gibi öğelerden oluşur. Bir konunun hakkında bilgi verme veya o konunun açıklanması amaçlanarak yazılır. Bu metin türlerinde anlatım açık, kesin ve yalındır. Kelimelerin gerçek anlamları kullanılarak süslü, mecazlı kelimeler kullanılmaz. Metindeki amaç, açık ve seçik bir biçimde ortaya konur. Bu metin türlerinde anlatımı güçlendirme amacıyla karşılaştırma ve tanımlar da yer alır (Güneş, 2013, s. 3).

Bilgilendirici metinler, günlük yaşamda kullanılabilen ve uygulanabilen metin türleridir. Bu metinlerin çocuklara iyi bir biçimde öğretilmesi, onların gelişimlerine yarar sağlayacaktır. Metindeki bilgilerin örnek ve açıklamalarla verilmesi, metinde tartışma ve sorgulamalara yer verilmesi, öğrencinin bilgiyi edinip onu sentezlemesiyle bilgi üretmesi, eleştirel düşünmeye başlaması kolaylaşacaktır (Aylanç, 2012, s. 336).

TDÖP'e göre; anılar, biyografiler, otobiyografiler, ağ günlükleri, dilekçeler, efemeralar, broşürler, e-postalar, günlükler, haberlere ait metinler, reklamlar,

kartpostallar, kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.), gezi yazıları, makaleler/fıkralar/söyleşiler/denemeler, mektuplar, özlü sözler (atasözleri, deyimler, vecizeler, aforizmalar, grafitiler, dövizler, duvar yazıları, mottolar vb.) ve sosyal medya mesajları bilgilendirici metin sınıfına girmektedir (MEB, 2019, s. 17).

Hikâye Edici Metin

Hikâye edici metinler; öyküleyici anlatım tarzına sahip olay ağırlıklı metinlerdir. Bu metin türleri, olay, kahraman, mekân, zaman temelinde bir mesaj verme amacıyla belli bir plan dâhilinde (giriş-gelişme-sonuç) kurulur (Okur, 2018, s. 126-127).

Hikâye edici metinler; yaşantımıza zenginlik katan yazı türleridir. Bizi olduğumuz yerden farklı bir yere götürür ve hayal dünyamızı geliştirerek zenginleştirir (Güneş, 2013, s. 3).

Akkurt (2011)'a göre; Türkçe ders kitaplarındaki hikâye edici metinler, çocukları bilgilendirmekten çok onların düş güçlerini geliştirebilen, onlar için değişik olay ve yaşamları kurgulayıp sunar. Akkurt (2011), çocukların düş ve yaşam dünyasına yakın işlenen hikâye edici metinlerin daha kolay bir şekilde çocukların dikkatini çekeceğini belirtmiştir. Ayrıca, hikâye edici metinlerin amacının; çocukların bilgiyi metin aracılığıyla doğrudan okuyup anlamaları yerine, bilgiyi kendilerinin yorumlayarak, hayat ve çevre süzgeçlerinden geçirerek edinmelerini sağlamak olduğunu ifade etmiştir.

TDÖP'e göre; çizgi romanlar, fabllar, hikâyeler, karikatürler, masallar/efsaneler/destanlar, mizah içeren fıkralar, romanlar ve tiyatrolar hikâye edici metinler sınıfına girmektedir (MEB, 2019, s. 17).

Şiir

Şiir; ritimle duygunun kelime eşliğinde, hayal gücünü perçinlediği biçimdir. Şiir; düşüncelerle duyguların yaratıcı bir dille kalplere ve zihinlere ulaştırılmasıdır (Kaya, 2013, s. 50). Şiir; düzyazı ile ifade edilemeyen düşünce ve duyguların, ses uyumları ile kulağa hoş gelmesi sağlanarak oluşturulmuş dizeler ile aktarılmasıdır (Boztaş, 1994, s. 173).

Şiirin yapısı öyküleyici ve bilgilendirici metinden farklıdır. Şiirde şair; hislerinin sonucunda okura az şey ile çok şey anlatabilmeyi, onları düşündürmeyi amaçlar (Okur,

2018, s. 127). Estetik kaygının en yüksek düzeyde tutulduğu türdür şiir. Şiirin dili, diğer metin türlerinden farklı bir şekil ve yapıdadır (Keklik ve Savran, 2015, s. 340).

Şiirin, çocukların ruh dünyalarına olumlu katkılar sağlayacağı kesindir. Şiir; dünyasına giren çocukların ana dil sevgisini, sözlü ifade becerisini, yaratıcılık yönünü geliştirir. Böylece çocukların sanatsal bir ruh kazanarak düş dünyalarını geliştirmelerine imkân sunar. Şiir, çocuklara güzellik ve insanlık duygularını verme ve onlara bir dünya görüşü kazandırma konusunda oldukça etkilidir. Çocuklara, ana dillerini sevmeye, dilin zenginliğini tanıma, duyguların, düşüncelerin ve izlenimlerin sanat yoluyla nasıl anlatıldığını öğretmesi ise şiirin eğitimsel işlevidir (Açık Önkaş, 2009, s. 10).

Kaya (2013)'ya göre şiir her konuyu ele alabilir. Şiirin içinde; ciddi konuları, hayattan kesintileri, mizahı hatta en basit duyguyu bile bulabilmek mümkündür. Aynı konu farklı kişiler tarafından yazılmış dahi olsa da her bir şiir benzersiz ve eşsizdir çünkü yazarlar kendi duygu, yaşantı ve bilgilerini aktarır şiirinde. Şiir, yazarının özellikleri, bakış açıları, kelime ve ses kullanma biçimlerini de bariz bir şekilde gösterir (Kaya, 2013, s. 51).

TDÖP'e göre Türkçe ders kitaplarındaki maniler/ninniler, şarkılar/türküler, tekerlemeler/sayısmacalar/bilmeceler de şiir sınıfında yer almaktadır (MEB, 2019, s. 17).

Ders Kitaplarında Resimleme (İllüstrasyon)

İllüstrasyon kelimesi Latince'den gelir. Türkçeye, Fransızca illustration kelimesinin telaffuzu ile girmiştir (Gönüllü, 2017). İllüstrasyonun kelime anlamı “izah edici resim”dir. İllüstrasyonlar, kitaptaki metinlerin güçlendirilmesi ve kavranması için yapılır (Erdost, 2012).

Kitaplarda resimleme en önce süsleme ihtiyacı ile ortaya çıkmıştır. Her sanatçı; hem eserlerinin, seyircilerin daha fazla ilgisini çekmesini ister hem de o işi zevk alarak yapmak ister. Bu sebeple, eserleri farklı motifler aracılığıyla güzelleştirerek süsleme başlamıştır. Bir diğer sebep ise; metnin resimler aracılığıyla anlaşılmasının ve benimsenmesinin kolaylaştırılma ihtiyacıdır. Metin içindeki resimler, okuma-yazma bilmeyen kişilere dahi metindeki olayın anlatılmasını sağlar (Tontu, 2008).

Piaget'in dört, Bruner'in ise üç evre olarak açıkladığı zihinsel gelişim evreleri: Enaktif düşünme evresi (çocuğun nesne ile doğrudan ilişki kurduğu dönem), ikonik düşünme evresi (çocuğun bir nesnenin zihinsel imgesi ile uğraştığı dönem), simgesel düşünme evresi (çocuğun sembollerle düşündüğü dönemdir). Bu verilere göre, ikonik düşünme evresinde bulunan öğrenciler için görsel araç gereçler oldukça önemlidir. Bu sebeple, ders kitapları görsel uyaranlarla süslenmelidir (Köksal, 2011, s. 106).

İlköğretim dönemi, işlem öncesi dönemin sonuna denk gelip aynı anda somut işlemler dönemini de kapsadığı için, öğrencilere verilecek kavramların, onların gelişim özellikleri dikkate alınarak görsel unsurlarla desteklenmesi gerekir (Karadağ, 2019). Kitapta kullanılacak görsel öğelerin seçimi esnasında öğrencinin gelişim özelliği dikkate alınmalıdır (Türkben, 2019, s. 654). Somut işlemler dönemindeki çocuklar, soyut anlatımlara yakın olmadığından; metin, görsel öğelerle zenginleştirilip somut anlatımlara dönüştürülmeli ve bu sayede öğrenmenin kalıcılığı artırılmalıdır. Görsel öğelerin iletişim, düşünme ve öğrenmeye çok fazla katkısı vardır (Erdost, 2012).

Ruhbilimsel açıdan dil becerisinin gelişiminde anlamaman oranları, tatma % 1, dokunma % 1.5, koklama % 3.5, işitme %11, görme ise % 83 (Kazan, 2000; akt. İşeri, 2003). Buradan da anlaşılabacağı üzere, öğrenmede en etkili duyu organı gözdür. Eğitim-öğretim araçları hazırlanırken bu oranlar dikkate alınarak bilginin öğrenilmesi kolaylaştırılarak kalıcılık düzeyi artırılabilir.

Nolen ve Goetz, ders kitabındaki resimleri üç grupta sınıflandırır; süsleyici resimler, açıklayıcı/anlam çözücü resimler ve metni tamamlayıcı resimlerdir. Süsleyici resimler; konunun sembolik yönünü belirtmelidir. Amacı; öğrencinin düş gücünü harekete geçirme ve onun ilgisini çekme olmalıdır. Bu yüzden, abartılı, mizahi ya da fantastik olabilirler. Açıklayıcı resimler; bir konuyu farklı şekillerde açıklayabilirler. Yardımseverlik gibi olgu ve kavramların açıklanmasında işlevseldirler. Bu resimlerin metinle aynı içeriği taşıması gerekir. Metni tamamlayıcı resimler; çocuklar için yabancı olan kavramların tanıtımı için kullanılır. Bu resimler, içeriği öğrencilerin dikkatini çekecek görsel unsurlarla süsleyerek, metnin duygusal yönünü kuvvetlendirirler (Akt. Köksal, 2011, s. 107).

Kitaplarda yer alan resimlemeler üzerinde çocuklar kavrama, kıyaslama ve algılama yetilerini geliştirirler. Anlatılan konuyu kavramaları daha kolay hale gelir (Türkben, 2019, s. 654).

Resimlemeler, kitaptaki kavram ve mesajların okura görsel öğeler aracılığıyla aktarılmasını sağlar. Resimleme yapan sanatçı, metin aracılığıyla ve düş gücüyle ortaya çıkardığı illüstrasyon ile okura bilgi verir. Resimleme bir sanat çalışmasıdır ve uzman kişiler tarafından yapılmalıdır (Tontu, 2008).

Günümüzdeki görsel unsurlar ve uyarıcıların yaygınlaşması eğitimde verimi artıran bir etmen olmuştur. Bu da ders kitaplarının çağa uygun olarak görsel öğelere yer verilerek hazırlanmasının önemini göstermektedir (Erdost, 2012).

Köksal (2011), öğretim sürecinde önemi oldukça büyük olan görsel öğelerin kitaplarda özensiz bir şekilde kullanıldığını belirtmiştir. Köksal'a göre kitaplardaki görsellerle ilgili olumsuzluklar şunlardır:

- Resimler, öğrencilere göre anlamlı bir içerik taşımamaktadır.
- Resimler öğretime odaklanırken, sıkıcı hale gelebilmektedir.
- Resimler profesyonel bir şekilde yapılmamakta ve gerekli detayları içermemektedir.
- Resimlerde renk seçimleri ve boyamalar özenle yapılmamaktadır.
- Resimler, eğitim materyali olacak şekilde oluşturulmamaktadır.
- Resimlerin, güdüleme veya pekiştirme yönleri yoktur.
- Resimler öğrenciyi kendi dışlarında tutmaktadır (Köksal, 2011, s. 106).

Resimleme (görsel tasarım) için kitaplarda bulunması gerekli olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca onaylan kriterler şöyledir:

- Başlık görsel tasarım ilkelerine uygun olmalıdır.
- Öğretime yardımcı öğeler (bellek destekleyiciler) öğrenci seviyeleri ve konular ile uyumlu olmalıdır.
- Öğretime yardımcı öğelerin estetik bakımdan elverişli, temiz baskılı ve net olması gerekir.
- Öğretime yardımcı öğeler eğitimin çekiciliğini artırmalıdır (renklerin gerçekçiliği, estetiklik, sayfa düzeni, kolay algılama için büyüklük, ilişkisiz detaylardan kaçınma).
- Yazıların stilleri; kolayca okunabilir, süsten arınık ve sade olmalıdır.
- Resimler, haritalar, grafikler vb. doğru yerde kullanılmalı, içeriğe uygun, doğru ve anlaşılır olmalıdır.

- Resimlerde özellikle vurgulanması gereken öğelere dikkat çekilmelidir. (Tertemiz, Ercan ve Kayabaşı, 2011, s. 53-54).

Kitaplardaki resim, renk, şekil, çizgi gibi görsel öğeler öğretimin daha canlı olmasını sağlar. Böylelikle öğrenciler, metinler aracılığıyla ulaşacağı kazanımlara daha kısa bir süre içinde ulaşır (İşcan, Efendioğlu ve Ada, 2007, s. 75).

Resim-Metin Uyumu

İllüstrasyonlar metin ile uyumlu olarak değişik şekillerde kullanılmaktadır: Birinci grup; görsel anlatımın ön planda olup, metnin açıklayıcı olarak kullanıldığı resimlerdir. İkinci grup; ağırlık metne verilirken resimlerin metni açıklama veya kapsamını genişletme amacıyla kullanıldığı resimlerdir. Üçüncü grup; metinle bir bağı bulunmayan süsleme amacıyla yapılan resimlerdir (Boztepe, 2015).

Resimler görsel unsurlar olarak bir işleve sahiptir ama metinlerle beraber bu işlevleri daha da artar. Metinlerle beraber, anlatılmak isteneni tamamlama, açıklama, genişletme ve hatta metne farklı anlamlar katma gibi işlevler üstlenir (Türkben, 2019, s. 653).

Resim-metin uyumu, okurun bilişsel sistemi ile iletişimde olmasını sağlar. Dolayısıyla bilginin dikkat çekiciliği artar ve böylece bilgi; daha kolay bir şekilde algılanır, kavranır, hatırlanır ve hafızada tutulur. Resimlerle metinlerin uyumluluğu; motivasyonun, yaratıcılığın ve estetiksel gücün artırmasını sağlar ve aynı zamanda çocuğun Türkçesini, okuma ve yazmasını ilerletmeye yardımcı olur. (Erdost, 2012).

Sade ve net olan resimlemeler daha uzun süre aklımızda kalır ve gerektiğinde kolaylıkla hatırlanabilir. Arnheim'a göre beynin değişik yerlerinde tutulan bilgiler yeniden çağrılabilir hatta bilgiyle beraber tutulan his ve duygular diğer bilgilerden daha önce gelir. Buradan da anlaşılabileceği gibi, renk, çizgi, doku gibi görsel unsurları içeren resimlemeler; his ve duyguları aktif etmede yazıya kıyasla daha da etkindir. Bu sebeple, metni destekleyici görselleri doğruca ve etkin olarak kullanan araç gereçlerin hatırlamada köprü görevi gördüğü söylenebilir (Arnheim, 1979; akt. Tontu, 2008).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerle metnlerinin uyum düzeyini ortaya koymak için yapılan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan yöntemlerdir. Tarama modelleri; mevcut durumları, şartları ve özellikleri olduğu gibi ortaya koymaya çalışır (Şen, 2005, s. 346-347).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, Eksen Yayıncılık tarafından basılan ve Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı kararı ile 2018-2019 eğitim-öğretim yılında 6. sınıf düzeyinde okutulan Türkçe ders kitabından oluşmaktadır. Çalışma grubunun ikinci bölümünü ise Sivas il merkezinde görev yapmakta olan iki Türkçe öğretmeninden oluşan katılımcılar oluşturmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünü oluşturan 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metnlerin, metin türlerine göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metnlerin Metin Türlerine Göre Dağılımı

Metin Türü	<i>f</i>	%
Bilgilendirici Metin	15	37,5
Hikâye Edici Metin	14	35
Şiir	11	27,5
Toplam	40	100

Tablo 1’de de görüldüğü üzere, 6. sınıf Türkçe ders kitabında 15’i bilgilendirici, 14’ü hikâye edici, 11’i şiir olmak üzere toplamda 40 metin bulunmaktadır. Bilgilendirici metnlerin sayıca diğerlerinden fazla olduğu görülmektedir. Onları, hikâye edici metinler takip etmekte iken sayısı en düşük olan metinler ise şiir türüne aittir.

Sayısı 40 olan metinlerden, toplamda 8 adet bulunan dinleme metinleri (metni ve görselleri kitapta bulunmadığı için) çalışma dışı bırakılmış ve bunun sonucunda 32

metin incelemeye alınmıştır. Bu doğrultuda bilgilendirici ve hikâye edici metinlerin 12'si, şiirlerin ise 8'i araştırmaya dâhil edilmiştir.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metin türlerine ait veriler, Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerine Ait Veriler

Metin Türü	Metnin Başlığı
Bilgilendirici Metin	Dostluk
	Nevruz
	Atatürk Geometri Kitabı Yazmış
	Ankara Türk Odası*
	Geri Kazanım
	Değerlere Uymada Üç Hata
	Güler Yüze Gülmeye Dair
	Teknolojik Bayram Kutlamaları
	Pulsuz Dilekçe
	Bilgilenirken Medya*
	Bilinçli Medya Tüketimi
	Uzaklar
	Gezegelimiz Isınıyor
	Bilimsel Araştırma Yaparken Nelere Dikkat Etmeliyiz?*
	Mikrop Savaşları
Hikâye Edici Metin	Forsa
	Kaynatılmış Tohum
	Ceylana Yardım Edenler
	Boş Bir Kütüphane, Birkaç Dolu Kalp
	Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele
	Atatürk Orman Çiftliği
	Nasrettin Hoca Fıkraları
	Ben Kimim?
	Bilmece
	Ömür Törpüsü
	Sihirli Pasta*
	Beyaz Diş*
	Robotik İle Enerji
	Newton'un Elması
Şiir	Adsız Çeşme*
	Türküler Dolusu
	Bayrak*
	30 Ağustos
	Dolunayda Kurtlar
	Kentlerde Yaşayan Çocuklar Da Oyun Oynamak İster*
	Çocuk ve Resim
	Birlikte
	Orman
	Gün Doğuyor
	Uçakla Yolculuk

* Kitapta metni ve görseli bulunmadığı için dinleme metinleri araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünü oluşturan katılımcılar, seçkisiz (random) örnekleme ile belirlenmiştir. Seçkisiz (random) örnekleme; örneklemede esas alınan

birimlerin örnekleme seçilme ihtimallerinin eşit olma durumudur (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012).

Katılımcılara ait veriler Tablo 3'te verilmiştir. Gizlilik esası temel alınarak katılımcılar K1 ve K2 kodları ile adlandırılmıştır.

Tablo 3. Katılımcı Verileri

Kod	Cinsiyet	Yaş	Mezun Olunan Fakülte	Mezun Olunan Bölüm	Çalışma Süresi (Yıl)	Görev Yeri
K1	Erkek	35	Eğitim Fakültesi	Türkçe Öğretmenliği	14	İl Merkezi
K2	Erkek	38	Eğitim Fakültesi	Türkçe Öğretmenliği	15	İl Merkezi

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniğine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılmak istenenler hakkında bilgi veren yazılı araçların analiz edilmesidir (Şimşek, 2009, s. 42).

Veri toplama aracı olarak daha önce Cımbız (2017) tarafından kullanılan 7 maddelik “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi” kullanılmıştır (Ek 1).

Veri Toplama Süreci

Katılımcıların belirlenmesinin ardından katılımcılara 7 maddeden oluşan “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi” verilmiş ve 6. sınıf Türkçe ders kitabında çalışmaya dâhil edilecek 32 metnin ve onlara ait resimlerin bu ölçeğe göre değerlendirileceği anlatılmıştır. Katılımcılar ders kitabına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kurulmuş olan Eğitim Bilişim Ağı (EBA) üzerinden ulaşmış ve birbirlerinden bağımsız şekilde 32 metni, kategori listesine göre incelemiş ve değerlendirmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma verileri, betimsel analiz tekniğiyle analiz edilmiştir. Bu analizin amacı, bulguların düzenlenerek ve yorumlanarak okura sunulmasıdır. Betimsel analizin dört aşaması bulunmaktadır:

1. Bir çerçeve oluşturma.
2. Çerçeveye göre verileri işleme.
3. Bulguları tanımlama.

4. Bulguları yorumlama (Şimşek, 2009, s. 45).

Araştırma bulguları, TDÖP (2019)'de belirtilen metin türleri dikkate alınarak düzenlenmiştir. Öncelikle katılımcıların, okumuş oldukları tüm metinlerin her biri için ayrı ayrı doldurmuş oldukları “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi” birleştirilerek tek bir tablo haline getirilmiştir. Daha sonra sırası ile her bir metin türüne ait tüm veriler tek bir tablo halinde sunulmuştur. Son olarak da incelenen kitaptaki bütün metinlerle resimlere ait bilgiler bir tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

Resim ve metinler bir düzen içinde incelenmiştir. İlk olarak; metnin başlığı, yazarı ve kitapta yer aldığı sayfa numaraları verilerek metin özetlenmiştir. İkinci olarak; metnin resimlemeleri ve onlar hakkında bilgi verilmiştir. En son ise o metnin, katılımcı görüşlerinin yansıtıldığı “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi” verileri tablo halinde yorumlanmıştır. Oluşturulan tabloların sağ kısmında katılımcı görüşlerinin ortalaması hesaplanmıştır. Ortalamaların değerlendirilmesinde Tablo 4'te belirtilmiş olan aralıklar dikkate alınmış ve aralıkların eşit oldukları olduğu varsayılmıştır. Puan aralığı ise 0,66 olarak bulunmuştur. Puan aralığı için yapılan hesaplama şöyledir: (En yüksek değer – en düşük değer) / 3 = (2-0) / 3 = (2/3 = 0,66).

Tablo 4. Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesindeki Aritmetik Ortalamaları Değerlendirme Aralığı

Aralık	İfade
0 – 0,66	Hayır
0,67 – 1,33	Kısmen
1,34 – 2	Evet

Daha sonra sırası ile üç metin türüne ait tüm veriler üç ayrı tablo halinde sunulmuştur. En son olarak da 6. sınıf Türkçe ders kitabında incelenen tüm metinlerin tek bir tablo halinde frekans ve yüzde dağılımları verilmiştir. Genel bulguların yüzdelik oranlarının yorumlanmasında ise Tablo 5'te verilen aralıklar dikkate alınmış ve aralıkların eşit olduğu varsayılmıştır. Aralık değer %33,33 olarak bulunmuştur. Aralık değer hesaplaması şu şekilde yapılmıştır: (En yüksek yüzdelik değer – en düşük yüzdelik değer) / 3 = (100-0) / 3 = (100/3 = 33,33).

Tablo 5. Genel Bulguların Yüzdelik Oranlarını Değerlendirme Aralığı

Aralık (%)	İfade
0 – 33,33	Düşük
33,34 – 66,66	Orta
66,67 – 100	Yüksek

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bilgilendirici Metinler ve Yorumlar

Bu bölüm, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 12 bilgilendirici metnin, resim-metin ilişkisine yönelik bulgularını ve yorumlarını içermektedir.

“Dostluk” Metni

Yazar: MONTAIGNE

Sayfa: 41

Metinde başlıktan da anlaşılacağı üzere dostluk kavramı üzerinde durulmaktadır. Yazar, dostluğu iki ruhun birbiriyle kaynaşmış, uyuşmuş, karışmış olması olarak ifa etmektedir. Yazar dostu ile dostluklarının ölçüsünü ona güvenmesi olarak belirtir. Kendini dostunun yarısı olarak görür, onsuzken kendini yarım bir varlık gibi görür. Dostunu kendine bağlamaktansa fedakâr olmayı yeğlediğini söyler. Birbirlerinden uzakta ayrı olmaları gerekiyorsa, bu dostunun hoşuna gidiyorsa, bu durumda da zevk aldığını belirtir. Çünkü bu şekilde bile birbirleri için çabaladıklarını söyler. Dostluğun insanı zenginleştirdiğini, eğittiğini ve erdemli kıldığını vurgular.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 1’de gösterilmiştir:

Şekil 1. "Dostluk" Metnine Ait Görsel

Metin tek sayfada verilmiştir. Fotoğraf metnin altında yer almaktadır. Fotoğrafta bir bavulun içine oturmuş iki çocuk vardır. Çocukların birinde sırt çantası vardır. İkisi de şapka ve pilot gözlüklerine sahiptir.

“Dostluk” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Dostluk Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	2	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 6’da “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki maddelerin tamamına “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Metinde dostluk kavramı vurgulandığı için fotoğraf metnin tahmin edilmesini sağlayacak niteliktedir.
- 2- Metinde dostluk kavramı işlendiği için resim, metnin başlığını yansıtmaktadır.
- 3- Metinde yazar dostu ile olan ilişkisinden bahseder. Kendisi ile dostunu birbirlerinin yarısı olarak ifade eder, dostu olmadan yarım hissettiğini ifade ettiği için verilen resim metne uygundur.
- 4- Metnin ana fikri gerçek dostların birbirini tamamladıkları, yan yana olmasalar dahi bağlarının kopmayacağıdır. Fotoğraf ana fikri desteklemektedir.
- 5- Fotoğrafta fon daha açık renkle verilerek ana görselin daha net görünmesi sağlanmıştır. Yazının fonu görselin fonu ile aynı renktedir ve yazı siyah renkle yazıldığı için metnin okunması kolaydır.
- 6- Fotoğrafta kullanılan renkler gözü yormayacak yumuşaklıkta ve sadeliktir. Bakıldığında sıcak-samimi ortam göze çarpmaktadır. Bu durum ise metnin içeriği ile uyumludur.
- 7- Fotoğrafın öğrencilerin güzellik duygusuna hitap ettiği söylenebilir.

“Nevruz” Metni

Yazar: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Sayfa: 47-48

Nevruz, Farsçadaki “nev” ve “ruz” sözcüklerinden oluşan Nevruz, Türklerde; “Nevruz-i Sultan, Sultan Nevruz, Navruz, Noruz, Mart Dokuzu, Gün Dönümü, Yılsırtı, Yumurta Bayramı” gibi adlarla anılır ve” Yenigün” anlamındadır. 21 Mart’ta Kuzey Yarım Küre’de bulunan ülkelerde yaygın bir biçimde kutlanır. Nevruz bollukla bereketle yaşamak inancı ile kutlanır ve sosyal birlikteliği güçlendirerek aidiyet duygusunu artırır. Baharın başlangıcını simgeleyen Nevruz aynı zamanda gelecekle ilgili temenniler, arzular ve umutları da kapsar. Kutlamaların kendine has bazı özellikleri vardır; alanlar rengârenk süslenir, rengârenk kıyafetler giyilir, uçurtmalar uçurulur, renkli yumurtalar tokuşturulur, yakılan ateş üzerinden atlanır. Nevruz, birçok ülkenin ortak başvurusu ile 2009’da “İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi”ne girmiştir. Nevruz’un ortak başvuru ile bu listeye dâhil edilmesiyle milletler arası iletişimin, saygının ve anlayışın desteklenmesi çalışmalarına önemli katkılar sağlanmıştır.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 2’de gösterilmiştir:

Şekil 2. "Nevruz" Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Metne ait fotoğraf ise birinci sayfanın alt kısmında yer almıştır. Fotoğrafta 2017 yılındaki Nevruz Bayramında sahnede gösteri yapmış göstericiler ve seyirciler bulunmaktadır. Sahne çiçeklerle süslenmiştir. Göstericiler, sergiledikleri oyun ve/veya danslara ve geleneklerine uygun kıyafetler giymişlerdir. Göstericilerin başlarında geleneksel başlıkları ve bazılarının ellerinde bağlamaları vardır. Günlük ya da resmî kıyafet içindeki seyircilerin bir kısmı sahnede göstericilerin arasında dururken diğer kısmı aşağıdan sahneye doğru bakmaktadır. Sahnenin arkasında Nevruz Bayramına ait büyük bir afiş görünmektedir.

“Nevruz” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Nevruz Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	-	1	0	-	0,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	-	-	1	1	-	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	-	1	1	-	-	1
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	1	-	-	0	0,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 7’deki ortalamalar incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”nde bulunan “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddelerine “Kısmen” cevabı verilirken, “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddelerine “Hayır” cevabının verildiği görülmektedir. Buna göre:

1- Metinde Nevruz geleneği işlenmiştir. Nevruz Bayramlarında yapılan şenlikler ve Nevruz’a özgü eğlence biçimleri anlatılmıştır. Fakat görselde topluca çekilmiş bir fotoğraf görmekteyiz. Fotoğrafta sahnede göstericiler ve seyirciler bulunmaktadır. Sahne çiçeklerle süslenmiştir. Fotoğrafın Nevruz kutlamalarına ait olduğu ise yalnızca sahnede asılı duran afiş sayesinde anlaşılmaktadır. Yani fotoğrafta afiş dışındaki görsel unsurlar bir kutlama ya da eğlence yapıldığını göstermektedir fakat hangi özel gün ya da törene ait olduğu anlaşılamamaktadır. Bu yüzden fotoğraf, metnin tahmin edilmesini sağlayacak düzeyde değildir.

2- Nevruz geleneğini anlatan metindeki fotoğraf Nevruz kutlamalarından bir kesit sunmaktadır. Fakat Nevruz’un karakteristik özellikleri olan ateşten atlama, yumurta tokuşturma gibi görseller verilmediği için ve yalnızca fotoğraftaki afişte Nevruz kutlaması olduğu anlaşıldığı için fotoğraf başlığı kısmen desteklemektedir.

3- Fotoğrafta göstericilerin geleneksel kıyafet giymiş olmaları özel bir gün olduğunu göstermektedir. Ancak sahne arkasındaki afiş olmasa bu özel günün Nevruz olduğu anlaşılamayacaktır. Bu yüzden fotoğraf içeriğe kısmen uygundur ama içeriği tam olarak yansıtamamaktadır.

4- Metinde geçmişten günümüze değin devam eden Nevruz Bayramlarının bahar, bereket, birlik, beraberlik ve umut anlamlarına geldiği vurgulanmaktadır. Nevruz geleneğini anlatan içeriğin tek bir fotoğrafla değil Nevruz Bayramına ait birden fazla görselle desteklenmiş olması daha uygun olabilirdi. Tek bir fotoğraf, içerikteki ana fikri desteklemektir fakat yetersiz kalmaktadır.

5- Metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi uygun bir biçimde sağlanmıştır. Fon beyaz olarak seçilmiş ve metin siyah renkle yazılmıştır. Fakat fotoğrafta fonun siyah olmasıyla fotoğrafa hâkim olan renk siyah olmuş ve diğer renkleri bastırmıştır. Fotoğrafta zemin-fon ayarının yeterince gözetilmediği görülmektedir.

6- Fotoğrafta siyah renk çok baskın olup, göstericilerin kıyafetlerindeki açık mavi, kırmızı ve sahnenin zeminindeki yeşil renkler dikkat çekmektedir. Ayrıca fotoğraftaki afişin bir kısmı siliktir ve net değildir. Yine sahnenin sağ tarafındaki kişilerin yüzleri yeterince belirgin değildir.

7- Fotoğrafta farklı göstericilerin farklı renkte kıyafetler giydiği görülmektedir. Bir grup göstericinin kıyafet renkleri daha baskın olduğu için, diğer grubun renkleri daha az dikkat çekmektedir. Yine fonda ve zeminde kullanılan siyah rengi çok yoğundur ve gözü yormaktadır. Tüm bunların fotoğrafın estetik değerini düşürdüğü ve öğrencilere istenilen düzeyde estetik zevk kazandıramayacağı düşünülmektedir.

“Atatürk Geometri Kitabı Yazmış” Metni

Yazar: Tuğba CAN

Sayfa: 84-85

Atatürk’ün neden bir geometri kitabı yazdığı sorularak başlanmaktadır metne. O dönemde, yabancı kökenli kelimeler geometri dersinde anlamayı zorlaştırmaktadır. Bu yüzden Atatürk 1936 yılında uzmanları bir kitapçıya göndererek oradan beğendikleri Fransızca geometri kitaplarını getirmelerini ister. Ardından bir plan oluşturulur ve geometri kitabı yazımı için hazırlıklar başlar. Kitap, 1937 yılında yazarının adı olmadan Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanır. Atatürk, bu kitabın içinde geometri terimlere karşılık olarak Türkçe karşılıklar yazar. “... Böylece boyut, uzay, yüzey, çap, çember, açı, üçgen, dörtgen, artı, eksi, çarpı, bölü, eşit, toplam gibi...” birçok

matematik terimi ortaya çıkar. Atatürk, bu sözcükleri türetirken bunların aynı zamanda okuyana ipucu vermesini de ister. Bu terimler zaten günlük yaşamımızda da kullandığımız kelimelerdir. O dönemlerde bilimsel terimlerin Türkçeleştirilmesi için başka çalışmalar da yapılır. Bu geometri kitabını da bu çalışmaların bir parçası olarak görebiliriz. Atatürk, bu çalışmalarda yalnızca kitap yazarak yol gösterici olmaz. Zamanın ünlü bir gazetesinde kimi matematik terimlerinin Türkçe karşılıklarının bulunması için yarışma başlatır. Atatürk bir gün Sivas'ta bir lisede dokuzuncu sınıfların derslerine girer. Bir kız öğrenciyi tahtaya kaldırır ve soru sorar. Kızın, sorduğu soruya cevap vermekte zorlandığını görünce alır tebeşiri eline, geometri anlatmaya başlar. Hem de yeni Türkçe terimlerle... Atatürk matematik derslerini sever ve bu derste çok başarılıdır. Belki de onu geometri kitabı yazmaya iten sebeplerden biri de budur. Amacı ne olursa olsun, dilimizin Türkçeleştirilmesi ve bilimin anlaşılması için önemli bir harekettir Atatürk'ün geometri kitabı yazması.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 3'te gösterilmiştir:

Şekil 3. "Atatürk Geometri Kitabı Yazmış" Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Fotoğraf ise ilk sayfanın sağında yer almıştır. Fotoğrafta Atatürk bir çalışma masasında oturmakta ve masanın üstünde bulunan kitaplardan birini incelemektedir.

“Atatürk Geometri Kitabı Yazmış” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Atatürk Geometri Kitabı Yazmış Metni Resim-Metin Uyumu

		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin	2	-	-	1	-	-	1,5

	etmesini sağlamaktadır.									
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5		
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	-	1	1	-	-	1		
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	-	-	-	-	0	1		
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	-	-	-	-	0	1		
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	-	-	0	1		
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5		

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 8 incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, ve “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, maddelerine “Evet” yanıtı, “Resimler ait olduğu metnin içeriğine uygundur”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Kısmen” yanıtı, son olarak da “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine ise “Hayır” yanıtı verildiği görülür. Buna göre:

- 1- Fotoğrafta Atatürk’ün bir çalışma masasında çalıştığı görülmektedir. Masada birkaç kitap vardır ve Atatürk bu kitaplardan birini incelemektedir. Dolayısıyla bu görsel, metnin tahmin edilmesini sağlayacaktır.
- 2- Başlık “Atatürk Geometri Kitabı Yazmış”tır. Fotoğrafta da Atatürk’ün üzerinde kitaplar ve kalemler olan bir masada çalıştığı görülmektedir. Dolayısıyla görsel başlığı destekleyecek niteliktedir.
- 3- Metinde Atatürk’ün geometri terimlerinin zor anlaşılmasını düşünmesi üzerine uzmanlarla bir araya gelerek bir plan dâhilinde çalışmaya başladığı belirtilmiştir. Görselde yalnızca Atatürk’ün çalışma fotoğrafı verildiği için görselin içeriğe kısmen uygun olduğu söylenebilir.
- 4- Metinde anadilde okunan bir bilginin daha kolay anlaşılacağı ve Türkçeleştirmenin önemi vurgulanmaktadır. Metinde geometri kitabındaki kelimelerin Türkçeleştirilmesi adına bir çalışma mevcuttur. Fotoğraf Atatürk’ün çalışma yaptığını göstermektedir fakat ne üzerine bir çalışma yaptığı net bir şekilde anlaşılamamaktadır. Bu yüzden fotoğrafın, ana fikri kısmen desteklemekte olduğu söylenebilir.

- 5- Renkleri ile nostaljik bir tarzı olan fotoğrafta fonda yumuşak ve gözü yormayacak renkler tercih edilmiştir. Fotoğrafta en belirgin görselin Atatürk olduğu görülmekte ve bu da dikkatin Atatürk'e yoğunlaşmasını sağlamaktadır. Fakat zemin ve fonun renk tonları birbirine çok yakındır. Bu da fotoğraf ve metin yerleştirmesinde zemin-fon ilişkisine yeterli düzeyde dikkat edilmediğini göstermektedir.
- 6- Kendi dönemini yansıtan bir fotoğraf olması sebebiyle o döneme ait fotoğraflara özgü yumuşak renkler kullanılmıştır. Dolayısıyla kendi dönemi içinde düşünüldüğüne fotoğrafın renklerinin canlılığının, netliğin ve dikkat çekiciliğinin olduğu söylenebilir.
- 7- Metin için verilen tek bir nostaljik fotoğraf bulunmaktadır. Görselde de Atatürk bir masa başında çalışmaktadır. Metne ait başka bir görsel bulunmadığı için var olan tek görselin öğrencilere istenen düzeyde estetik zevk kazandıramayacağı düşünülmektedir.

“Geri Kazanım” Metni

Yazar: Aslı ZÜLÂL

Sayfa: 143-145

Evsel atıklar, işyerlerinin atıkları, devlet kurumlarının atıkları, katı yakıtların atıkları ve maden ocaklarının atıkları gibi pek çok faktör tonlarca çöp yığının birikmesine neden olmaktadır. Kâğıtlar, yemek artıkları, paketleme malzemeleri, boya, deterjan gibi maddeler, çöp alanlarındaki biriktirilmiş çöpler, bütün önlemlere rağmen tüm canlıların sağlığı açısından büyük tehlikeler saçabiliyor. Zehirli atıklarla diğer atıkların aynı çöplerde biriktirildiği görülmektedir. Oysaki bunların farklı şekillerde biriktirilmesi gerekir. Çöplerin, doğaya ve insana zararını en aza indirmek için öncelikle çöp oranının azaltılması gerekir. Ayrıca; savurganlığı önlemek, kullanmadığımız ürünleri çöpe atmak yerine ihtiyacı olanlarla paylaşmak, çevre dostu ürünleri tercih etmek, yeniden kullanılabilir olanları tekrar kullanmak ve geri kazanım ile hammaddeye dönüştürmek alınacak tedbirler arasındadır. Geri kazanım, aslında yüzyıllardır uygulanan bir yöntem. Ancak toplumların bu konuda bilinçlenmesi 1970’te başlamış ve o tarihten beri de insanlar, çöplerin depolanması konusunda yeni yöntemler aramaya başlamışlardır. Böylece geri kazanım uygulamalarına yönelenlerin sayısı da artmış ve bu da geri kazanımı doğurmuştur. Geri kazanımla elde edilen hammaddeler, genellikle yine aynı ürünün üretilmesinde kullanılır. Örneğin, eski cam kaplardan, yenileri üretilir. Ürünleri satın alırken üzerlerinde bulunan yeşil geri kazanım simgesi olanları tercih ederek, geri dönüşüm halkasına katkıda bulunabiliriz.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 4’te gösterilmiştir:

Şekil 4. "Geri Kazanım" Metnine Ait Görseller

Metin üç sayfada verilmiştir. İlk fotoğraf ikinci sayfanın sağ üst bölümünde, ikinci fotoğraf aynı sayfanın sol alt bölümünde ve üçüncü fotoğraf ise son sayfanın sol alt bölümünde yer almaktadır. Fotoğraflarda sırasıyla kâğıt atıklar, cam atıklar ve metal atıklar görülmektedir.

“Geri Kazanım” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Geri Kazanım Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	-	-	-	-	0	1
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	1	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 9’daki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir”, ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Evet”,

“Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddesine “Kısmen” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine ise “Hayır” cevabının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğraflarda geri dönüşümde en sık kullanılan ürünler gösterilmektedir. Dolayısıyla metne ait tüm fotoğraflar metnin tahmin edilmesini sağlayacaktır.
- 2- Fotoğrafların tamamı geri dönüşümde kullanılan maddeleri gösterdiği için fotoğraflar metin başlığını desteklemektedir.
- 3- İkinci fotoğraf, metindeki “...Eski cam kaplardan, yenileri üretiliyor...” cümlesini ilk fotoğraf; “...Atık kâğıtlardan tekrar kâğıt üretiliyor.” ve son fotoğraf ise “...Çelik gibi bazı malzemelerse geri kazanım yoluyla birçok farklı ürünün üretilmesinde kullanılabiliyor...” ifadelerini temsil ediyor. Ayrıca tüm fotoğrafların metnin içeriği ile de genel olarak uyumlu olduğu görülmektedir.
- 4- Metinde doğal kaynakların dengeli ve bilinçli kullanımının hem doğaya hem de tüm canlılara fayda sağlayacağı vurgulanmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için de geri kazanılabilecek ürünlerin kullanılması tercih edilmelidir. Metne ait fotoğrafların tamamı geri dönüştürülüp defalarca kez kullanılabilecek ürünleri gösterdiği için fotoğrafların, metnin ana fikrini desteklediği düşünülmektedir.
- 5- Fotoğraflarda fon beyaz olarak ve zemin nesnelerin doğal renklerini ön plana çıkaracak şekilde verilmiştir. Metnin yerleştirilmesinde ise yine fon beyaz olarak verilmiş, yazı ise siyah renkle yazılmıştır. Yazının satır aralığının az olması ve metinde altı çizili cümle sayısının fazla olması gözü yorsa da genel olarak zemin-fon ilişkisinin göz önünde bulundurulduğu söylenebilir.
- 6- Fotoğraflardaki nesnelerin tamamı orijinal halleri ve doğal renkleri ile verilmiştir. Tüm fotoğraflardaki renkler dikkat çekecek düzeyde canlılığa ve netliğe sahiptir.
- 7- Fotoğraflarda kâğıt atıklar, cam atıklar ve metal atıklar bulunmaktadır. Tüm fotoğraflardaki ürünler doğal halleri ile verilmiştir fakat fotoğraflarda öğrenciye güzellik duygusu katıp onların estetik zevklerine katkı sağlayacak herhangi bir öğe ya da unsur bulunmamaktadır.

“Değerlere Uymada Üç Hata” Metni

Yazar: Üstün DÖKMEN

Sayfa: 160-161

İnsan yaşamının önemli yanlarından biri değerlerdir. “... Değer, belirli bir insan davranışının veya yaşam amacının bir diğerinden daha üstün olduğu yönündeki tutarlı ve derin inançtır. Değerler, toplumdan topluma ve zaman içinde değişir...” Sadakat, sevgi, cesaret ve dostluk önem verilen bazı toplumsal değerlerdir. Değerler insanın hem kendisi hem de yaşadığı toplum için çok önemlidir. O yüzden her ne koşulda olursa olsun, insanların değerlere her an saygılı olması ve uyması gerekir. Fakat teoride böyle görünse bile pratikte bu böyle değildir. İnsanlar, değerlere uyma konusunu bazen ihlal etmekte ve değerler konusunda yanlış davranmaktadır. İşte değerlere uymada üç hata:

1. Ortamına göre uyarız: Değerlere bazı ortamlarda uyarken bazılarında uymayız. Polis varken kırmızı ıfıkta durmamız, yoksa durmamamız bu maddeye örnektir.
2. Keyfimizin, moralimizin iyi olup olmamasına göre uyarız: Canımızın sıkkın olduğunda nezaket ve saygı kurallarını ihmal etmemiz gibi...
3. Karşımızdaki kişiye göre uyarız: Kendimizden fiziksel ve statü olarak daha alt seviyelerdeki kişilere pek fazla saygı göstermezken bizden üst mevkilerdeki kişilere daha özenli davranmamız bu maddeye örnektir.

Tüm bu hatalar, değerleri içselleştirmedığımız için ortaya çıkar. Oysa her zaman, ruh halimiz ne olursa olsun, her yerde, herkese karşı değerlerimizi korumalı ve ona göre davranmalıyız.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 5’te gösterilmiştir:

Şekil 5. “Değerlere Uymada Üç Hata” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Resim ise ikinci sayfanın altında yer almıştır. Resimde her biri farklı kıyafetler içinde, farklı şeyler yapan, birçoğu birbiri ile ya da telefonda başka biri ile iletişimde olan, birkaçı yalnız olan ve biri de engelli olduğu için tekerlekli sandalyede oturan pek çok insan vardır.

“Değerlere Uymada Üç Hata” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Değerlere Uymada Üç Hata Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	1	1	-	-	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	-	1	1	-	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	1	1	-	-	1
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	-	-	0	0	0

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 10’da bulunan değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.”, Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Kısmen”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddesine “Evet” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine ise “Hayır” cevabının verildiği görülmektedir. Buna göre:

1- Metinde toplumdaki bireyleri bir arada tutan, onların belli bir düzen içinde ve huzurla yaşamasını sağlayan değerler anlatılmaktadır. Resimde ise bir arada duran birçok insan görseli verilmiştir. Değerlerin insanları bir arada tutan ortak noktalar olduğu düşünüldüğünde Resmin öğrencilerin metnin ne hakkında olduğunu kestirebilmelerini sağlayacağı düşünülmektedir.

2- Metinde; “...Toplumsal değerler insan yaşamının önemli bir yanını oluşturmaktadır...” denilmektedir. Değerler toplumun sahip olduğu ortak unsurlardır. Bu

yüzden değerler toplum ve insandan bağımsız düşünülemez. Resimde ise bir ortamda beraber bulunan insanlar görülmektedir. Dolayısıyla resim başlığı desteklemektedir.

3- Metinde değerlerin insan yaşamındaki öneminden bahsedilmektedir. Değerler insanlar tarafından yine kendileri ve toplumları için oluşturulmuş unsurlardır. Değerler konusunun işlendiği tüm metinlerde insana yer verilmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden, resim içerikle uyumludur.

4- Metinde insanları bir arada tutan, toplumsal hayat için vazgeçilmez olan değerlerin anlamlı ve işlevsel olabilmesi için içselleştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Toplum içinde ister yalnız olalım ister diğerleriyle beraber, toplum düzeninin sağlanması için değerlere uymamız gerekmektedir. Resimde de bir toplulukta beraber bulunan insanlar gösterildiği için resmin kısmen de olsa asıl düşünceyi desteklediği düşünülmektedir.

5- Resimde fon krem rengindedir ve insanlar farklı renklerde kıyafetlerle fonda ayrılmaktadır. Metinde de aynı fon rengi kullanılmış olup metin siyah renkle yazılmıştır. Zemin ve yazı rengi birbirinden rahatlıkla ayrılabilirdiği için metin rahatlıkla okunabilmektedir. Bu yüzden de zemin-fon ilişkisinin gözetildiği söylenebilir.

6- Resimde bir arada bulunan birden fazla insan bulunmaktadır. İnsanların kıyafetleri farklı renklerle verilmiştir fakat aynı renkler sıklıkla tekrarlanmıştır. Renklerin dikkat çekicilik düzeyi iyi olmasına rağmen cansız renkler de tercih edilmiştir. Buna rağmen renklerde, kısmen de olsa netliğin ve dikkat çekiciliğin olduğu söylenebilir.

7- Resimde bulunan insan figürlerinde insan yüzleri yeterince detaylı olarak çizilmemiştir. Hareket eden insanların, hareketleri oldukça yapay durmaktadır. İnsanların vücut oranları dikkate alınmadan resmedilmiştir. Daha küçük yaş grubuna hitap eden bu resimlerin öğrencilere estetik zevk kazandırması mümkün görünmemektedir.

“Güler Yüze Gülmeye Dair” Metni

Yazar: Şevket RADO

Sayfa: 166-169

Hiç kimse asık suratlı insanlardan hoşlanmaz, herkes birisi ile muhabbet ettiğinde onun kendisini güler yüzle dinlemesini ister. Çünkü muhabbet bu şekilde güzelleşir. Ayrıca gülen insanlar insana cesaret verir, insanın kusurlarını hemen yüzüne vurmaz, hataları affeder. Güler yüzün halletmeyeceği hiçbir mesele yoktur. Dünya

savaşları döneminde Avrupa'daki bazı toplumlar çok fazla gülmediklerini fark eder ve bunun üzerine Budapeşte'de insanlara gülmeyi öğreten bir okul açılır. Bu mektep gülmeyi unutan insanlara nerede ve nasıl güleceklerini öğretir. Çünkü hayattan zevk almak için gülmek oldukça önemlidir. Gülmek ve sevmek hayatı kolaylaştırır, hayatın zorluklarına göğüs germeyi sağlar.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 6'da gösterilmiştir:

Şekil 6. "Güler Yüze Gülmeye Dair" Metnine Ait Görseller

Metin dört sayfada verilmiştir. İlk resim ikinci sayfanın en üstünde, ikinci resim üçüncü sayfanın en altında, üçüncü resim ise dördüncü sayfanın en üstünde yer almaktadır. İlk resimde, tebessüm eden iki yaşlı adam, gülümseyen bir kız çocuğu, bir erkek çocuk ve gülerek erkek çocuğuna bakan bir de anne bulunmaktadır. İkinci resimde, tabelasında "Gülme Okulu" yazan bir okul resmi bulunmaktadır. Son resimde ise birbirine gülümseyerek sarılmış olan anne-kız resmi vardır.

"Güler Yüze Gülmeye Dair" metninin "Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi"ne göre değerlendirilmesi Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11. Güler Yüze Gülmeye Dair Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise "Hayır"; 0,67 – 1,33 arasında ise "Kısmen"; 1,34 – 2 arasında ise "Evet".

Tablo 11'deki ortalamalar incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimlerdeki insanların gülümseyerek bakması ve okul tabelasında “Gülme Okulu” yazması metnin tahmin edilmesini sağlayacaktır.
- 2- Resimlerin tamamında gülen insanların bulunması ve ikinci resimde “gülme” kelimesinin yazılı olması resimlerin, başlığı destekleyici nitelikte olduğunu göstermektedir.
- 3- Metnin genelinde gülmenin ve güler yüzlü olmanın üzerinde durulmuştur. Resimlerin tamamında da gülme ve gülümseme vurgulanmaktadır. Bu yüzden resimlerin, içeriğe uygun olduğu söylenebilir.
- 4- Metinde iletişimde gülme ve güler yüzün önemi vurgulanmaktadır. Gülmeyi bilmenin, gülebilenin önemi vurgulanmaktadır. Metne ait olan resimlerden ilki ve sonuncusu, iletişimde güler yüzün önemini, ikinci resim ise gülmeyi bilmenin, gülebilenin önemini vurgular. Çünkü ikinci resimde verilen “Gülme Okulu” gülmeyi unutan insanlara nasıl güleceklerini öğretir. Bu yüzden resimler ana fikre uygundur.
- 5- İlk resimde fonda, duvarda peyzaj resimlerinin olduğu çerçeveler görülmektedir. Duvarlar ve zemin açık renkte, kapı pencere kenarları ve diğer süslemeler koyu renkte verilmiştir. Görseldeki insanlar ise renkli kıyafetleri ile hem fondan hem de birbirlerinden ayırt edilebilmektedir. İkinci resimde fonda açık mavi ve beyaz bulutlarla dolu gökyüzü ve farklı renkte evler görülmektedir. Asıl vurgulanmak istenen “Gülme Okulu” ise önde, yeşil iki ağacın arasında, sarı ve kırmızı renkleri ile büyük bahçenin içinde dikkat çekmektedir. Son resimde ise fonda bir evin odasına ait değişik renklerde sunulmuş eşyalar bulunmaktadır. Gülümseyerek birbirine sarılan anne-kız resmi ise resmin odağındadır. Metin ise beyaz fon üzerine siyah yazı ile yazılarak okunmasının kolaylaşması sağlanmıştır. Dolayısıyla zemin-fon ilişkisine dikkat edilmiştir.
- 6- Metne ait tüm resimler canlı ve öğrencilerin dikkatini çekecek renkleri ve görselleri içermektedir. Resimlerde verilmiş olan tüm öğeler açık, net ve anlaşılırdır.
- 7- Metne ait tüm resimlerin özünde gülme kavramı işlenmiştir. Gülmenin hâkim olduğu mutluluk ise özellikle ilk ve son resimde görülmektedir. Mutluluğun yansıttığı güzel ilişkiler, sıcaklık ve samimiyet duygusu öğrenciye geçecektir. Bu yüzden resimlerin öğrencilerin estetik zevklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Teknolojik Bayram Kutlamaları” Metni

Yazar: Nuray BARTOSCHEK

Sayfa: 175-176

Metinde bir bayram sabahından bahsedilmektedir. Bayramlaşmak için büyükannelerinin evine gitmek için yola çıkan ailedeki anne (anlatıcı) evden çıkarken posta kutusuna bakar; kutu boştur. Çünkü insanlar artık mektupların yerine elektronik postaları tercih etmeye başlamıştır, evlerin kapısındaki posta kutularına yalnızca fatura bırakılmaktadır. Birkaç aile büyükannenin evinde bayramlaşmak için toplanmıştır. Tam herkes birbiriyle bayramlaşıp sohbet etmeye başlayacakken, cep telefonlarından gelen ses buna bir türlü müsaade etmez. Bu duruma sinirlenen baba cep telefonunu kapatınca diğer misafirler de cep telefonlarını kapatırlar. Televizyonun açılmasına da müsaade edilmez. Fakat televizyon ve telefona müsaade edilmediği için herkes yavaş yavaş kalkar ve evinin yolunu tutar. Aile, eve dönerken annenin gözleri sokaklarda uçan balonları, pamuk helva satıcılarını arar. Kendi çocukluğundaki bayramları hatırlar: Annesinin bayram temizliği yaptığını, kardeşiyle kendisine kumaşlardan elbiseler dikildiğini, eş, dost ve akrabalarına bayram tebrikleri yazdıklarını ve ellerinde balonları ile lunaparka gidişlerini... Fakat şimdi bayram demek yalnızca telefonlardan gelen “dıt dıt...”.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 7’de gösterilmiştir:

Şekil 7. "Teknolojik Bayram Kutlamaları" Metnine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. İlk resim ilk sayfanın altında, ikinci resim ise ikinci sayfanın altında verilmiştir. İlk resimde, koltukta oturan büyükanne hariç büyükanneye bayram ziyaretine giden misafirlerin hepsinin elinde teknolojik aletler olduğu görülmektedir. Herkes elindeki araçla meşguldür. İkinci resimde ise bir ailede bayram tebriklerinin hazırlanarak zarflara konulması gösterilmektedir.

“Teknolojik Bayram Kutlamaları” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategorisi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Teknolojik Bayram Kutlamaları Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 12’deki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- İlk resimde büyükanne ziyareti ve bütün bireylerin elinde teknolojik cihaz olması öğrencilerin metni tahmin etmesine yardımcı olacaktır.
- 2- İlk resimde büyükanne haricindeki herkesin elinde teknolojik cihazların olması başlığı destekleyicidir.
- 3- İlk resimde, büyükanne ziyareti ve bütün bireylerin elinde teknolojik cihaz olması, ikinci resmin, metinde geçen “...gönderilecek bayram tebriklerinin alınması ve yazılması...” cümlesini resmetmesi resimlerin, ait olduğu metnin içeriğine uygun olduğunu göstermektedir.
- 4- İletişim araçlarının (cep telefonunun) insan ilişkilerine olumsuz etkisinin vurgulandığı metinde, kültürümüzde oldukça önemli yeri olan bayramlaşma geleneğinin bile teknolojiden dolayı eskisi gibi uygulanmadığı anlatılmıştır. Metne ait ikinci resim geçmişteki bayram kutlamaları için yapılan hazırlıklardan bir kesit sunarken, ilk resim günümüzdeki teknolojik bayramlaşmaları göstermektedir. Dolayısıyla resimlemeler ana fikre uygun tasarlanmıştır.
- 5- Metne ait iki resimde de fonda yumuşak renkler tercih edilerek metindeki insan figürlerinin öne çıkması sağlanmıştır. Metinde de beyaz fon üzerine siyah yazı yazılarak, yazının okuması kolaylaştırılmıştır. Bunun yüzden zemin-fon ilişkisine dikkat edildiği söylenebilir.

6- Resimler incelendiğinde; insanların kıyafetlerinin, saçlarının ve yüzlerinin oldukça canlı, net ve ilgi çekecek renklerle renklendirildiği görülmektedir. Fonda yumuşak renkler tercih edilerek gözü yormamasına dikkat edilmiş ve diğer nesneler de diğer renklerle uyumlu olacak şekilde renklendirilmiştir. Böylelikle de renklerin canlılığı, netliği ve dikkat çekiciliği sağlanmıştır.

7- Resimlerin genel olarak öğrencilere estetik zevk kazandıracağı düşünülmektedir.

“Pulsuz Dilekçe” Metni

Yazar: Atalay YÖRÜKOĞLU

Sayfa: 182-183

Metinde bir çocuk ebeveynlerine mektup yazar. Mektupta ebeveynlerinin onu yetiştirirken neler yapması ve neler yapmaması gerektiğinden bahseder: “... Bana oyunlarda, arkadaşlıklarda ve uğraşılarımda özgürlük tanıyın. Beni hep kollamayın. Tutmayacağınız sözleri vermeyin. Gerektiğinde beni sınırlayın. Beni yüksek sesle uarmayın. Sizin sözlerinizden çok davranışlarınıza bakarım ben. Benim çocukluğumla kendinizinkini kıyaslayıp örnekler vermeyin. Cezadan önce beni dinleyin. Başarımı onaylayın. Başkaları ile kıyaslamayın. Bana sevgi dolu ve anlayışlı olun. Bu benim için yeterlidir...”.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 8’de gösterilmiştir:

Şekil 8. “Pulsuz Dilekçe” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Fotoğraf ise ikinci sayfanın altında bulunmaktadır. Fotoğrafta sınıfta defterine yazı yazan bir öğrenci görülmektedir.

“Pulsuz Dilekçe” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 13 ’te verilmiştir.

Tablo 13. Pulsuz Dilekçe Metni Resim-Metin Uyumu

	Evet (2)	Kısmen (1)	Hayır (0)	Ort*
--	----------	------------	-----------	------

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi										
			K1	K2		K1	K2		K1	K2
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	-	-	0	-	1		
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5		
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	-	2	1	-	-	-	1,5		
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1		
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5		
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5		
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1		

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 13’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Evet”, “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddelerine ise “Kısmen” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Metne ait olan fotoğrafta sınıfta sırasında oturan bir öğrenci görülmektedir. Masanın üstünde bir defter ve öğrencinin elinde bir tükenmez kalem bulunmaktadır. Öğrenci, deftere yazı yazmaktadır. Fotoğrafta öğrencinin tükenmez kalemle yazı yazması metnin kısmen de olsa tahmin edilebileceğini göstermektedir.
- 2- Fotoğrafa bakıldığında fotoğrafın başlığı desteklediği görülmektedir.
- 3- Fotoğrafta yazı yazan öğrenci bulunmaktadır. Metinde de bir çocuğun anne babasına yazdığı dilekçe işlenmiştir. Dolayısıyla fotoğraf, içerikle uyumludur.
- 4- Metin ana fikri; ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun gelişimini olumlu ya da olumsuz olarak etkilediğidir. Metin için yalnızca bir adet görsel verilmesi, onda da yalnızca çocuğun verilmiş olması, ebeveynleri içeren ya da çocuk ve ebeveynleri bir arada veren bir görselin olmaması, fotoğrafın ait olduğu metnin ana fikrini kısmen desteklediğini gösterir.

- 5- Fotoğrafta sınıf içinde yazı yazan öğrencinin ön planda tutulması için fonun bulanıklaştırılması ve metnin beyaz fona siyah yazı ile yazılması; fotoğraf ve metinde zemin-fon ilişkisine dikkat edildiğini gösterir.
- 6- Fotoğraf incelendiğinde renklerde canlılık ve netlik olduğu ve fotoğrafın dikkat çektiği söylenebilir.
- 7- Metne ait tek bir fotoğraf verilmiştir. Fotoğraftaki renkler birbiri ile uyumlu, öğrenciyi ön plana çıkaracak şekilde sunulmuştur. Bu fotoğraftaki renk uyumunun, fotoğrafın net ve parlaklığının öğrencilere estetik zevk kazandıracağı düşünülmektedir.

“Bilinçli Medya Tüketimi” Metni

Yazar: Hediyeullah AYDENİZ

Sayfa: 196-197

Metinde medya tüketimi dört ana başlıkta incelenmektedir. “İhtiyaçları İyi Değerlendirmek” başlığında, tüketicilerin hangi ihtiyaçların zorunlu olduğunu, hangilerinin olmadığını çok iyi ayırt etmesi gerektiği vurgulanır. Bir bireyin ihtiyacı olan şey, bir diğerinin hiç de ihtiyaç duymadığı şey olabilir. Çünkü ihtiyaçlar yaşa, cinsiyete, mesleğe vb. göre farklılık gösterir. “İstediğin Kadar Değil, İhtiyacın Kadar Medya” başlığında bireylerin medyanın günlük yaşamdaki işlevleri esas alınarak kendisi için doğru seçimleri yaptığında belli başlı temel ihtiyaçlarını karşılayabileceği vurgulanmaktadır. “Hangi Medya Aracıyla?” başlığında bireylerin hangi medya araçlarını kullanacağına, hangisinden nasıl fayda sağlayacağına karar vermesi gerektiği anlatılır. Ayrıca ihtiyaçların bütçeye göre belirlenmesine de dikkat edilmesi gerektiği belirtilir. “Ne Kadar Zamanda?” başlığında ise, medyaya ayrılacak zamanın gerektiği kadar olması vurgulanır.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 9’da gösterilmiştir:

Şekil 9. “Bilinçli Medya Tüketimi” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Resim ise ikinci sayfanın altında yer almaktadır. Resimde sosyal paylaşım sitelerine ait konuşma balonları ve ellerinde cep telefonları ile internete bağlı olan kişiler görülmektedir.

“Bilinçli Medya Tüketimi” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. Bilinçli Medya Tüketimi Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 14’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır” maddesine “Kısmen” yanıtı verilirken, diğer tüm maddelere “Evet” yanıtı verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde sosyal paylaşım sitelerine ait konuşma balonları ve ellerinde cep telefonu olan kişiler bulunmaktadır. Öğrenciler resme bakarak metnin içeriğinin medya kullanımı ile ilgili olduğunu tahmin edebilirler.
- 2- Resimde sosyal medya kullanan bireyler olduğu için resim başlığı yansıtmaktadır.
- 3- Resimde medya kullanımı, metinde ise bilinçli medya kullanımının nasıl olması gerektiği vurgulandığı için resim içerikle alakalıdır.
- 4- Metinde medya ihtiyaçlarımızı belirleyerek, medyayı gerçekten öncelikli ihtiyaçlarımıza göre, ihtiyacımız olduğu kadar ve ihtiyacımızı giderecek sürede

kullanmamız gerektiği vurgulanmaktadır. Resimde ise hepsi aynı anda İnternette olan kişiler görülmektedir. Metindeki mesaj aslında bu kişiler gibi zamanının çoğunu sosyal medyada harcayan insanlara yöneliktir. Dolayısıyla resim ana fikre uygundur.

5- Resimde fon canlı mavi ile ve zemindeki görsel unsurlar farklı renklerle verilmiştir. Metnin fonunda açık mavi renk kullanılmış, metin ise net okunabilmesi için siyah renkle yazılmıştır.

6- Resim incelendiğinde görsel öğelerin net, canlı ve farklı renklerle verildiği görülmektedir.

7- Metnin içeriğine uygun olarak grafik tasarım ile oluşturulmuş resmin öğrencilere estetik zevk kazandıracağı düşünülmektedir.

“Uzaklar” Metni

Yazar: Osman ATASOY

Sayfa: 202-205

Metinde bir gemi kaptanı Ekvador ülkesine ait Galapagos Adaları’na yaptıkları ziyareti anlatıyor. Kaptan, gemidekilerle beraber Santa Cruz Adası’ndan Galapagos Adaları’na giriş yapar. Tabi bunun için gerekli yasal izinleri almaları gerekmektedir ve bu izni liman başkanlığından alırlar ve 9 günlük Galapagos maceraları başlar. Galapagoslar ya da diğer adıyla “Sihirli Adalar” on üç adadan meydana gelmektedir. Volkanik adalarda on bin kişi yaşamaktadır. Adalar, bindiği gemi Peru’dan Panama’ya giderken yolunu kaybedip akıntılarla buralara sürüklenen Panama Başpiskoposu Tomas De Berlanga tarafından bulunmuştur fakat Başpiskoposun bu tesadüfi keşfi adaların yegâne sakinleri olan hayvanların az daha sonunu getiriyormuş. Çünkü adalar, korsanların ve balina avcılarının uğrak yeri haline gelmiştir. Galapagoslar’daki denizaslanları, kürkleri için acımasızca avlanmış ve İspanyolcada “kara kaplumbağası” anlamına gelen “galapagoslar” (adaya ismini veren hayvanlar), korsanların ve balina avcılarının et ihtiyacını gidermek için yıllarca gemilerin ambarlarında taşınmış. Çevrecilik akımının filizlenmeye başlamasıyla talih Galapagoslar’ın yüzüne gülmüş, hayvanlar koruma altına alınmış. UNESCO tarafından hayvanların üremeleri sağlanmaktadır. Adaya Sihirli Adalar denmesinin sebebi ise metinde; “... Bir adaya yaklaşırken ve karayla aranızda sadece birkaç mil mesafe kalmışken, az ilerdeki kara parçasını seyrederken, adanın bir anda gözden kaybolduğunu ve aradan bir süre geçtikten sonra adanın yeniden meydana çıktığını görüyorsunuz. Nedeni kesin olarak bilinmese de bu durumun farklı sıcaklıktaki akıntılara ve ışığın kırılmasına bağlı

atmosferik bir olay olduğu tahmin ediliyor...” şeklinde anlatılır. Kaptan ve gemidekiler daha sonra üzerinde sadece hayvanların yaşadığı adaları gezerler. Gezerlerken; denizaslanlarını, kara iguanalarını, mavi ayaklı bobby (bobi) kuşlarını ve frigate (frigeýt) kuşlarını, deniz igualarını, kırmızı yengeçleri, kürklü fokları görürler. Dokuz günlük gezilerinin sonunda adadan ayrılmak için işlemlerini yaptırırlarken kaptan, Santa Maria Adası’na da gitmek istediklerini dile getirir.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 10’da gösterilmiştir:

Şekil 10. "Uzaklar" Metnine Ait Görseller

Metin dört sayfada yer almaktadır. İlk fotoğraf ikinci sayfanın altında, ikinci fotoğraf üçüncü sayfanın sağ üst köşesinde, üçüncü fotoğraf dördüncü sayfanın sağında ve son fotoğraf ise dördüncü sayfanın ortasında yer almaktadır. İlk fotoğrafta; deniz üstünde bir gemi, sağ tarafta bir ada ve adaya giden bir yol, en önde de adada yetişen kaktüs ve ağaç görünmektedir. İkinci fotoğrafta; kara kaplumbağası (galapagos), üçüncü fotoğrafta bobby kuşu ve son fotoğrafta ise kürklü fok görünmektedir.

“Uzaklar” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Uzaklar Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk	2	2	-	-	-	-	2

kazandırmaktadır.

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 15’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğraflarda kara kaplumbağası, bobby kuşu, fok ve gemi görsellerinin verilmesi metinde bu hayvanların yaşadığı yerlere gidileceğini göstermektedir. Öğrenciler fotoğraflara bakarak metni kolaylıkla tahmin edebilirler.
- 2- Fotoğraflarda deniz, gemi ve ada görüntüsü ve ülkemizde bulunmayan hayvanların görüntülerinin verilmesi, metinde bu hayvanların yaşadığı uzak yerlerin anlatılacağı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla da başlık desteklenmektedir.
- 3- Metinde gemi ile seyahat edildiği, adalara gidilerek kara kaplumbağaları, bobby kuşları ve fokların görüldüğü anlatılmaktadır. Dolayısıyla resimler, içeriği tamamlamaktadır.
- 4- Metnin alt teması “Dünyanın Görülmesi Gereken Yerleri”dir. Metne ait fotoğraflarda da Ekvador ülkesinde bulunan Galapagos Adaları’na ait unsurlar bulunmaktadır. Bu yüzden; fotoğraflar ana fikre uygundur.
- 5- Fotoğraflar beyaz fon üzerinde bulunmaktadır. Bu da fotoğrafların daha iyi bir şekilde görünmelerini sağlamaktadır. Metin yine aynı şekilde beyaz fon üzerine siyah renkle yazılmıştır. Yazı tipi okumayı biraz zorlaştırsa da zemin ve fon ayarına dikkat edilmiştir.
- 6- Metne ait tüm fotoğraflar açık, net, anlaşılır ve parlak renklerle sunulmuştur.
- 7- İlk fotoğrafta denizin, dağların, kumsalın ve yeşilin uyumu göze hitap etmektedir. Yine diğer fotoğraflardaki görseller incelendiğinde doğaya ait olan bu hayvanların muazzam şekilleri ve renkleri dikkat çekmektedir. Dolayısıyla metne ait olan tüm fotoğrafların öğrencilerde estetik zevk kazandıracığı düşünülmektedir.

“Gezegelimiz Isınıyor” Metni

Yazar: Burcu Meltem ARIK

Sayfa: 201-211

Hava, oksijen, azot, su buharı ve karbondioksit, metan ve diazotmonoksit gazını içerir. Su buharı, karbondioksit, metan ve diazotmonoksit “sera gazları” olarak adlandırılır. Bunlar, güneşten gelen ısıнын bir kısmını tutarak tüm canlıların korunmasını sağlar. Bu sayede gezegenin iklimi ve sıcaklığı sabit kalır. Sera gazlarının faydalı

olmalarına rağmen, çok fazla olması büyük sorunlara yol açar. Bu durum gezegenin ısınmasına ve iklim değişikliğine sebep olur. Atmosfere salınan karbondioksit miktarı, son yıllarda hızla artmakta ve bu nedenle bu gazın büyük bir kısmı atmosferde kalmaktadır. Dünya'nın iklimi, milyonlarca yıl süresince birçok değişikliğe uğramıştır. Dünyanın iklimi; buzul çağından tropikal iklime, sonra tekrar buzul çağına, ardından yeniden tropikal iklime dönüşmüştür. Son yüz yılda ise sanayide, tarımda ve ulaşımdaki uygulamaların artması, iklim dengesini etkilemiştir. Bunlar da sera gazlarını artırmış ve böylelikle de Dünya ısınmaya başlamıştır. Bu ısınmaya küresel ısınma denir. Küresel ısınma, hava koşullarını etkiler ve iklim değişikliklerine yol açar. Küresel ısınmayı azaltmak için; gereksiz lambalar söndürülmeli, televizyon seyredilmediğinde kapatılmalı, musluklar tam kapatılmalı ve kâğıt, cam vb. maddelerin geri dönüşümü konusuna daha fazla özen gösterilmelidir. Küresel ısınmayı azaltmak için bu önerilerde bulunan yazar metnin sonunda öğrencilere bu konuda ne yapabileceklerini sorar.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 11'de gösterilmiştir:

Şekil 11. “Gezegenimiz Isınıyor” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir ve resim ikinci sayfanın sol alt bölümünde bulunmaktadır. Resimde ışıldayan bir güneş ve eriyen bir buzun üzerinde bir kutup ayısı ve bir penguen görülmektedir. Ayrıca buzulun üstünde “Küresel Isınmayı Durduralım!” sloganının yazılı olduğu bir tabela bulunmaktadır.

“Gezegenimiz Isınıyor” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. Gezegenimiz Isınıyor Metni Resim-Metin Uyumu

	Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi	K1	K2	K1	K2	K1	K2	

1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	-	-	1	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 16’da bulunan değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine “Hayır” yanıtı verilirken diğer tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde eriyen buzul ve “Küresel Isınmayı Durduralım!” sloganı, metni tahmin etmeyi kolaylaştıracaktır.
- 2- Resimde ışıldayan bir güneşin görünmesi, buzulun erimesi, “Küresel Isınmayı Durduralım!” sloganı ve kutup ayısı ile penguenin küçük bir buzul üzerinde durması metne uygundur.
- 3- Metnin içeriğinde sera gazlarının fazlalığından kaynaklanan küresel ısınma anlatılmaktadır. Resim de tam olarak bu durumu resmetmektedir. Dolayısıyla resim, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.
- 4- Metnin ana fikri, insanların bilinçsiz hareketlerinin sonucunda oluşan küresel ısınmanın hem insanlara hem de dünyaya olan zararlarının azaltılması için yine insanların bir şeyler yapma zorunluluklarının olduğudur. Resimde de kutuplarda yaşayan hayvan habitatlarına verilen zarar gösterilmiştir. Bu yüzden resim, ait olduğu metnin ana fikrini destekleyicidir.
- 5- Resim beyaz fon üzerinde verilmiştir. Böylelikle resmin dikkat çekiciliği artırılmıştır. Metin de yine aynı şekilde beyaz fon üzerine siyah yazı ile yazılmıştır. Bu da metnin okunmasını kolaylaştırmaktadır.
- 6- Resim incelendiğinde kutupların doğası ile uyumlu olan renklerin baskın ve belirgin olduğu, kutup ayısı, penguen, güneş ve tabelanın ise canlı ve net bir şekilde renklendirildiği görülmektedir.

7- Karikatür biçiminde oluşturulmuş resmin öğrencilere estetik zevk kazandıramayacağı düşünülmektedir.

“Mikrop Savaşları” Metni

Yazar: Richard PLATT

Sayfa: 267

İki yüzyıl kadar önce pek çok kişi, kötü kokuların bizi hasta ettiğini, çürümenin yoktan var olduğunu ve kurtçukların kendi kendilerine ortaya çıktığını düşünüyordu. Fakat 1822-1895 yılları arasında yaşamış Fransız Kimyager Louis Pasteur, havadaki tozun mikrop içerdiğini; U şeklinde özel bir şişenin içinde et suyu çorbasını kaynattıktan sonra şişenin ağzını, hava girmesini önlemek için pamukla tıkadıktan sonra küf oluşmadığını fakat daha sonra pamuğu çıkardığında çorbanın kısa zamanda küflenmesiyle ispatlamıştır. Pasteur ayrıca üç öldürücü hastalıktan, kolera, şarbon ve kuduzdan koruyacak aşılırlı üretmiştir. 1895’te bir kahraman olarak ölen Pasteur, “pastörizasyon” işlemi ile adından hala bahsettirmektedir.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 12’de gösterilmiştir:

Şekil 12. “Mikrop Savaşları” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Resim ise ikinci sayfanın altında yer almaktadır. Karikatür tarzında resmedilen görselde, elindeki pompa ile mikropları yok etmeye çalışan, kapsül içinde bir insan görmekteyiz.

“Mikrop Savaşları” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Mikrop Savaşları Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	-	1	1	-	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	-	-	1	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	1	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	-	-	0	1

* Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 17’deki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategorisi”ndeki “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Evet”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddelerine ise “Kısmen” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde elindeki pompa ile mikropları yok etmeye çalışan, bir kapsül içinde bir insanın görülmesi, metnin öğrenciler tarafından kolaylıkla tahmin edileceğini göstermektedir.
- 2- Resimde bir bireyin mikroplarla savaşı gösterilmektedir. Bu da resmin, başlığı desteklediğini göstermektedir.
- 3- Metnin içeriğinde kurtlanmaya, küflenmeye ve çürümeye neden olan mikroplarla baş edebilmek için Fransız Kimyager Louis Pasteur’un çeşitli çalışmalar yaptığı anlatılmıştır. Resimde ise mikroplarla mücadele eden bir kişi görünmektedir. Dolayısıyla resim, içerikle örtüşmektedir.
- 4- Metinde insanların hastalanmasına, yiyeceklerin küflenmesine ve kurtlanmasına sebep olan mikropların keşfi ve onların zararlarını yok etme süreci vurgulanmaktadır. Resimde de yalnızca insanların mikropları yok etme mücadelesi gösterilmiştir. Dolayısıyla resmin kısmen ana düşüncüyü desteklediği düşünülmektedir.
- 5- Zemin-fon ilişkisi gözetilerek resim, beyaz fon üzerinde canlı renklerle sunulmuştur. Resimdeki unsurlar birbirinden ayırt edilecek şekilde resmedilmiştir. Metin ise turuncu fon üzerine siyah yazı ile verilmiştir.

- 6- Resimde kullanılan renkler canlı, parlak ve öğrencinin dikkatini çekecek niteliktedir.
- 7- Karikatür tarzında çizilen resimdeki şekil ve renklerin kısmen de olsa öğrencilerin estetik zevklerine hitap edeceği düşünülmektedir.

Bilgilendirici Metinlere Ait Genel Bulgular

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici metinlere ait veriler, Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18. Bilgilendirici Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*

	Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>F</i>	9	2	1	12
		%	75	16,66	8,33	100
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>F</i>	10	2	0	12
		%	83,33	16,66	0	100
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	<i>F</i>	8	4	0	12
		%	66,66	33,33	0	100
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>F</i>	8	4	0	12
		%	66,66	33,33	0	100
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	<i>F</i>	9	3	0	12
		%	75	25	0	100
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>F</i>	9	2	1	12
		%	75	16,66	8,33	100
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	<i>F</i>	4	3	5	12
		%	33,33	25	41,66	100

*Yüzdeliğin oranı, 0 – 33,33 arasında ise “Düşük”; 33,34 – 66,66 arasında ise “Orta”; 66,67 – 100 arasında ise “Yüksek”.

Tablo 18’de bilgilendirici metinler için tasarlanmış resimlerin yüksek düzeyde (%83,33) metin başlıklarını destekledikleri, %75’lik bir oranla; öğrencilerin metni kolaylıkla tahmin edebilmesini sağlayacağı, zemin-fon ilişkisine dikkat edilmiş olduğu ve renklerinin dikkat çekecek düzeyde net ve canlı olduğu görülmektedir. Resimlerin %66,66’lık bir oranla, metin içerikleriyle orta düzeyde uyumlu olduğu ve yine metinlerin ana fikrini orta düzeyde desteklediği görülmektedir. Bu sonuçların aksine; %33,33’lük bir oranla bilgilendirici metinlere ait resimlerin öğrencilere düşük düzeyde estetik zevk kazandıracağı görülmektedir.

Hikâye Edici Metinler ve Yorumlar

Bu bölüm, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 12 hikâye edici metnin, resim-metin ilişkisine yönelik bulgularını ve yorumlarını içermektedir.

“Forsa” Metni

Yazar: Ömer SEYFETTİN

Sayfa: 11-14

Metinde çok başarılı bir kaptan iken otuz yaşında Malta korsanlarının eline düşen yaşlı bir adamın hikâyesi anlatılmaktadır. Kaptanlığı döneminde Tarık Boğazı’nı bile geçmiştir. Hatta eşiyle gemide evlenmiş ve oğlu Turgut, Çanakkale’yi geçerken doğmuştur. Fakat daha sonra korsanların eline düşmüştür. Esir olduğu yirmi sene boyunca iki ayağından iki zincirle bağlı olarak kürek çekmiştir. Elli yaşına basınca iyi kürek çekemeyeceğini düşünen korsanlar onu satmışlardır. Onu satın alan kişi bir çiftçidir. Forsa artık mutludur. Çünkü ayaklarından mıhlı değildir. On sene kuru ekmekle bu çiftçinin yanında çalışır. Altmış yaşını geçtikten sonra çiftçi onu serbest bırakır. Ama forsa için hayat daha da zorlaşır. Kendine bir bağ içinde kalacak bir kulübe bulur, kasabalılar da bu duruma ses etmez. Hatta bazen forsaya ekmek bile verirler. On sene daha geçer. Artık iyice yaşlanmıştır. Bağı sahibi de artık onu kulübe de istemez. Gidecek hiçbir yeri yoktur ama yıllardır memleket hasretiyle yanıp tutuşur. Rüyalarında hep Türk donanmalarının gelip onu kurtaracağını görür. Hep memleketi Edremit’e kavuşacağına inanır. Ümidini hiç kaybetmez ve hep bu hayal ile yaşar. Bir gün kulübenin dışında uyuyakalır ve yine aynı rüyayı görür, Türkler gelmiştir ve onu kurtaracaktır. Uyanır ve uyandığında da Türklerin gerçekten geldiğini görür, koşarak gemiye yanaşır. Karaya çıkan askerlerle konuşur, askerler forsanın kim olduğunu anlayınca onu hemen gemiye Bey’in yanına götürüler ve Bey karşısındaki Kaptan Kara Memiş’in öz babası olduğunu fark edince, babasının ellerini öper. Oğlu babasına savaş için karaya çıkacağını, kendisinin gemide yatıp dinlenmesini söyler fakat babası bunu kabul etmez, savaşa katılmak istediğini söyler. Oğlu, “... Vurulursun. Vatana hasret gidersin...” der. Bunun üzerine yaşlı forsa geminin sancağını göstererek bayrağın dalgalandığı her yerin vatan olduğunu söyler ve eğer şehit olursa o sancağın üzerine örtülmesini ister.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 13’te gösterilmiştir:

Şekil 13. "Forsa" Metnine Ait Görseller

Metin dört sayfada verilmiştir. Birinci resim, ilk sayfanın sağ üst köşesinde, ikinci resim ise alt kısmında bulunmaktadır. Üçüncü resim, ikinci sayfanın alt kısmında, dördüncü resim üçüncü sayfanın alt kısmında ve son resim ise dördüncü sayfanın sağ kısmında yer almaktadır. İlk resimde yaşlı forsa, harap kulübesinin önünde hüzünlü bir bekleyiş içindeyken resmedilmiştir. İkinci resimde forsanın denize yakın kulübesi görülmektedir. Üçüncü resimde forsa, Türk donanmasının limana girdiğini görmektedir. Dördüncü resimde, forsa karaya çıkan askerlerin yanına gitmektedir. Son resimde ise forsa askerlerle konuşmaktadır.

“Forsa” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Forsa Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 19’deki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- İlk iki resme bakıldığında tek başına harap bir kulübenin önünde bekleyen bir adam görülmektedir. Üçüncü resimde adamın denizdeki donamayı fark ettiği ve son iki resimde de donanmadan karaya çıkan askerlerle konuştuğu görülmektedir. Metne ait toplam 5 resim bu şekilde incelediğinde, resimlerin öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlayacağı açıktır.
- 2- “Forsa, gemilerde kürek çeken tutsak veya hükümlü kimsedir” (TDK). Resimlerdeki adamın deniz kenarında bulunması ve sürekli umut ederek denize bakması, onun esir tutulup sonradan buralara bırakıldığını göstermektedir. Dolayısıyla resimler başlığa uygun hazırlanmıştır.
- 3- Forsanın sürekli denize bakarken kendini kurtaracak Türk donanmasını beklemesi ilk iki resimde, Türk donanmasının gelmesi üçüncü resimde, forsanın karaya inen askerlerle konuşması ise son iki resimde verilmiştir. Bu yüzden tüm resimler, metnin içeriğini yansıtmaktadır.
- 4- Alt teması vatan özlemi olan ve bayrağın dalgalandığı her yerin vatan olduğu ana fikri işlenen metinde ilk iki resimde forsanın esir tutulduğu ve kulübesinde kaldığı yıllar boyunca memleketi Edremit’e dönmeyi arzulaması, üçüncü resimdeki gibi bir Türk donanmasının gelerek onu kurtarmayı beklemesi, son iki resimde de askerler ve oğlu ile konuştuktan sonra donanmanın karaya çıkarak savaşa gideceğini öğrenince vatani için savaşmak istemesi ve hatta şehit olursa üzerine sancağın örtülmesini istemesi ana düşünceyle örtüşmektedir.
- 5- Resimlerin fonunda açık renkler tercih edilerek resimlerin temsil ettiği durumların ön plana çıkması sağlanmıştır. Açık mavi ile verilen metnin fonunun üstüne, yazının siyahla yazılması metnin okunmasını kolaylaştırmıştır. Dolayısıyla resimlerin ve metnin yerleştirilmesine özen gösterildiği görülmektedir.
- 6- Tüm resimler incelendiğinde renklerin dikkat çekecek ölçüde canlı ve net olduğu görülmektedir.
- 7- Resimlerin öğrencilerin estetik zevklerine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

“Kaynatılmış Tohum” Metni

Yazar: Murat ERTAN

Sayfa: 22-23

Artık yaşlandığı için kendisinden sonra tahta birinin geçmesi gerektiğini düşünen Çinli bir hükümdar vardır. Çocuklarının ya da vezirlerinin başa geçmesini istemediği için de tahta geçecek kişiyi belirlemek için bir yöntem bulur ve ülkesindeki tüm genç erkekleri sarayına çağırır. Gençlerin her birine bir tohum vereceğini, onu ekip bir sene sonra çıkan bitkiyi hükümdara geri getireceklerini, kendisinden sonra hükümdar olacak kişiyi bitkilere bakarak seçeceğini söyler. Huzuruna çağırdıkları arasında Ling isimli bir genç vardır ve o da tohumu alır ve oradan ayrılır. Ling, eve gidince olanları annesine anlatır, annesi de ona, saksı ve toprak verir. Ling tohumu eker ve her gün sulayarak kontrol eder. Birkaç hafta sonra bazı gençler tohumlarının açtığını, bitkilerin büyümeye başladığını anlatır ancak Ling kendi saksının içinde büyüyen hiçbir şey göremez. Bir yılın sonunda ülkenin gençleri bitkileri hükümdarın sarayına getirir. Ling hayrete düşer, onun saksısı hala boştur ama diğerlerinin ki rengârenk çiçek açmıştır. İmparator Ling'i görür, yanına çağırır. Ling korkar. "... Hükümdar başaramadığımı gördü, herhâlde beni öldürtecek..." diye düşünür. İmparator, Ling'e adını sorar ve kalabalığa dönerek "... Yeni imparatorunuzu selamlayın! Adı Ling..." der. "... Bir yıl önce her birinize bir tohum verdim, onu ekip sulamanızı istedim ve bir yıl sonra da bana getirmenizi istedim. Ama sizlere verdiğim tohumların hepsi kaynatılmıştı ve dolayısıyla da filiz açmaları mümkün değildi. Ling hariç hepiniz, bana çeşit çeşit ağaçlar, bitkiler ve çiçekler getirdiniz. Tohumunuzun büyümediğini görünce size verdiğim tohumun yerine başka bir tohum ektiniz. İçinizden sadece Ling, kendisine verdiğim tohumun olduğu saksıyı bana getirme cesaretini ve dürüstlüğünü gösterebildi. Bu yüzden yeni imparatorunuz o olacak." der.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 14'te gösterilmiştir:

Şekil 14. “Kaynatılmış Tohum” Metnine Ait Görsel

Metin iki sayfada verilmiştir. Resim ise birinci sayfanın altına yerleştirilmiştir. Resimde Çin hükümdarı, sarayına ülkesindeki tüm gençleri çağırmıştır ve onlara hitap etmektedir.

“Kaynatılmış Tohum” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. Kaynatılmış Tohum Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	1	1	-	-	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	1	-	-	0	0,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	-	1	0	-	0,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 20’deki ortalamalar incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.”, ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Evet”, “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddelerine “Kısmen”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” ve “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddelerine ise “Hayır” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde bir Çin hükümdarının karşısındakilere hitap etmesi, kısmen de olsa öğrencilerin; metnin bir hükümdar ve ülkesindekilerle ilgili olduğunu tahmin etmesini sağlayacak düzeydedir.
- 2- Resimde sarayda bir hükümdar ve diğer insanlar görünmektedir. Resimde metnin başlığını destekleyici hiçbir unsur yoktur.

- 3- Resim, hükümdarın ülkesindeki gençleri sarayına çağırmasını ve onlara hitap etmesinin resmetmektedir. Dolayısıyla resim içeriği destekler.
- 4- Metnin ana fikri, her ne koşulda olursa olsun dürüst olmanın mutlaka insana fayda sağlayacağıdır. Resim, ana fikri desteklememektedir.
- 5- Resimde fon bir Çin sarayının içini resmetmekte, zeminde ise daha fazla dikkat çeken hükümdar ve diğer insanlar mevcuttur. Metnin fonunda açık renk, yazının daha belirgin olması amacıyla da siyah renk tercih edilmiştir. Dolayısıyla; metnin ve resmin uygun yerleştirilmesine dikkat edilmiştir.
- 6- Resimde bir Çin sarayına ait bir bölüm görünmektedir. Sarayın duvarında ve zeminde kullanılan renkler masalın anlatıldığı döneme özgü renkleri yansıtmaktadır ve oldukça dikkat çekicidir. Hükümdarın ve ülkesindeki gençlerin yöresel kıyafetleri rengârenk ve canlı bir şekilde verilmiştir.
- 7- Resim incelendiğinde, sarayın iç tasarımının, masalın geçtiği dönemini yansıtan renklerin ve hükümdarın önünde bulunan mermer platformun üzerindeki sanatsal çalışmanın öğrencilere estetik zevk kazandıracağı düşünülmektedir.

“Ceylana Yardım Edenler” Metni

Yazar: Recep Şükrü GÜNGÖR

Sayfa: 29-31

Karga, fare ve kaplumbağa yakın arkadaşlardır. Sohbet ederlerken bir ceylanın koşa koşa onların bulunduğu yere geldiğini görürler. Korkmuş görünen ceylana ne olduğunu sorarlar ve o da “... Bu geniş ovada, rahatça gezip karnımı doyuruyordum. Avcılar peşime düştü, ben kaçtım onlar kovaladı...” der. Bunun üzerine kaplumbağa “... Korkmana gerek yok. Buralarda avcı olmaz. İstersen bizimle kalıp dostumuz olabilirsin...” der ve ceylan bu teklifi kabul eder. Bir gün ceylan, bir avcının tuzağına düşer. Kaplumbağa, fare ve karga onu kurtarmak isterler ama fare ve karga, avcıya yakalanırlarsa kaçamaz diye düşündükleri için kaplumbağaya ceylanı kurtarmaya gelmemesini söylerler. Karga ve fare gidip ceylanı kurtartırlar bir de bakarlar ki kaplumbağa da gelmiş. Bunun üzerine ceylan kaplumbağaya “... Sen buraya gelmekle iyi etmedin. Biz kolayca kaçabiliriz. Karga uçar, fare kaçır, ben de koşarım. Ama sen bu ağırlığınla nasıl hareket edeceksin?...” der. Bunun üzerine kaplumbağa “... Ben, dostluğun gereğini yerine getirmekle görevliyim. Senin için kendimi tehlikeye atmaktan çekinmem. Dostluk, kolay kazanılmaz...” der. Onlar böyle konuşurken avcı yeniden çıkagelir. Avcıyı görünce karga uçar, fare kaçır, ceylan da ok gibi fırlar. Ortada kala

kala bir kaplumbağa kalır ve avcı alıp onu bağlar. Bu kez de ceylan ve karga; dostluğun derecesinin kara günde belli olacağını ifade ederek, fare ile beraber dostları kaplumbağayı kurtarmak için plan yapar ve başarılı olurlar.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 15’te gösterilmiştir:

Şekil 15. "Ceylana Yardım Edenler" Metnine Ait Görseller

Metin üç sayfada verilmiştir İlk resim; ilk sayfanın alt kısmında, ikinci resim ikinci sayfanın sol üst bölümünde, üçüncü resim ikinci sayfanın sağ alt kısmında, dördüncü resim üçüncü sayfanın sol üst kısmında ve son resim üçüncü sayfanın sağ alt kısmında verilmiştir. İlk resimde karga, fare ve kaplumbağa ceylanla konuşmaktadır. İkinci resimde avcının ağına düşmüş ceylan ve onu kurtarmaya gelen fare görülmektedir. Üçüncü resimde karga, fare ve ceylanın sohbet ettiği görülmektedir. Dördüncü resimde avcının kaplumbağayı yakaladığı görülmektedir. Son resimde ise avcının elindeki tüfekte koştuğu görülmektedir.

“Ceylana Yardım Edenler” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Ceylana Yardım Edenler Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2

4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	2	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 21’deki ortalamalar incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimlerde; ceylanın fare, karga ve kaplumbağa ile konuşması, avcı bulunması, ceylanın ağlara takılmış olması ve farenin de orada bulunması öğrencilerin tahmin sürecini kolaylaştıracaktır.
- 2- Metne ait resimler başlığı yansıtmaktadır.
- 3- Metinde geçen “Kaplumbağa, karga ve fare, bir gün çok güzel bir sohbe dalmışlar. Bir aralık ne görsünler? Bir ceylan koşa koşa onların bulunduğu yere geliyor...” cümleleri ilk resimde, “...Ceylan, bir avcının tuzağına düşmüş, bekliyormuş...” cümlesi ikinci resimde, “...Avcı, kaplumbağayı görmüş. Alıp onu bağlamış...” cümleleri dördüncü resimde, “...kaplumbağayı kurtarmak için... bir çare bulmalıyız...” cümlelerinde ceylan, fare ve karganın plan yapması üçüncü resimde ve “...Ceylanla karga birlikte yola çıkmış. Avcı da onların peşine düşmüş...” cümleleri son resimde resmedilmiştir. Dolayısıyla resimler, içerikle örtüşmektedir.
- 4- Metnin ana fikri gerçek dostluğun, karşılık beklemeden her ne koşulda olursa olsun arkadaşına yardım etmek olduğudur. Resimlerin ait olduğu metnin ana fikrini desteklediği görülmektedir.
- 5- Tüm resimlerin fonunda orman doğasına uygun renkler tercih edilmiş, zeminde de fablda geçen olaylar resmedilmiştir. Metin de ise fon açık tutularak, yazıda siyah renk tercih edilmiş böylelikle yazının okunması da kolaylaştırılmıştır.
- 6- Metne ait beş resmin tamamında da ormana it öğeler, fabldaki hayvanlar ve avcının resmedilmesinde kullanılan renkler öğrencilerin dikkatini çekecek canlılıkta ve netliktedir.
- 7- Metne ait tüm resimlerin öğrencilerin estetik zevklerine katkı sağlaması beklenmektedir.

“Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp” Metni

Yazar: Ahmet Şerif İZGÖREN

Sayfa: 60-61

1970’li yıllarda Almanya’da bir firma, Christoph Crosser (Kristof Krosır)’a “... Türkiye’de görev yapar mısın?..” diye sorar. Karı koca Türkiye’yle ilgili hiçbir şey bilmediklerini, Türkiye’yi gördükten sonra karar vermek istediklerini söylerler ve bir uçağa binip Türkiye’ye gelirler. Bir otomobil kiralayıp dolaşmaya başlarlar. Bu arada en çok anlamaya çalıştıkları konu, Türklerin nasıl insanlar olduklarıdır. Ege kıyılarını ve Akdeniz’i gezip güzelliklerinden etkilendikten sonra güzelliğini duydukları Peribacaları için de İç Anadolu Bölgesi’ne giderler. Issız bir yolda arabaları “pıt pıt” eder ve aniden durur ve yolda yalnız başlarına kalırlar. Çok yakınlarında bir ev olduğunu fark eder ve çaresizlikten kapıyı çalarlar. Kapı açılır, evin erkeği Türkçe bir şeyler söyler, Almanlar anlamaz. Onlar da Almanca dertlerini anlatır, bu sefer de Türk onları anlamaz. Christoph arabayı işaret eder. Türkler durumu anlar ve gülümseyen bir yüzle onları içeri davet eder. Alman karı koca; tedirginlikle, gördükleri ilk Türk evine bakarlar. İçeride fakirlik göze çarpmaktadır. Eski bir kilim vardır yerde, birkaç minder, iki çocuk ve güler yüzlü bir aile... Türk anne ve baba dışarı çıkarlar. Bir müddet sonra ellerinde sini ve içinde tavuk olan tencere ile gelirler. Yer sofrası kurulur ve beraber yemek yenir. Yer sofrası Alman çiftin çok hoşuna gider. Gece yere bir yer yatağı serilir ve Almanlar orada yatar. Christoph sabah uyandığında eşini yanında göremez ve çok endişelenir. Hemen dışarı çıkar ve eşini kümesinin önünde eğilmiş gözlerinden yaşlar damlarken görür. “... Ne oldu?..” diye sorunca eş, konuşmadan boş kümesi gösterir. Christoph’un da gözleri dolar çünkü Türk aile, dün gece kümesteki son tavukla hiç tanımadığı insanların karnını doyurmuştur. Christoph, Türkiye’deki o Alman firmasında otuz yıl çalışır. Emekli olacağı gün basın toplantısı düzenlediğinde, gözyaşları içinde otuz yıl önce yaşadığı bu olayı anlatır ve “Ben Türkler kadar hoşgörülü, iyi kalpli ve yardımsever başka bir millet ve bu kadar güzel bir ülke görmedim.” der.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 16’da gösterilmiştir:

Şekil 16. “Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp” Metnine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. İlk resim ilk sayfanın altında, ikinci resim ise ikinci sayfanın sağında yer almaktadır. İlk resimde; iki yabancı, akşam vakti bir evin kapısının önünde, evden çıkan baba ile konuşmaktadır. Kapının önünde anne ve iki çocuğu da bulunmaktadır. İkinci resimde ise iki yabancı boş bir kümese bakmaktadır.

“Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Boş Bir Kümes, Birkaç Dolu Kalp Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 22’deki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- İkinci resimde Almanların boş kümese bakması, öğrencilerin metin hakkında tahminlerde bulunabileceğini göstermektedir.
- İkinci resimdeki boş kümes, başlığı yansıtır niteliktedir.

- 3- Metinde ısız bir yerde arabası bozulan Alman çiftin bir ev görüp oraya gidip evin kapısını çalması ilk resimde, Alman çiftin boş kümise bakıp duygulanması ise ikinci resimde gösterilmiştir. Dolayısıyla, resimler içerikle oldukça uyumludur.
- 4- Misafirperverliğin işlendiği metinde, Türk insanının kapısına gelen misafiri içeri buyur etme özelliği ve elindeki son lokmayı dahi misafiriyle hiç düşünmeden paylaşacağı vurgulanmıştır. Resimlere bakıldığında metnin özünü yansıttığı düşünülmektedir.
- 5- Geceyi yansıtmak için ilk resmin fonu siyah olarak renklendirilmiştir. Diğer figürler ise renkli olarak sunulmuştur. En öndeki Alman çiftin ve Türk babanın konuşması vurgulandığı için boyutlandırmada bu husus dikkate alınmış ve hem renklerle hem büyüklükle diğer öğelerden ayrılmış durumdadırlar. Metnin fonu, hikâyenin atmosferini yansıtacak şekilde krem rengi ile kaplanmıştır. Yazı ise siyah rengindedir ve fondan kolaylıkla ayrılmaktadır.
- 6- Resimler incelendiğinde tüm renklerin dikkat çekecek şekilde netliğe ve canlılığa sahip olduğu görülmektedir.
- 7- Hikâyenin başlığını ve içeriğini yansıtmakla beraber resimler hikâyedeki zaman ve mekân olgularını çok iyi bir derecede yansıtmaktadır. Dolayısıyla resimlerin öğrencilerin güzellik duygularına hitap edecekleri düşünülmektedir.

“Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele” Metni

Yazar: Burcu YILMAZ

Sayfa: 68-69

Hikâyede, Selami Bey, aile doktorlarının kapısını çalar ve içeri girer. Doktora bir durumdan çok rahatsız olduğunu söyler. Doktor neyi olduğunu sorunca da “... İyiyim ben çok şükür! Rahatsız olan eşim. Ben onun rahatsızlığından rahatsızım... Bir söylediğimi, on kere tekrarlamak zorunda kalıyorum...” der. Doktor nedenini sorunca da eşinin işitmediğini söyler. Bunun üzerinde doktor kadını muayene etme fikrini sunar ama Selami Bey eşinin bir şeyi olmadığı söylediğini o yüzden de doktora gitmek istemediğini ifade eder. Bu durumda doktor, muayeneyi Selami Bey’in yapmasını ister. Doktor “... Eşinizden otuz adım uzaklaşın. Ona, normal konuşma tonuyla bir şey söyleyin. Duyarsa sorun yok; duymazsa yirmi adım yakınına gelin, yine normal bir konuşma tonuyla, daha önce söylediğinizi tekrarlayın. Duyarsa çok sorun yok demektir. Duymazsa bu sefer mesafeyi on adıma indirin. Sizi kaç adım öteden duyacak, önemli olan bunu öğrenmemiz...” der. Selami Bey önce şaşırır ama sonra teklifi kabul eder. Eve

döner ve muayeneye başlar. Otuz adım geriden mutfaktaki eşine “... Hayatım, bu akşam yemekte ne var?..” diye sorar normal bir ses tonuyla. Eşi cevap vermez. Mesafeyi yirmi adıma düşürür ve tekrar sorar, yine cevap yoktur. On adım mesafeden sorar. Eşinden cevap gelir bu sefer; hem de biraz sinirli bir tavırla. “... Hayatım, üçüncü kezdir söylüyorum. Tavuk var diyorum, duymuyor musun? Bana diyorsun ama asıl sen kulaklarına bir baktırsan iyi olur!” der ve buradan da eşinin değil Selami Beyin işitme sorunu yaşadığı anlaşılır.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 17’de gösterilmiştir:

Şekil 17. “Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele” Metnine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. İlk fotoğraf; ilk sayfanın sol alt kısmında, ikinci fotoğraf ise ikinci sayfanın altında bulunmaktadır. İlk fotoğrafta bir doktor, ikinci fotoğrafta ise yaşlı bir çift görülmektedir ve yaşlı adam eşinin kulağına eğilerek konuşmaktadır.

“Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Önce İğneyi Kendine Batır, Sonra Çuvaldızı Ele Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	-	-	-	-	0	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	-	-	0	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	2	-	-	-	-	0	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	-	-	-	-	0	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	-	-	-	-	0	1
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	-	-	0	1

7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	-	-	0	1
---	--	---	---	---	---	---	---	---

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 23’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Kısmen” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğraflarda doktorun bulunması ve yaşlı adamın eğilerek yaşlı kadının kulağına konuşması, öğrencilerin tahmin yürütmesini kısmen de olsa sağlayacaktır.
- 2- Fotoğraflara bakıldığında düşük seviyede de olsa başlığı destekleyici olduğu düşünülmektedir.
- 3- Metinde Selami Bey’in eşinin rahatsız olduğunu söylemek için doktora gitmesi ve doktorun ona tavsiyelerde bulunması ilk fotoğraf ile, Selami Bey’in eşinin kulaklarının duymadığını düşünmesi ve onu test etmesi ikinci fotoğraf ile gösterilmiştir. Bu yüzden fotoğraflarla içerik birbiri ile uyumludur.
- 4- İkinci fotoğraf kısmen metnin ana fikri ile uyumaktadır.
- 5- Açık mavi fon üzerine yazılan yazının okunabilme düzeyi yüksektir. Fotoğraflar kendi içlerinde bir fona sahip değildir. Metnin fonunda yer almaktadırlar. Bu doğrultuda kısmen de olsa zemin-fon ilişkisinin iyi olduğu söylenebilir.
- 6- İkinci fotoğrafta kullanılan renkler net ve canlıdır fakat ilk fotoğrafta doktorun yüzünün ve önlüğünün alt kısımlarının bulanık olduğu görülmektedir. Dolayısıyla; fotoğraflardaki dikkat çekiciliğin, canlılığın ve netliğin orta seviyede olduğu söylenebilir.
- 7- Fotoğrafların yüksek düzeyde olmasa da öğrencilerin zevklerine hitap edeceği düşünülmektedir.

“Atatürk Orman Çiftliği” Metni

Yazar: Hikmet ULUSOY

Sayfa: 76-79

Batak, çorak, verimsiz, sivrisineklerde dolu, uçsuz bucaksız ve insanların girmeye cesaret edemedikleri bir arazi vardır. Fakat Gazi Mustafa Kemal günlerce bu arazide dolaşır, incelemeler yapar. Aklında bu arazi ile ilgili bir proje vardır. Bu yüzden, ülkenin tanınmış yerli ve yabancı tarım uzmanlarını köşke çağırır ve Ankara civarında modern bir orman çiftliği kurmak istediğini, burada arıcılık, tavukçuluk, sebzeçilik yapıp halkı modern tarım ve sanayi tekniklerine teşvik etmek istediğini bu yüzden de

uzmanların buna uygun bir arazi bulmalarını söyler. Fakat uzmanlar Ankara'nın toprağının kireçli, verimsiz ve kısır olduğundan dolayı Atatürk'ün bu fikirden vazgeçmesini önerirler. Bunu Atatürk de biliyordu fakat her şeyin bir yolu olduğu gibi toprağın verimini artırmanın de elbet bir yolu vardır diye düşünür. Bu sefer uzmanlara birkaç gündür üzerinde gezdiği araziye sorar ama onlar yine bu arazinin de hiç uygun olmadığını söyler. Bunun üzerine Atatürk uzmanları yollar, Tahsin Coşkun isimli genç ziraat mühendisini yanına çağırır ve onunla birlikte bataklık araziye gider. Burada bir orman çiftliğini kurmak istediğini bu mühendise de söyler fakat mühendis de aynı şekilde buranın uygun bir arazi olmadığını söyler. Fakat Mustafa Kemal pes etmez, Tahsin'e diğer mühendisler ile beraber arazinin durumu hakkında resmi bir rapor yazmalarını söyler. Bu arada Atatürk, bu işi en iyi bilen kişilerin köylüler olduğunu düşünür ve kim olduğunu da belli etmemek için köylü kıyafetleri giyerek onların yanına gider. Köylülere "... Ağalar, burada ağaç yetişip yetişmeyeceğini bana en kolay yoldan nasıl gösterirsiniz?.." diye sorar. Köylüler Atatürk'e bir testiye su doldurmasını ve bataklık arazide bir çukur açarak testinin ağzı çukura gelecek şekilde testiye oraya gömmesini, iki gün bekledikten sonra testiye alıp kendilerine getirmesini söylerler. Atatürk denileni yapar ve iki gün sonra testiye çıkardığında testinin boş olduğunu görür. Testiyi köylülere götürür. Köylüler testiye görünce testinin içindeki suyu toprak emdiği için o arazide tarım yapılabileceğini söyler. Atatürk çok mutlu olur çünkü kendi parasıyla kocaman bir orman çiftliği kuracak ve sonsuza dek milletine hediye edecektir. Köşke geldiğinde Tahsin kendisine hazırladıkları raporu uzatır, raporda arazide hiçbir şeyin yetişmeyeceği yazmaktadır. Atatürk kalem eline alır ve raporun yanına "Burası vatan toprağıdır, kaderine terk edilemez" yazar ve orman çiftliği için hazırlıklar başlar.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 18'de gösterilmiştir:

Şekil 18. "Atatürk Orman Çiftliği" Metnine Ait Görseller

Metin 4 sayfada verilmiştir. Fotoğraflar ise sırasıyla her bir sayfanın altında bulunmaktadır. İlk iki fotoğrafta bataklık bir arazi, son iki fotoğrafta ise orman görülmektedir.

“Atatürk Orman Çiftliği” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. Atatürk Orman Çiftliği Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	1	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 24’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğraflardaki bataklık araziye gören öğrencilerin, orman fotoğraflarını gördükten sonra bu alanların ıslah edilerek ormanlık araziye dönüştürüldüğünü tahmin edebilecekleri öngörülmektedir.
- 2- Orman görselini barındıran son iki fotoğraf başlıkla uyumludur.
- 3- Öyküde anlatılan arazinin, verimsiz, sivrisinek dolu, çorak ve bataklık olması ilk iki fotoğraf ile uyushmaktadır. Metinde bataklık arazinin kaderine terk edilmemesi için ormana dönüştürülmesi anlatılmaktadır. Dolayısıyla son iki fotoğraf da bu durumu yansıtır niteliktedir.
- 4- Alt teması Atatürk’ün kararlılığı olan hikâyenin, ana fikri vatanın her bir toprağının çok kıymetli olduğu ve kaderine terk edilmemesi gerektiğidir. Fotoğraflara “öncesi” ve “sonrası” şeklinde bakılırsa bataklık toprağın ormana dönüşmüş olduğu görülecektir. Bu da metinde verilmek istenen ana düşünceyi destekleyici niteliktedir.

- 5- Fotoğraflar, hikâyede bahsi geçen yerlerin özellikleri dikkate alınarak tasarlanmıştır. Bataklık alanda toprağın siyahlığı ön planda iken ormanlarda ağaç kökleri, toprak ve güneş ışığı beraber verilmiştir. Ayrıca metnin okunabilirliğini artırmak için fonunun açık renkte verilmesi de metin ve resimlerin fon ve zemin ayarına dikkat edildiğini göstermektedir.
- 6- Özellikle orman görsellerinde renkler oldukça canlı ve dikkat çekicidir.
- 7- Özellikle son iki fotoğrafın hem renkleri hem de çekim açıları sayesinde öğrencilerin güzellik duygularına hitap edeceği düşünülmektedir.

“Nasrettin Hoca Fıkraları” Metni

Yazar: Ahmet KÖKLÜGİLLER

Sayfa: 105-107

“Kaldı Mı Alacağın?” Fıkrası

Hoca'nın kadılık yaptığı günlerde iki adam gelir. Biri hocaya “Hocam, ben bu adamdan şikâyetçiyim. Yolda giderken adam evine kömür taşıyordu. Çuvalı yere düşürmüş, kaldırmaya uğraşıyordu. Ona yardım etmek istedim. Dedim ki: “Arkadaş, çuvalı kaldırıp sırtına vurursam bana ne verirsin?” “Hiç...” dedi. Böylece anlaştık. Çuvalı kaldırdık. “Borcunu ver.” dedim. Sesini bile çıkarmadı. Sen olsan hakkını istemez misin?” der. Hoca “İsterim elbette, haklısın. Haydi, kaldır şu halıyı; bak bakalım, ne var altında?” der. Adam gelip halıyı kaldırır ve “Hiç...” der. Hoca sözü tamamlar “Hah, o “hiç”i al, git şimdi. Kaldı mı alacağın?” der.

“İçinde Ben De Vardım” Fıkrası

Komşuları bir gün hocaya sorarlar “Hocam, dün gece sizin evde bir gürültü duyduk, merak ettik.”. Hoca “Kaftanım merdivenden yuvarlanmıştı.” der. Komşuları “Aman Hocam, kaftan dediğin bir kumaş. Hiç gürültü çıkarır mı?” diye sorar. Hoca kızarak “Çok uzatmayın canım! İçinde ben de vardım.” der.

“Merdiven Satıyorum” Fıkrası

Hoca bir gün yolda giderken bakar, duvarın üstünde olgun yemişleriyle bir zerdali dalı sarkıyor. Hemen merdiveni duvara dayar, zerdalileri koparıp yemeye başlar. Öte taraftan bahçıvan seslenir “Ne yapıyorsun Hocam?”. Hoca şaşırır ama karşılık hazırır “Merdiven satıyorum.” der. Bahçıvan diklenir “Burada merdiven satılır mı?”

der. Hoca sözün altında kalır mı hiç “Merdiven benim değil mi? Nerede olsa satarım.” der.

“Sana Ne?” Fıkrası

Gevezenin biri laf olsun diye hocaya “Hocam, der. Biraz önce bir tabakta hindi dolması götürüyorlardı.” der. “Bana ne?” diye karşılar Hoca. “Sanırsam sizin eve götürüyorlardı.” der geveze. Hoca tersler gevezeyi “Sana ne?”.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 19’da gösterilmiştir:

Şekil 19. “Nasrettin Hoca Fıkraları” Metnine Ait Görseller

“Nasrettin Hoca Fıkraları” metni üç sayfada verilmiştir. “Kaldı mı Alacağın?” fıkrası ilk sayfada yer almaktadır ve fıkraya ait olan resim, metnin sağ kısmında bulunmaktadır. Resimde hocaya soru sormaya gelen iki adam vardır. Adamlardan biri Hoca ile karşılıklı otururken, diğer adam zeminde duran halının altına bakmaktadır.

“İçinde Ben de Vardım” fıkrası ikinci sayfada yer almaktadır. Fıkraya ait olan resim ise metnin sağında yer almaktadır. Resimde Hoca iki adamla konuşmaktadır ve Hoca'nın başında bir düş bulutu görünmektedir. Düş bulutunda hoca merdivenlerden düşmüştür.

“Merdiven Satıyorum” fıkrası da ikinci sayfada yer almaktadır. Fıkraya ait olan resim metnin sağında yer almaktadır. Resimde Hoca ile bir adam bir meyve ağacının altında, duvar kenarında konuşmaktadır. Hoca'nın elinde bir meyve vardır ve duvara yaslanmış bir de merdiven vardır.

Son olarak “Sana Ne?” adlı fıkra son sayfada ve fıkraya ait olan resim ise metnin sol tarafında bulunmaktadır. Resimde Hoca ile sohbet eden bir adam vardır. Hoca'nın başının üstünde bir düş bulutu ve düş bulutunda da hindi dolması resmedilmiştir.

“Nasrettin Hoca Fıkraları” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 25’te verilmiştir.

Tablo 25. Nasrettin Hoca Fıkraları Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	2	-	-	1	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	-	-	1	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	-	-	0	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 25’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine “Kısmen” yanıtı verilirken diğer tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Her bir fıkraya ait ayrı bir görselin verilmiş olması öğrencilerin fıkraların ne hakkında olduğunu tahmin edebilmesini sağlayacaktır.
- 2- Özellikle “Merdiven Satıyorum” fıkrasına ait resim, fıkranın başlığını destekleyici düzeydedir.
- 3- “Kaldı mı Alacağın?” adlı fıkroda Hoca’nın “... Haydi, kaldır şu halıyı, bak bakalım altında ne var?..” cümlesi fıkraya ait resim ile,
 “İçinde Ben de Vardım” adlı fıkroda, Hoca’nın “... Kaftanım merdivenden yuvarlanmıştı...” ve “... İçinde ben de vardım...” ifadeleri fıkraya ait resim ile,
 “Merdiven Satıyorum” adlı fıkroda Hoca’nın ağaçtan meyve yemek için duvara merdiven dayaması ve fıkranın sonunda “... Merdiven satıyorum...” demesi fıkraya ait resim ile,
 “Sana Ne?” adlı fıkroda bir adamın Hoca’ya “... Biraz önce bir tabakta hindi dolması götürüyorlardı...” demesi ise fıkraya ait resim ile gösterilmiştir.
- 4- Mizah içeren tüm fıkralardaki resimler, fıkraların ana fikrini yansıtır ölçüdedir.

Dolayısıyla tüm resimler ait oldukları fıkranın içeriği ile birebir örtüşmektedir.

- 5- Her bir fıkraya ait resim, fıkranın geçtiği zaman ve mekâna göre, zemin-fon uyumu dikkate alınarak tasarlanmıştır. Metinler ise beyaz fon üzerine siyah renkle yazıldığı için okunabilirlik düzeyleri oldukça yüksektir.
- 6- Tüm fıkralardaki resimlemelerde öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte net ve canlı renklerin tercih edildiği görülmektedir.
- 7- Mizah yansıtan ve karikatür tarzında çizilen resimlerin öğrencilere kısmen de olsa estetik zevk kazandırabileceği öngörülmektedir.

“Ben Kimim” Metni

Yazar: Nilay YILMAZ

Sayfa: 110-113

Kedi Uslu, havuza yaklaştığında Balık Meraklı'nın yalnız başına, yavaş yavaş, dalgın dalgın yüzdüğünü görür ve sebebini sorar. Meraklı da ona kendisinin nereden geldiğini, ailesinin kim olduğunu sorar ve ekler “... Senin bir ailen var. Yavrunu beslemek için her gün evine yiyecek götürüyorsun. Bense yiyeceklerimi hep kendim buldum. Küçükken bile yanımda beni besleyen hiç kimse olmadı. Benim annem ve babam nerede?..”. Bunun üzerine Uslu ona okyanustan dönen somon balığının hikayesini anlatmaya başlar “... Okyanuslar, kıtaları birbirinden ayıran çok büyük denizlerdir. Somonlar, nehirlerden büyük denizlere doğru yüzerler; tıpkı sizin yaptığınız gibi... Nasıl oluyor bilmiyorum ama doğduğunuz andan itibaren bunu yapmak için yola koyuluyorsunuz. Bu nehir, büyük bir denize açılıyor. Hepiniz buradan o denize geçecek, orada büyüyecek ve bir gün doğduğunuz bu nehre geri döneceksiniz. Bütün somonlar yapar bunu...” der. Meraklıya onun anne babasının da aynı şekilde okyanusa gidip bu nehre geri döndüğünü anlatır. Bunun üzerine meraklı “... O zaman hâlâ nehirde bir yerde olmalılar. Onları nasıl bulabilirim Uslu kedi?..” diye sorar. Uslu “... Üzgünüm ama artık onları bulman mümkün değil. Ailenin bu yolculukta birçok engeli geçmesi gerekiyordu. Balıkçılardan, kuşlardan, ayılardan kaçtılar; setleri, barajları aştılar; binlerce kilometre yolculuk yaparak sonunda doğdukları bu nehre dönmeyi başardılar ve bütün bunları neden yaptılar biliyor musun? Senin için... Seni dünyaya getirmek için. Nehrin dibine yumurtalarını bıraktılar ve seni korumak için ölünceye kadar da yumurtaların başından ayrılmadılar. Başka balıkların seni yemesine engel oldular. Hayatlarını sana verdiler. Üzücü görünse de bu, sizin yaşamınızın bir parçası. Çünkü doğduğu nehre ulaşan somonlar bir daha okyanusa dönemezler. Yolculukları doğdukları yerde başlar, yine orada sona erer. İşte o yüzden ailen şimdi yanında değil, sen

büyürken de yanında olamadılar ama sen yaşıyorsun...” der. Bunun üzerine Meraklı sorduğu soruları yanıtladığı için Uslu’ya teşekkür eder. Neden büyük denizlere gidip geri döneceğini anlar. Annesiyle babasının neler yaptığını ve neden onun yanında olmadıklarını artık biliyordur. O da tıpkı onlar gibi büyük denizlere ulaşmalı ve oraları gözleriyle görmelidir. Sonra da bulunduğu bu nehre geri dönüp, yavruları doğana kadar beklemeli ve görevini tamamlayınca mutlulukla dünyadan ayrılmalıdır. Tabi bunları yapabilmek için de her şeyi çok iyi bilmelidir. Bilge Somon ’un da dediği gibi bazı yaşlı balıklar gibi ömrünün son zamanlarında pişmanlık duymamalıdır. Bu yüzden merak ederek sorular sormalı, öğrenmeli, yolculuk için hazırlanmalıdır. Bu yüzden de her gün Uslu’yu soru yağmuruna tutmaya başlar.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 20’de gösterilmiştir:

Şekil 20. "Ben Kimim?" Metnine Ait Görseller

Metin dört sayfada verilmiştir. İlk resim; ilk sayfanın solunda, ikinci resim; ikinci sayfanın altında, son resim ise üçüncü sayfanın altında verilmiştir. İlk resimde balığın üzgün bir şekilde baktığı ve kedinin de ona bir şeyler anlattığı görülmektedir. İkinci resimde yine balık ve kedi sohbet etmektedir. Son resimde ise kedi ile balık sohbet etmektedir ve balığın başının üstünde bir düşünce bulutu ve düşünce bulutunun içinde de bir balık resmedilmiştir.

“Ben Kimim?” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 26’da verilmiştir.

Tablo 26. Ben Kimim? Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	-	-	1	-	-	1,5

3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	-	-	-	-	0	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	1	-	-	0	0,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 26’daki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.” ve “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddelerine “Evet”, “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesine “Kısmen”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddelerine ise “Hayır” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimleri inceleyen öğrencilerin metninde bir kedinin balıkla konuşup onun üzüntüsünü giderdiğini, kedinin anlattıklarının balığa bir şeyler düşündürdüğünü kısmen de olsa tahmin edebileceği düşünülmektedir.
- 2- Resimlerde balığın üzgün ve belirsiz bir yüz ifadesi takınması kafasında birtakım sorular olduğunu göstermektedir. Metnin başlığının da soru olarak verilmesi resimlerin kısmen de olsa başlığı desteklemekte olduğunu gösterir.
- 3- Metinde Meraklı ve Uslu sohbet etmektedir. Bu durum resimlerin tamamında görülmektedir. Ayrıca Uslu’nun anlattıklarının Meraklı’nın aklına Bilge Somon’u getirmesi son resimde verilmiştir.
- 4- Merak alt teması işlenen hikâyenin resimlerinde de görüldüğü üzere balığın çok meraklı olması, durmadan kediye bir şeyler sorması ve adının da Meraklı olması, kendi yaşam sirkülasyonunu merak edip sorular sorarak bilgi edinmesi, metinde geçen “... merak etmeli, soru sormalı, her şeyi öğrenmeli...” cümlesi ve merak ederek her şeyi öğrenince hayatın zorlukları ile daha iyi mücadele edeceğini düşünmesi metnin ana düşüncesine uygundur.

- 5- Resimler havuzu ve kenarını gösterdiği için fonunda ve zemininde açık renkler tercih edilmiştir. Metin fonu beyaz, yazı rengi ise siyah olarak tercih edildiğinden resimlerde ve metinde fon ile zemin ilişkisine özen gösterildiği düşünülmektedir.
- 6- Havuz kenarını gösteren resimlerin üçünde de tercih edilen renkler öğrencilerin dikkatini çekecek düzeyde canlı ya da net değildir.
- 7- Öğrencilerin seviyelerinden daha küçük yaş gruplarına hitap eden resimlerin, onlara estetik zevk kazandıramayacağı öngörülmektedir.

“Bilmece” Metni

Yazar: Cem ATLI

Sayfa: 118-121

Hacivat sahneye girer Karagöz'e bilmece sormak ister. Karagöz müsaade eder, çünkü bilmeceleri iyi bildiğini söyler. Hacivat sorar” ... Sokakta aldım bir tane, evde oldu bin tane. Bu nedir?..” Karagöz bilemez. Hacivat cevabın nar olduğunu söyler. Bir bilmece daha sorar “... Çiğnınlı hamam, kubbesi tamam, bir gelin aldım babası imam...” Karagöz yine bilemez ve Hacivat cevabın saat olduğunu söyler. Hacivat bu kez başka bilmeceye geçer “... Yer altında kırmızı minare...” fakat Karagöz yine bilemez ve havuç diyemez. Hacivat son bir bilmece daha sorar “... Bir ufacık fıçı, içi dolu turşucuk...” Karagöz yine cevabı bilemez. Bu sefer Karagöz Hacivat’a bir bilmece sorar ama cevabı hemen bilmemesini tembihler. Karagöz sorar “... El üstünde kaydırmaca?..” Hacivat “... Gayet basit. Sabun...” der. Bunun üzerine Karagöz bir bilmece daha sorar “... Dil üstünde kaydırmaca?..”. Hacivat dondurma cevabını verir. Bunun üzerine Karagöz “... Ben sana çabuk bilme demedim mi?..” der ve Hacivat’ı dövmeye başlar ve Hacivat (kaçar) sahneden çıkar.

Metin için tasarlanan görsel Şekil 21’de gösterilmiştir:

Şekil 21. "Bilmece" Metnine Ait Görsel

Metin dört sayfada verilmiştir. Resim ise ikinci sayfada yer almaktadır. Resimde tiyatro perdesi altında Hacivat ve Karagöz bulunmaktadır.

“Bilmece” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27. Bilmece Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 27’de yer alan ortalama değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddesine “Kısmen”, diğer tüm maddelere ise “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

1- Gölge oyunlarını ya da Hacivat ve Karagöz’ü bilen öğrencilerin, resmi görünce Hacivat’la Karagöz’ün birbirlerine yine sorular soracaklarını, şakalaşacaklarını, atışacaklarını hatta birbirine vurarak kaçışmaya çalışacaklarını tahmin edecekleri düşünülmektedir.

2- Hacivat ile Karagöz’ün hemen hemen her oyununda diyaloglarının sorularla geçmesi, resmi görünce yine birbirlerine soru soracaklarının tahmin edilebilmesi, başlığı destekleyici niteliktedir.

3- Bilmece temasında işlenen metindeki resmin temayı kısmen yansıttığı düşünülmektedir.

- 4- Metin açık renk fonda ve siyah yazı ile sunulmuştur. Hacivat ve Karagöz görseli tiyatro oyunu tarzında olduğu için bir perde altında sunulmuştur. Dolayısıyla hem metnin hem de resmin tasarımı ve sayfaya oturtulmasında zemin-fon ilişkisine özen gösterilmiş olunduğu aşikârdır.
- 5- Hacivat ve Karagöz'ün geleneksel kıyafetlerindeki ve sahne perdesindeki renkler göz alıcı, dikkat çekici ve nettir.
- 6- Resmin öğrencilerin güzellik duygularına hitap edebileceği düşünülmektedir.

“Ömür Törpüsü” Metni

Yazar: Ayşe İLKER

Sayfa: 150-151

Küçük bir kasabada yaşayan Hasan Bey, çocuklarını okutur, evlendirir ve karısı ile yalnız kalır. Emekli maaşını alınca, karısı Fatma Hanım büyük şehre taşınmak ister. İzmir'de bir ev satın alıp apar topar taşınırlar. Evin ne ihtiyacı varsa büyükşehir neyi gerektiriyorsa her şeyi alırlar. Önce şehirdeki araba sesleri bile kulaklarına hoş gelir. Kalabalık, eğlenceli görünür. Üç dört ay hiçbir şeyi aramazlar. Ne bahçelerini ne komşularını ne sakin sokaklarını... Fakat bir müddet sonra ikisine de bir durgunluk çöker. Hiçbir şeyden keyif almamaya başlarlar. Fatma Hanım oflamaya, Hasan Bey derin derin düşünmeye başlar. Sokağa çıksalar bir “Selamünaleyküm” diyen, bir hâl hatır soran yoktur. Alışverişe gitseler yüzlerce insan kollarına, omuzlarına çarpar; bunca yakınlığa rağmen yine de kimse onlara yaklaşmaz. Ömür törpüsüdür büyükşehir. İnsanların hayatlarından bezmesi için yine insanlar tarafından icat edilmiş bir törpü. Bir gün otobüs kuyruğunda ilerlerken “... Kasabama gideceğim. Evimi satmasaydım keşke! Ama olsun, başka bir ev kiralarım...” diye düşünür. Ama Fatma Hanım istemişti büyükşehre taşınmayı. Gitmemek için bir sürü bahane bulurdu şimdi. Ama Hasan Bey kararlıdır. Bu kararını eşine söyleyecektir. Eve ulaşır. Verdiği kararın ciddiyetiyle, ceketin yakalarını tutup düzeltir. Evin zilini çalar. Fatma Hanım yorgun argın kapıyı açar. Hasan Bey şaşırır. Evdeki bütün eşyalar toplanmış, perdeler indirilmiştir. Fatma Hanım, “...Artık canıma tak etti Hasan Bey, bıktım. Kapalı bir kutu içinde kalmış garip böceğe döndüm. Ben memleketime gidiyorum. Geliyorsan gel, gelmiyorsan ömrünü törpüle burada ...” der. Hasan Bey Fatma hanımın boynuna atılır. Gözlerinden yaşlar akar ikisinin de. Hiç bu kadar sıkı sarılmamışlardır daha önce.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 22’de gösterilmiştir:

Şekil 22. "Ömür Törpüsü" Metnine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. İlk resim ilk sayfanın sağ üst köşesindedir. İkinci resim ikinci sayfanın sağ üst köşesinde, son resim ise ikinci sayfanın altında yer almaktadır. İlk resimde büyükşehirde yolda yürüyen tedirgin ve keyifsiz yüz ifadesine sahip Hasan Bey görünmektedir. İkinci resimde Hasan Bey'in başında bir düş bulutu, düş bulutunun içinde de bir kasaba çayevine benzeyen bir alanda sohbet eden adamlar görünmektedir. Son resimde ise Hasan Bey ve Fatma Hanım evin kapısı önünde el ele sohbet etmektedir ve evde toparlanmış eşyalar görünmektedir.

"Ömür Törpüsü" metninin "Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi"ne göre değerlendirilmesi Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28. Ömür Törpüsü Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	-	-	0	-	1
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	-	1	0	-	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise "Hayır"; 0,67 – 1,33 arasında ise "Kısmen"; 1,34 – 2 arasında ise "Evet".

Tablo 28'deki değerler incelendiğinde "Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi"ndeki "Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir." maddesine "Kısmen", "Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır." maddesine ise

“Hayır” yanıtı verilirken, diğer tüm maddelere “Evet” yanıtının verilmiş olduğu görülmektedir. Buna göre:

- 1- İlk resimde büyükşehirde yolda yürüyen tedirgin ve keyifsiz yüz ifadesine sahip Hasan Bey görünmektedir. Son resimde ise evdeki eşyaların toparlanmış olduğu görülmektedir. Bu iki resme bakan öğrencilerin, ailenin memnun olmadığı için bir yerden başka bir taşınacağını tahmin edebileceği öngörülmektedir.
- 2- İlk resimde Hasan Bey’in memnuniyetsiz halinin ve tavrının metnin başlığını destekleyebildiği düşünülmektedir.
- 3- Metinde, Hasan Bey ve eşinin kalabalık bir şehirde yaşamalarına rağmen kimsenin yanlarına gelip selam bile vermemesi, kimsenin yanlarına yanaşmaması ilk resim ile, Hasan Bey’in kasabaya dönmeye karar vermesi ikinci resim ile, kasabasını hatırlayarak eşine taşınmaya karar verdiğini söylemek için eve gittiğinde eşinin de büyükşehirde çok bunalmış olması ve taşınmaya karar verdiği için eşyaları toplamış olması ise son resim ile gösterilmiştir.
- 4- Toplum hayatında bireylerin birbirlerine karşı sorumlulukları alt teması ile işlenen metinde, küçük yerlerdeki insanların birbiri ile olan ilişkilerinin daha sıcak daha samimi olduğu vurgulanmıştır. Metin de ailenin geldiği kasabaya geri dönmek istemesi bu durum ile uyumludur ve resimlerle yansıtılmıştır.
- 5- Hem resimlemeler hem metin tasarlanırken iyi bir zemin-fon ilişkisi sağlandığı görülmektedir.
- 6- Resimlere bakıldığında kullanılan renklerin net olsa dahi çok fazla canlı olmadıkları görülmektedir. Ancak metnin içeriği ile uyumlu olan resimlerin, yeteri derecede dikkat çekici olduğu da düşünülmektedir. Dolayısıyla renkler, kısmen dikkat çekici ve canlıdır.
- 7- Resimlerin, öğrencilere estetik zevk kazandırması öngörülmemektedir.

“Robotik ile Enerji” Metni

Yazar: Tülay ÖNCÜ

Sayfa: 244-250

Selin hastadır ve Selin’in annesini okuldan ararlar. Annesi gider Selin’i eve getirir. Selin hemen yatar uyur. İnsanlar ihtiyaçları olan enerjiyi yemeklerden, uykudan ve spordan elde ettiği için ertesi sabah annesi enerji versin diye Selin’e meyve yedirir. Evde Selin kardeşi Metin’in Robotik’le beraber Bilim Şenliği için projesine

hazırladığını görür. Bilim Şenliğindeki projesi enerji üzerine olan Metin’e ablası, kömürü yakarak elektrik enerjisi üretildiğinden bahseder. Bir gün sonra Metin’in öğretmeni öğrencilerini rüzgâr santrallerini ve hidroelektrik santrallerini görmeye götürür. Metin okul gezisinde de yeni şeyler öğrenir ve eve gelince projesine bir rüzgâr türbini bir de baraj ekler. Bir gün sonra projeye hazırlanması için öğretmenleri sınıfta bir bilgi yarışması yapar. Metin enerji ile ilgili artık birçok şey biliyordur. Fakat o akşam yemekte Selin ona jeotermal enerji ve güneş enerjisi hakkında da bilgi verir. Metin bunları daha öncesinden bilmediği için babasının kütüphanesindeki kitaplardan araştırır. Bir gün sonra Robotik ile güneş enerjisi deneyi yaparak kuru yaprakları yakmaya çalışırlar. O gün büyükbabalarının doğum günüdür. Yolda araba ile giderlerken benzin almaları gerekir ve Selin Metin’e benzinin de bir tür fosil yakıt olduğunu söyler. Enerji hakkında her geçen gün daha çok şey öğrenen Metin, Bilim Şenliğinde jürinin sorularını doğru yanıtlayarak yılın büyük ödülünü kazanır.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 23’te gösterilmiştir:

Şekil 23. "Robotik ile Enerji" Metnine Ait Görseller

Çizgi roman şeklinde sunulan metin yedi sayfada verilmiştir. Her sayfada tüm diyalogları ve durumları açıklayan resimler mevcuttur.

“Robotik ile Enerji” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29. Robotik ile Enerji Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2

2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	-	-	-	0 1

* Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 29’da bulunan değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine “Kısmen” yanıtının, geri kalan tüm maddelere ise “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Çizgi roman şeklinde verilen metinde, hem Robotik isimli bir robotun bulunması hem de resimlerde deneyler yapılması, enerji santrallerinin görünmesi, metnin tahmin edilebilirliğini sağlayacaktır.
- 2- Hemen her resimde Robotik’in bulunması ve diyaloglarda sürekli enerji kelimesinin geçmesi başlığı yansıtmaktadır.
- 3- Resimlerin tamamı diyaloglarda geçen neredeyse her olay ve/veya cümleyi resmettiği için resimlerin içerikle uyum düzeyleri oldukça yüksektir.
- 4- Enerji üretimi alt temasında işlenen çizgi romanda enerjinin insanlar ve çevre için yararlı olduğu vurgulanmaktadır. Tüm resimlerde bu düşünce gayet açık bir şekilde resmedilmiştir.
- 5- Diyalogların ve olayların geçtiği ortama uygun olarak resimlerin her birinin zemin ve fonu duruma göre farklılaştırılarak verilmiştir. Metinlerin ise resimlerden rahatlıkla ayrıştırılıp okunabilmesi için beyaz fon üzerine siyah yazı ile yazıldığı görülmektedir. Dolayısıyla, tasarımda zemin-fon ayarına dikkat edilmiş olduğu görülmektedir.
- 6- Resimlerdeki renklerin canlılık ve netlik düzeyi kısmen düşükse de dikkat çekicilik düzeyleri oldukça yüksektir.
- 7- Çizgi romanın yapısı gereği neredeyse iç içe verilmiş resimlerin öğrencilerin estetik zevklerine kısmen de olsa katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

“Newton’un Elması” Metni

Yazar: Ülker KÖKSAL

Sayfa: 258-259

Tiyatro türünde verilen metinde Zeynep elinde iki elmayla gelir. Elmanın birini masa başında ders çalışan Özlem’e verir ve ona, bilimsel olarak elmanın kendisine neyi anımsattığını sorar. Özlem hiçbir şey anımsatmadığını dile getirir. Zeynep sorusunda ısrar edince Özlem elmayı botanik bilimi açısından açıklar. Zeynep bu cevabı da kabul etmez. Bu sefer Özlem, Amasya yöresinde yetiştiğini ve çok arandığını söyler fakat Zeynep yine sorusunun cevabını alamamıştır. Zeynep ipucu olsun diye cevabın bir bilim adamı ile ilgili olduğunu söyler. Özlem yine bilemez. Bu sefer Zeynep, bilim adamının fizikçi ve matematikçi olduğunu, ilk aynalı teleskobu yaptığını, renk ve ışık üzerine çalışmalar yaptığını anlatır. Elbette Özlem bilim adamının Isaac Newton olduğunu biliyordur. Hatta onun aynı zamanda hem astronom hem de felsefeci olduğunu da belirtir. 1661’de tam yirmi bir yaşındayken profesör olduğunu da ekler. Aslında Özlem de Newton’u çok iyi biliyordur çünkü yarınki ödevi Newton hakkındadır ama Zeynep’e soruların cevabını bilmiyormuş gibi davranır. Metnin sonunda ikisinin de birbirini şaka amaçlı oyaladığı ortaya çıkar.

Metin için tasarlanan görseller Şekil 24’te gösterilmiştir:

Şekil 24. “Newton’un Elması” Metnine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. Metnin ilk sayfasının arkasında ilk resim, ikinci sayfasının arkasında ikinci resim verilmiştir. İlk resimde yeşil bir alanda, yanındaki sepette ve yerde elmalar olan bir elma ağacının tam görüntüsü görünürken, ikinci resimde, yeşil alan ağırlıklı olmak üzere elma ağacının yalnızca bir kısmı görünmektedir.

“Newton’un Elması” metninin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 30’da verilmiştir.

Tablo 30. Newton'un Elması Metni Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 30'daki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine “Kısmen” yanıtının, geri kalan tüm maddelere ise “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır. Resimlerde elma ağacının olması ve bazı elmaların yere düşmüş olması metnin evrensel kitle çekim kanunu ile ilgili olduğunun tahmin edilebilmesini sağlayacaktır.
- 2- Elma ağacı ve yere düşmüş elmaların, başlığı destekleyecek düzeyde resmedildiği görülmektedir.
- 3- Resimler incelendiğinde ikisinin de metin içeriği ile oldukça uyumlu oldukları görülmektedir.
- 4- Keşifler alt temasında işlenen metinde, evrensel kitle kanununun elmanın yere düşmesi ile keşfedilmiş olması, resimlerin temayı ve ana düşünceyi destekler nitelikte olduğunu göstermektedir.
- 5- Resimlerin fon olarak kullanıldığı metinde diyaloglarda konuşmacılarının isimleri renkli olarak, yazının ise beyaz fona siyah ile verilmesi, metni daha dikkat çekici hale getirirken aynı zaman da yazının belirginleştirilmesi de sağlanmıştır. Resimlerde, zeminde elma ağacının olduğu, fonun ise yeşil alanla kaplı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla hem metinde hem de resimlerde zemin ve fon tasarımının başarılı olduğu söylenebilir.

- 6- Resimlerdeki elmalar, ağaç, sepet ve yeşil alan oldukça canlı, dikkat çekecek düzeyde ve net bir biçimde resmedilmiştir.
- 7- Resimlere bakıldığında, renklerin canlılığı ile öğrencilerin estetik zevklerine hitap edebileceği düşünülmektedir.

Hikâye Edici Metinlere Ait Genel Bulgular

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki hikâye edici metinlere ait veriler, Tablo 31’de sunulmuştur.

Tablo 31. Hikâye Edici Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*

	Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>F</i>	10	2	0	12
		%	83,33	16,66	0	100
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir	<i>F</i>	10	1	1	12
		%	83,33	8,33	8,33	100
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	<i>F</i>	11	1	0	12
		%	91,66	8,33	0	100
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>F</i>	8	3	1	12
		%	66,66	25	8,33	100
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	<i>F</i>	11	1	0	12
		%	91,66	8,33	0	100
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>F</i>	9	2	1	12
		%	75	16,66	8,33	100
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	<i>F</i>	5	5	2	12
		%	41,66	41,66	16,66	100

*Yüzdeliğin oranı, 0 – 33,33 arasında ise “Düşük”; 33,34 – 66,66 arasında ise “Orta”; 66,67 – 100 arasında ise “Yüksek”.

Tablo 31 incelendiğinde, hikâye edici metinlere ait resimlerin oldukça yüksek bir düzeyde (%91,66) ait oldukları metinlerin içeriklerine uygun oldukları ve resimlerde zemin-fon ilişkisine dikkat edilmiş olduğu görülmektedir. Yine resimlerin; yüksek düzeyde metinlerin tahmin edilebilmesini sağlayacakları, metin başlıklarını desteklemekte oldukları ve canlı, net ve dikkat çekici renklere sahip oldukları görülürken metinlere ait ana duyguyu destekleme ve estetik yönden öğrencilere hitap etme düzeyleri orta düzeyde çıkmıştır.

Şiir Metinleri ve Yorumlar

Bu bölüm, 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 8 şiir metninin, resim-metin ilişkisine yönelik bulgularını ve yorumlarını içermektedir.

“Türküler Dolusu” Şiiri

Şair: Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

Sayfa: 52-53

Şair metinde memleket sevgisinin, şiirin ve özellikle de köy türkülerinin önemini vurgular.

Şiir metni için tasarlanan görseller Şekil 25’te gösterilmiştir:

Şekil 25. “Türküler Dolusu” Şiirine Ait Görseller

Metin iki sayfada verilmiştir. Fotoğraf ilk sayfanın altında, resim ise ikinci sayfanın altında bulunmaktadır. Fotoğrafta bir köy görülmektedir. Resimde ise yurdumuzun tarihi ve turistik yerleri bir harita üzerinde gösterilmiştir.

“Türküler Dolusu” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 32. Türküler Dolusu Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	-	-	0	-	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	-	1	1	-	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	1	1	-	-	1
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 32'deki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” ve “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddelerine “Evet”, diğer tüm maddelere ise “Kısmen” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde Türkiye'nin tarihi ve turistik yerlerinin harita ile gösterilmesi ve fotoğrafta bir köy resminin olması şiirin köy ve memleketle ilgili olduğunu tahmin ettirebilecek düzeydedir.
- 2- Türküler bizim ülkemizin vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Başlıkta da türkülerin vurgulanması ve resim ve fotoğrafta Türkiye'ye ait unsurların bulunması başlığı destekleyici niteliktedir.
- 3- Metinde memleket ve yurt sevgisi, ayrıca köy şiirlerinin önemi vurgulanmıştır. Dolayısıyla görsellerle içerik kısmen uyumludur.
- 4- Türkülerimiz alt temasında işlenen metinde köy türküleri ve memleketin güzellikleri ve memleket sevgisi vurgulanmıştır. Dolayısı ile ana düşünce görsellerle desteklenmektedir.
- 5- Fotoğrafta ormanın içinde bir köy evi bulunmaktadır ve fotoğraftaki gökyüzü metnin fonunu oluşturmaktadır. Metnin yazıları ise siyah renk ile verilmiştir. Resim 43'te ise fon mavi ve zemindeki harita ve diğer görsel unsurlar farklı renklerle sunulmuştur. Kısacası hem görsellerde hem de metinde zemin-fon uyumuna ve ilişkisine dikkat edilmiş olunduğu görülmektedir.
- 6- Resimdeki renkler canlı ve net iken, aynı durum fotoğraf için geçerli değildir. Bu yüzden resimlemelerde kısmen canlılık, netlik ve dikkat çekicilik olduğu söylenebilir.
- 7- Görseller incelediğinde kısmen de olsa öğrencilerin estetik zevklerine hitap edebileceği düşünülmektedir.

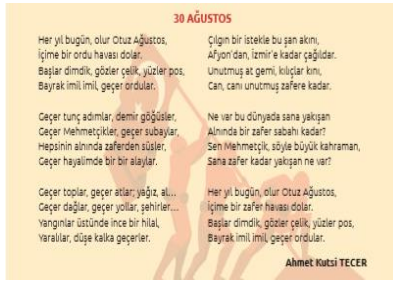
“30 Ağustos” Şiiri

Şair: Ahmet Kutsi TECER

Sayfa: 88

Şiirde 30 Ağustos zaferinin öneminden ve 30 Ağustos'taki geçit törenlerinden bahsedilir. Ayrıca Mehmetçik'e zafer kadar hiçbir şeyin yakışmadığı da belirtilir.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 26’da gösterilmiştir:

Şekil 26. "30 Ağustos" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada, resmin üzerinde verilmiştir. Resimde sancağı zirveye dikmeye çalışan üç asker görülmektedir.

“30 Ağustos” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33. 30 Ağustos Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	-	1	1	-	-	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	-	1	1	-	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	-	1	1	-	-	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	-	-	-	0	0	0
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	-	-	-	0	0	0
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 33’teki değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki maddelerden “Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.”, “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.”, “Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.” ve “Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.” maddelerine “Kısmen”, “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.”, “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” ve “Resimler, öğrencilere estetik zevk

kazandırmaktadır.” maddelerine ise “Hayır” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resmin, metnin fonu olarak verilmiş olması ve resim üzerindeki metnin başlığının dikkati çekmesi, öğrencilerin metni tahmin etmesini kolaylaştırıcı unsurlardır.
- 2- Resimde sancağı zirveye dikmeye çalışan üç asker görünmektedir. Sancak savaşlar kazanıldığında zirveye dikildiği için ve 30 Ağustos da zaferi temsil ettiği için başlık ve resim birbiri ile uyumludur.
- 3- Metinde 30 Ağustos Zaferi işlenmiştir. Resimde ise sancağı zirveye dikmeye çalışan üç asker görünmektedir. Bu durum savaşın kazanıldığını ve zafere ulaşıldığını gösterir. Dolayısıyla içerik ve resim birbiri ile örtüşmektedir.
- 4- 30 Ağustos Zaferi’nin işlendiği şiirde resim, zafer duygusunu yansıtabilmektedir.
- 5- Resmin metnin fonu olarak verildiği şiirde, resimde bulunan bayrak ve asker figürleri fonda olmalarına rağmen metindeki yazının önüne geçmektedir. Dolayısıyla metin ve resmin tasarımında zemin-fon ilişkisinin yeterince dikkate alınmadığı düşünülmektedir.
- 6- Resim soluk renktedir ve dikkat çekiciliği düşük düzeydedir.
- 7- Metnin fonunda kalan resmin estetik olarak öğrencilere katkı sunamayacağı öngörülmektedir.

“Dolunayda Kurtlar” Şiiri

Şair: Mehmet AYCI

Sayfa: 98-99

Şiirde 15 Temmuz Halk Direnişi üzerinden Türkiye’nin gücü ve her türlü saldırı ve savaştan hep galip geldiği vurgulanır.

Şiir metni için tasarlanan görseller Şekil 27’de gösterilmiştir:

Şekil 27. "Dolunayda Kurtlar" Şiirine Ait Görseller

Şiir metni iki sayfada verilmiştir. Şiirin ilk iki kıtası ilk fotoğrafın üstünde, son iki kıtası ise ikinci fotoğrafın üst bölümünde bulunmaktadır. Her iki fotoğrafta da 15 Temmuz’da; ellerinde Türk Bayrakları ile birlik ve beraberlik içinde, vatani için direnen insanlar görülmektedir.

“Dolunayda Kurtlar” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 34’te verilmiştir.

Tablo 34. Dolunayda Kurtlar Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 34’te yer alan ortalama değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.” maddesine “Kısmen”, diğer tüm maddelere ise “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Halk direnişinin vurgulandığı şiirde, fotoğraflarda insanların bir arada ellerinde Türk Bayrakları ile bulunması, şiirin tahmin edilebilmesini sağlayacak niteliktedir.
- 2- Resimler incelendiğinde başlığı kısmen yansıttıkları söylenebilir.
- 3- 15 Temmuz Halk Direnişinin anlatıldığı şiir ile resimlerin birbirlerine uygun oldukları görülmektedir.
- 4- Türkiye’nin gücü ve her türlü saldırı ve savaştan hep galip geldiği vurgulanan ve halk direnişi alt teması ile yazılan şiirin ana duygusu, Fotoğraflarda ellerinde Türk Bayrağı taşıyan halk görseli ile aktarılabilmektedir.

5- Metnin ve fotoğrafların aynı fon üzerinde bulunmalarına rağmen bir diğerini bastırarak ölçüde birbirinin önünde ya da arkasında bulunmaması hem metnin kolaylıkla okunabilmesi hem de fotoğrafların ve metnin birbirinden rahatlıkla ayırtılmış olması tasarımda zemin-fon ilişkisine yüksek düzeyde özen gösterilmiş olduğunu göstermektedir.

6- Resimlerde kullanılan renkler oldukça dikkat çekici, net ve canlıdır.

7- Türklerin başarıları, zaferleri ve halk direnişini anlatan şiirdeki fotoğrafların, öğrencilerin hem manevi duygularına hem de estetik zevklerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Çocuk ve Resim” Şiiri

Şair: Dilaver CEBECİ

Sayfa: 131

Şiirde çocuğun hayal dünyası ve çocuk kalbinin barışçıl ve güzelliklerle dolu olduğu vurgulanmaktadır.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 28’de gösterilmiştir:

Şekil 28. "Çocuk ve Resim" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada yer almaktadır. Metnin fonunu oluşturan resimde merdiven üstünde elindeki fırça ile gökyüzüne gökkuşağı çizen bir çocuk görülmektedir.

Çocuk ve Resim şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 35’te verilmiştir.

Tablo 35. Çocuk ve Resim Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi				Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
				K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.			-	2	1	-	-	-	1,5

2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	2	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 35’teki ortalamalar incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Resimde bir çocuğun merdiven üstünde gökyüzüne gökkuşağı çizmesi görülmektedir. Bu durum; öğrencilerin şiirde çocuk, hayal gücü ve resimlerin anlatıldığını tahmin edebilmesini kolaylaştıracaktır.
- 2- Resimde resim yapan bir çocuğun olması başlıkla birebir uyumaktadır.
- 3- Metinde geçen “... Bir çocuk resim yapıyor. Tutup ebemkuşağını sermiş önüne...” cümleleri resimde yansıtılmaktadır.
- 4- Şiirde çocuğun hayal dünyası işlenirken, ana fikir olarak çocuk kalbinin barışçıl ve güzelliklerle dolu olduğunu vurgulanmaktadır. Dolayısıyla resim, metnin ana duygusunu yansıtabilmektedir.
- 5- Resim, metnin fonunu oluşturmaktadır. Metnin; gökyüzü, güneş ışığı ve gökkuşağı üstünde kalması ne resmin netliğini bozmuştur ne de metnin okunabilirlik düzeyini azaltmıştır. Resmin ve metnin zemin-fon ilişkisi çok başarılı bir şekilde dengelenmiştir.
- 6- Resim canlı, dikkat çekici ve net renklerle sunulmuştur.
- 7- Resimde bir sanat dalı olan resim yapma resmedilmiştir. Dolayısıyla resmin öğrencilerin estetik zevklerine olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

“Birlikte” Şiiri

Şair: Mehmet SALİHOĞLU

Sayfa: 137

Şiirde birlik-beraberliğin önemi vurgulanmıştır.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 29’da gösterilmiştir:

Şekil 29. "Birlikte" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada verilmiştir. Fotoğraf, metnin fonunda yer almaktadır. Fotoğrafta bir araya gelince güzel bir örgüyü oluşturan renkler ve desen vurgulanmıştır.

“Birlikte” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 36’da verilmiştir.

Tablo 36. Birlikte Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	1	-	-	-	1,5
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	1	-	-	-	1,5
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	1	-	-	-	1,5
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	-	-	1	1	-	-	1
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	-	-	0	0,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 36’da bulunan değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.” maddesine “Kısmen”, “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesine ise “Hayır” yanıtı verilirken, diğer tüm maddelere “Evet” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğrafta bir araya gelince güzel bir deseni oluşturan renkler görünmektedir. Tek başına yeterince anlamı olmayan şeylerin birlikte olunca uyumlu bir bütünü

oluşturduğu vurgulanmıştır. Dolayısıyla fotoğraf metnin tahmin edilebilmesini sağlayacaktır.

2- Fotoğrafa bakınca bir araya getirilmiş renkli iplerle güzel bir desenin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu da metnin başlığını desteklemektedir.

3- Birlikteliğin vurgulandığı fotoğraf yine birlikteliğin vurgulandığı içerikle oldukça uyumludur.

4- Birlik-beraberlik alt teması ile işlene şiiirde, bir olmanın, birlik olmanın önemi vurgulanmaktadır. Fotoğraf bu durumu yansıtmaktadır.

5- Metin beyaz fon üzerine siyah yazı ile fotoğrafın üzerinde verilmiştir. Fotoğrafın büyük bir kısmının metnin altında kalmış olmasına rağmen metin ve fotoğrafın yerleştirilmesinde fon ve zemin uyumuna kısmen dikkat edilmiş olduğu söylenebilir.

6- Fotoğraftaki rengârenk ipler oldukça net ve dikkat çekicidir.

7- Fotoğrafın öğrencilere estetik zevk kazandıracak unsurları taşımadığı düşünülmektedir.

“Orman” Şiiri

Şair: Zeki TUNABOYLU

Sayfa: 223

Şiirde ormanların gönlümüze hayat verdiği, ormanların sağlık, zenginlik ve güzellik demek olduğu belirtilir.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 30’da gösterilmiştir:

Şekil 30. "Orman" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada verilmiştir. Fotoğraf ise metnin altında yer almaktadır. Fotoğrafta orman bulunmaktadır.

“Orman” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 37’de verilmiştir.

Tablo 37. Orman Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	-	-	1	-	-	1,5

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 37’de bulunan değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki tüm maddelere “Evet” yanıtı verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğrafta orman görselinin bulunması şiirin konusunun orman olduğu kolaylıkla tahmin ettirecek düzeydedir.
- 2- Fotoğraf ve metin başlığı birebir aynıdır.
- 3- Metinde ormanların tertemiz bir hava sağlaması gibi pek çok önemi ve faydası anlatılmıştır. Fotoğrafta da bu durum resmedilmiştir.
- 4- Metinde ana fikir olarak ormanların hem insanlar hem diğer canlılar için önemli olduğu ve onları korumanın hepimizin görevi olduğu vurgulanmıştır. Fotoğrafta da büyük bir orman fotoğrafının verilmesi ana fikrin özüne uygundur.
- 5- Gökyüzünün, metnin fonunu oluşturduğu şiirde, orman görseli metnin aşağısında bulunmaktadır. Şiirde kullanılan yazı tipi ve yazı renginin siyahlığı şiirin okunmasını kolaylaştırmaktadır. Ek olarak fonda gökyüzü ve dağların verildiği fotoğrafta ormanın ön planda tutulmuş olması, zemin-fon ilişkisine yüksek oranda dikkat edildiğinin göstergesidir.
- 6- Fotoğrafta bulunan renkler oldukça canlı, dikkat çekici ve nettir.

7- Doğal yaşamdan alınmış bir görsel olan fotoğrafın öğrencilerin estetik duygularına zenginlik katacağı düşünülmektedir.

“Gün Doğuyor” Şiiri

Şair: Orhan Veli KANIK

Sayfa: 233

Şiirde güneşin doğuşu anlatılır.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 31’de gösterilmiştir:

Şekil 31. "Gün Doğuyor" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada verilmiştir. Fotoğraf ise metnin altında yer almaktadır. Fotoğrafta gün doğumu gösterilmektedir.

“Gün Doğuyor” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 38. Gün Doğuyor Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	2	2	-	-	-	-	2
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur	2	2	-	-	-	-	2
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	2	2	-	-	-	-	2
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	2	2	-	-	-	-	2
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	2	2	-	-	-	-	2
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	2	2	-	-	-	-	2

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 38’de verilen değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki maddelerin tamamına “Evet” yanıtının verildiği görölmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğrafta güneşin doğumu gösterilmektedir. Fotoğrafın metni tahmin ettirebilme düzeyi oldukça yüksektir.
- 2- Hem fotoğrafta hem de başlıkta gün doğumu vurgulanmıştır. Dolayısıyla fotoğraf doğrudan başlığı yansıtmaktadır.
- 3- İçerikte güneşin doğmasıyla şehrin yavaş yavaş canlanması anlatılmaktadır. Fotoğraf, güneşin tam şehrin üzerine doğmakta olduğunu göstermektedir.
- 4- Fotoğraf, güneşin doğumu alt temalı metnin ana duygusunu yansıtabilmektedir.
- 5- Şiir metni fotoğraftaki gökyüzünün üstüne yerleştirilmiştir. Bu da fotoğraf ile metnin bir uyum ve bütünlük içinde görünmesini sağlamıştır.
- 6- Gün doğumunu yansıtan fotoğraf; tam güneş doğarken yansıyan ışıklarını, puslu bir ortamın yavaş yavaş yok oluşunu ve şehrin yeni yeni rengine kavuşmasını resmetmektedir. Tüm bunlar sabahın ilk saatlerinde doğanın sahip olduğu renklerin canlılığı ve tonunda verilmiştir.
- 7- Güneşin doğma anının verildiği fotoğrafın öğrencilerin estetik yönlerine zenginlik katacağı düşünülmektedir.

“Uçakla Yolculuk” Şiiri

Şair: Celal Sıtkı GÜLER

Sayfa: 239

Şiirde Bursa’dan Yeşilköy’e uçakla seyahat edilirken, aşağıda görünen nesneler ve manzaralar anlatılır.

Şiir metni için tasarlanan görsel Şekil 32’de gösterilmiştir:

Şekil 32. "Uçakla Yolculuk" Şiirine Ait Görsel

Metin tek sayfada verilmiştir. Gökyüzünün bulunduğu fotoğraf, metnin fonunu oluşturmaktadır.

“Uçakla Yolculuk” şiirinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre değerlendirilmesi Tablo 39’da verilmiştir.

Tablo 39. Uçakla Yolculuk Şiiri Resim-Metin Uyumu

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet (2)		Kısmen (1)		Hayır (0)		Ort*
		K1	K2	K1	K2	K1	K2	
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	-	2	-	-	0	-	1
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	-	2	-	-	0	-	1
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	-	2	-	-	0	-	1
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.	-	2	1	-	-	-	1,5
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	-	2	1	-	-	-	1,5
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	-	-	1	1	-	-	1

*Ortalamanın değeri, 0 – 0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67 – 1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34 – 2 arasında ise “Evet”.

Tablo 39’da yer alan ortalama değerler incelendiğinde “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ndeki “Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.” ve “Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.” maddelerine “Evet” yanıtı verilirken diğer tüm maddelere “Kısmen” yanıtının verildiği görülmektedir. Buna göre:

- 1- Fotoğrafta yakın çekimle bulutlar verilmiştir. Bulutlara bu kadar yakın olunan anın, uçak seyahati esnasında olduğu düşünülürse, fotoğrafın öğrencilerin metin hakkında tahmin yürütebilmesini sağlayacağı düşünülebilir.
- 2- Fotoğrafın metnin başlığını destekleyici olduğu düşünülmektedir.
- 3- Metinde geçen “... Bulutlarla arkadaş olmak ne hoş oluyor!..” mısraları fotoğrafta yansıtılmıştır.
- 4- Fotoğraf, ulaşım araçları alt temasında işlenen metnin ana fikrine kısmen uygundur.
- 5- Fotoğrafın metnin fonunu oluşturduğu sayfada, metin siyah renkle yazılarak metnin dikkat çekiciliği artırılmıştır. Yine metnin bulutlar üzerinde verilmiş olması

metin ve fotoğrafın birbiri ile bir bütün olmasını sağlamıştır. Dolayısıyla yerleştirilmeleri bu şekilde yapılan fotoğraf ve metnin zemin-fon ayarının oldukça başarılı tasarlanmış olduğu düşünülmektedir.

6- Bulutların doğal haliyle çekilmiş olması, renklerinin canlılığı, netliği ve de yansıyan güneş ışınları fotoğrafa parlaklık ve dikkat çekicilik kazandırmıştır.

7- Fotoğrafın öğrencilerin güzellik anlayışlarına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Şiir Metinlerine Ait Genel Bulgular

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki şiir metinlerine ait veriler, Tablo 40'ta sunulmuştur.

Tablo 40. Şiir Metinlerinin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*

	Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi		Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	<i>F</i>	5	3	0	8
		%	62,5	37,5	0	100
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.	<i>F</i>	4	4	0	8
		%	50	50	0	100
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	<i>F</i>	5	3	0	8
		%	62,5	37,5	0	100
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	<i>F</i>	6	2	0	8
		%	75	25	0	100
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	<i>F</i>	6	1	1	8
		%	75	12,5	12,5	100
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	<i>F</i>	6	1	1	8
		%	75	12,5	12,5	100
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	<i>F</i>	4	2	2	8
		%	50	25	25	100

*Yüzdeliğin oranı, 0 – 33,33 arasında ise “Düşük”; 33,34 – 66,66 arasında ise “Orta”; 66,67 – 100 arasında ise “Yüksek”.

Tablo 40 incelendiğinde şiir metinlerine ait resimlerin yüksek düzeyde (%75) metinlerin ana fikrini/ana duygusunu destekledikleri, resimlemelerde ve metinde zemin-fon ilişkisine dikkat edilmiş olduğu ve resimlemelerdeki renklerin dikkat çekecek düzeyde net ve canlı olduğu görülmektedir. Resimlerin %62,50’lik bir oranla, öğrencilerin metni tahmin edebilmelerini sağlama ve metinlerin içerikleri ile uyumlu olma bakımından orta düzeyde oldukları görülmektedir. Yine resimlerin, öğrencilere orta düzeyde (%50) estetik zevk kazandırabilecekleri görülmektedir.

Tüm Metinlere Ait Genel Bulgular

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki tüm metin türlerine ait veriler, Tablo 41’de sunulmuştur.

Tablo 41. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Tüm Metinlerin “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı*

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi					Evet	Kısmen	Hayır	Toplam
1	Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.	F	24	7	1	32		
		%	75	21,87	3,12	100		
2	Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir	F	24	7	1	32		
		%	75	21,87	3,12	100		
3	Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.	F	24	8	0	32		
		%	75	25	0	100		
4	Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	F	22	9	1	32		
		%	68,75	28,12	3,12	100		
5	Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözetilmiştir.	F	26	5	1	32		
		%	81,25	1,56	3,12	100		
6	Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.	F	24	5	3	32		
		%	75	15,62	9,37	100		
7	Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.	F	13	10	9	32		
		%	40,62	31,25	28,12	100		

*Yüzdeliğin oranı, 0 – 33,33 arasında ise “Düşük”; 33,34 – 66,66 arasında ise “Orta”; 66,67 – 100 arasında ise “Yüksek”.

Tablo 41 incelendiğinde 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin ve metinlerin tasarımlarında zemin-fon ilişkisine yüksek düzeyde (%81,25) dikkat edildiği görülmektedir. Benzer şekilde resimlerin; metnin tahmin edilebilmesini sağlayabilme, metin başlıklarını destekleme, metnin içeriklerini yansıtma ve resimlemelerdeki renklerin canlılık, netlik ve dikkat çekicilik yönünden de yüksek düzeyde oldukları görülmektedir. Resimlerin; metinlerin ana fikrini destekleme düzeyi ise %68,75’lik bir oranla, orta düzeyden biraz yüksektir. Fakat %40,62’lik bir oranla 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlere ait resimlerin, öğrencilere yalnızca orta düzeyde estetik zevk kazandıracak yeterlilikte olduğu görülmektedir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu bölümde, 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler ile resimlerin uyumuna ait elde edilen bulgular, alanyazındaki geçmiş araştırma sonuçları ile birlikte tartışılmıştır.

Resimlemesi bulunan toplam 32 metnin incelenmesi sonucunda; hikâye edici ve bilgilendirici metinlere ait resimlerin, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlama düzeyleri yüksektir. Şiir metinlerine ait resimlerin ise metinleri orta düzeyde tahmin ettirebilecekleri görülmektedir. Tüm metinlerin genel bulguları incelendiğinde; resimlerin, metinlerin öğrenciler tarafından tahmin edilebilme düzeylerini yüksek derecede sağlayabileceği görülmektedir. İlkokul kitaplarındaki metin-resim ilişkisini öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda inceleyen Baş ve İnan Yıldız (2014) da benzer şekilde; ders kitaplarındaki resimlemelerin öğrencinin metinleri yordama ve kestirme becerisini geliştirmede yeterli düzeyde olduğunu bulmuşlardır. 5. sınıf Türkçe ders kitabında resim-metin uyumunu inceleyen Cımbız (2017)'in çalışmasında, ders kitaplarındaki metinlere ait resimlerin kısmen öğrencilerin metni tahmin etmesini sağladığı görülmüştür. 5. sınıf düzeyinde okutulan Türkçe kitabı üzerinde araştırma yapan Demirel, Kökçü ve Akbaba (2018) da görselleri genel olarak öğrencilerin metni tahmin gücünü geliştirici düzeyde bulmuşlardır. Araştırmanın bu kısımdaki bulguları, söz konusu araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Bu sonuçların aksine; 4. sınıf Türkçe ders kitabında inceleme yapan Karadağ (2019), illüstrasyonların metni tahmin ettirebilme oranlarını orta düzeyin altında bulmuştur ve bu farklılığın sebebinin örnekleme dayalı olabileceğini ileri sürmüştür.

Hikâye edici ve bilgilendirici metinlere ait resimlerin, metinlerin başlığını destekleme düzeylerinin yüksek olduğu fakat şiir metinlerine ait resimlerin metin başlıklarını orta düzeyde destekledikleri görülmüştür. Metin türlerinin tamamına bakıldığında resimlemelerin başlıkları yüksek düzeyde yansıttıkları görülmektedir. Baş ve İnan Yıldız (2014), yapmış oldukları çalışmada resimlerin başlıkları desteklemekte oldukları sonucuna ulaşmıştır. Yine Cımbız (2017), Demirel ve diğerleri (2018) ve Karadağ (2019)'ın yaptıkları çalışmalarda da resimlemelerin çoğunun metin başlıklarını

destekleyici özellikte olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın bu bölümdeki bulguları, bu araştırmaların bulguları ile benzeşmektedir.

Kitaptaki resimlerin, metin içerikleriyle yüksek düzeyde uyumlu oldukları görülmüştür. Özellikle hikâye edici metin türlerine ait resimlerin, metinlerin içeriklerini çok yüksek düzeyde yansıttıkları görülmektedir. Alanyazında benzer alanda yapılan çalışmaların bulgularına bakıldığında; 6-7-8. sınıflara ait Türkçe ders kitaplarını illüstrasyonlar açısından değerlendirirken öğretmen görüşlerini alan Uzuner ve diğerleri (2010), çalışmaya katılan öğretmenlerin çoğunun kitaplardaki illüstrasyonların metinlere uygun olduğunu dile getirdiklerini belirtmiştir. 3. sınıf Türkçe kitaplarının içerik ve illüstrasyon uyumunu araştıran Erdost (2012), öğrencilerin çoğunlukla, resimlerin metinlerde anlatılanları içerdiğini belirttiklerini ifade etmiştir. Baş ve İnan Yıldız (2014), resimlerin metinlerde bulunan kavramlara göndermeler yaptığı sonucuna ulaşmışlardır. Cımbız (2017), çalışmada görsellerle içeriklerinin uyum düzeyini oldukça yüksek bulmuştur. Demirel ve diğerleri (2018), 5. sınıf Türkçe kitabındaki görsellerin içeriğe uygun olarak seçilmiş olduğunu belirtmişlerdir. Türkçe kitaplarındaki metin görsellerini inceleyen Türkben (2019), görsellerin çoğunlukla içeriği yansıtmakta olduğunu tespit etmiştir. Yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları üzerine bir inceleme yapan Kanca (2019) da incelediği kitaplarda görseller ile metinlerin genel olarak anlam, konu ve içerik bütünlüğüne sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tüm bu sonuçlar bu çalışmadaki metin-resim uyumu bulgularıyla örtüşmektedir. Ancak alanyazında benzer alanda yapılan diğer araştırmalara bakıldığında; İşeri (2003), Türkçe ders kitaplarına çizilmiş resimleri incelemiş ve resimlerin sözel metinlerle tutarlı ve uyumlu ilişkiler kuramadığı sonucuna varmıştır. Türkçe kitaplarındaki edebi metinleri estetik zevk kazandırma bakımından inceleyen İşcan ve diğerleri, (2007), inceledikleri 8. sınıf kitabındaki bazı resimlemelerin metin içerikleriyle uyumsuz olduğunu dile getirmişlerdir. Kırbaş, Orhan ve Topal (2012), ilköğretim Türkçe kitaplarının görsellerinin öğretmenlerin görüşleri ile eleştirisini yaptıkları araştırma sonucunda, görsellerin metnin bilgilerini içermeye yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Yine Karadağ (2019) da metin ve resim arasındaki uyum düzeyini orta düzeyin altında bulmuştur.

İllüstrasyonların metinlerin ana fikrini/ana duygusunu destekleme oranının orta düzeyin biraz üstünde olduğu görülmektedir. Metin türlerinin oranlarına bakıldığında

ise şiir metinlerine ait resimlerin, metnin ana fikrini yüksek düzeyde yansıttıkları görülmektedir. Bu durumun sebebi; kitaptaki özellikle bilgilendirici ve hikâye edici metinleri tasarlayan görsel tasarımcıların, metnin ana fikrini yansıtmaktan çok öğrencileri bilgilendiren ya da hikâyelemeyi kolaylaştıran resimleri daha çok tercih ederek odaktan uzaklaşmış olmaları olabilir. Cımbız'ın (2017) yapmış olduğu araştırma sonucu bu çalışmanın sonucu ile benzerlik göstererek resimlerin, metinlerde verilmek istenen iletileri orta düzeyde desteklediğini göstermiştir. Karadağ (2019) ise çalışmasında görsellerin ana fikri iletme düzeyini orta düzeyin altında olarak bulmuştur. Çalışmamızın bulgularının aksine Baş ve İnan Yıldız (2014) ve Türkben (2019) çalışmalarında illüstrasyonların ana duyguyu iletmede başarılı olduklarını ifade etmiştir.

Bilgilendirici metinler ve şiir metinleri ile resimlerinin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisine yüksek düzeyde, hikâye edici metinlerde de ise çok yüksek düzeyde dikkat edildiği görülmüştür. Çalışmada incelenen tüm metin türlerinin genel bulguları içinde en yüksek orana sahip olan madde, resim ve metinlerin tasarımında zemin-fon ilişkisinin dikkate alınması maddesi olmuştur. İncelenen resimlemelerin genelde çerçeve ile sınırlandırılmamış olmaları onları tekdüzelikten kurtarmıştır ve resimlerde vurgulanmak istenen öge ya da öğeler fondan ayrıştırılarak resmedilmiştir. Bazı metinlerin fonlarında resimler bulunsa dahi bu durum metnin okunmasını zorlaştırmamaktadır. Yine metinlerde fon genellikle açık renk olarak verilirken yazının rengi siyah tercih edilmiştir. Bu da yazının gözü yormadan okunmasını kolaylaştırmaktadır. Tüm bu etkenler; bu çalışmada, resim ve metinlerin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişki düzeyinin yüksek çıkmasını sağlayan unsurlar olabilir. Baş ve İnan Yıldız (2014) ve Cımbız (2017), yaptıkları çalışmalarda resimlerin ve metinlerin yerleştirilmesinde zemin-fon ayarının yüksek oranda sağlanmış olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Cımbız (2017), çalışmasındaki tüm metinlerde zemin rengini, metnin okunabilirliğini zorlaştırmadığını ifade etmiştir. Çalışmanın bu kısmında elde edilen sonuçların bu iki çalışma sonucu ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak Kanca (2019), araştırmasına dâhil ettiği kitapların görsellerinde zemin-fon yerleştirilmesine orta düzeyde dikkat edilmiş olunduğunu belirtmiştir. Yine Türkben (2019), görsellerin bazen çok geniş bir alana yerleştirilmiş olmasının yazının alanını daralttığını ve bunun da öğrencilerin okuma yaparken izleme yapmalarını zorlaştırdığını ifade etmiştir. Kitaplardaki resimlemeler kadar onların sayfadaki konumu, boyutu, zemin-fon ayarı ve

metnin önemini azaltacak seviyede onun önüne geçmemesi de önemlidir. Resimlerin metni destekleyici ve tamamlayıcı unsurlar oldukları unutulmamalıdır.

Resimlemelerin tamamında, renklerin canlı, net ve dikkat çekici olma oranı yüksek bulunmuştur. Resimlemede resmin metinle uyumlu olması kadar öğrencilerin dikkatini çekmesi de oldukça önemlidir. Çünkü resim ne kadar ilgi çekici ise, öğrencinin önce resme ve metne dolayısıyla da derse ilgisi artacaktır. Renklerin canlı ve net olması resimleri tekdüzelikten ve sıkıcılıktan kurtarır. Metinlere yardımcı unsur olan resimlemelerin amaçlarından birinin de metni monotonluktan kurtarmak olduğu düşünüldüğünde, bu durumun önemi daha da artmaktadır. Baş ve İnan Yıldız (2014), çalışmalarının sonucunda resimlemelerde soluk ya da mat renklerin değil öğrencilerin albenisini çekecek renklerin kullanıldığını tespit etmiştir. Cımbız (2017) da çalışmasına konu olan resimlerde yüksek oranda canlı ve dikkat çekici renklerin kullanıldığını belirtmiştir. Benzer şekilde Türkben (2019) de resimlerin büyük bir kısmında canlı ve sıcak renklerin tercih edilmiş olduğunu belirtmiştir. Çalışmanın bu kısımdaki bilgilerin benzer çalışmaların sonuçları ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Bu sonuçların aksine, İşeri (2003), çalışmasında resimlemelerin netliklerinin yeterli düzeyde olmadığını ifade etmiştir. Karadağ (2019), renklerin dikkat çekicilik, netlik ve canlılık düzeylerinin orta düzeyin üstünde olduğunu belirtirken Kanca (2019), bazı illüstrasyonlarda canlı renkler yerine siyah-beyaz renklerin tercih edilmiş olduğunu söylemiştir. Oysa öğrencilerin dikkatini çekmede renklerin göz alıcı olmasının önemi oldukça büyüktür. Canlı renklere sahip illüstrasyonlar; öğrencilerin ilgisini çekmekle kalmaz, onların konuyu öğrenmeye güdülenmelerini sağlar. Ayrıntılı, canlı ve dikkat çekecek görseller konunun hatırlanmasını da sağlar (Demirezen ve Akhan, 2011, s.65). Ayrıca çalışmada, incelenen fotoğrafların da renklerinin canlılık, netlik gibi özelliklere sahip olmasının yanı sıra içerdikleri öğeleri orijinallikleri bozulmadan doğal halleri ile yansıttıkları da görülmüştür.

Hikâye edici ve bilgilendirici metin türlerine ait veriler incelendiğinde, iki türün de kendi değerlendirmesi içinde en düşük orana sahip olan madde, şiir metinlerinde de benzer şekilde en düşük orana sahip iki maddeden biri olan “Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.” maddesidir. Yine çalışmanın genel sonuçları içinde de en düşük oranlı madde aynı madde olmuş ve resimlerin öğrencilere yalnızca orta düzeyde estetik zevk kazandırabileceği sonucu ortaya çıkmıştır. 6. sınıf Türkçe ders

kitabına ait metinlerin resimleri, yedi maddeden oluşan “Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi”ne göre analiz edildiğinde, hemen hemen diğer altı maddenin tamamının yüzdelik oranının ortalamanın oldukça üstünde çıkmasına rağmen resimlerin öğrencilere estetik zevk kazandırma maddesinin ortalama düzeyde kalmasının sebepleri; görsel tasarım uzmanlarının tasarımılamada metin-resim uyumuna, renklerin canlı, parlak ve ilgi çekici düzeyde olmasına, görsellerin; sayfaya yerleştirilmesine, metni tahmin ettirebilecek ve ana fikri iletebilecek düzeyde olmasına daha fazla odaklanırken, resimlerin, estetik beğeniye katkı sağlamasına daha az yoğunlaşmış olmaları olabilir. Oysaki resimlerin estetik yönünün, yalnızca göze hitap etmek dışında da çeşitli fonksiyonları mevcuttur. Sanatçı duyarlılığı ile tasarlanmış illüstrasyonlar; öğrencinin görme duyusunun eğitimine imkân sunar. Bu yüzden kitaplardaki resimlerin, öğrencinin düşünce ve hayal dünyasını harekete geçirecek estetik kaygıya sahip olması gerekir (Türkben, 2019, s. 671). Öğrencilerde estetik duyguyu canlandırmak için ise görsel tasarım uzmanları hitap ettikleri yaş grubunun; sosyal, bilişsel, duyuşsal ve psikolojik özelliklerine aşina olmalıdır. İllüstratörler; çocuk ve çocuğun sanat eğitimi ile ilgili pedagojik bir eğitimden geçmiş olmalıdır (Doyran, 1997, s. 41). Çalışmamıza paralel olarak; İşeri (2003), 8. sınıf Türkçe kitabındaki görsellerde estetikliğin yeterince geliştirilmemiş olduğunu dile getirmiştir. Benzer şekilde; Baş ve İnan Yıldız (2014), çalışmalarında resimlemelerin öğrencileri yaratıcı düşünmeye, zengin hayal gücüne ve sanatsal zevke sahip kişiler olarak yetiştirmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşmışlardır. Türkben (2019) de, çalışmasında resimlerin çoğunun öğrencilerde estetik duyarlılığı ortaya çıkaracak, geliştirecek ya da artıracak yeterlilikte olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Hıdıroğlu (2019) ise yaptığı çalışmada, KKTC 5. sınıf Türkçe kitaplarındaki görsel düzenlemelerin öğrencilerin görsel algılarını ve estetik zevklerini karşılayabilecek düzeyde olmadıklarını fakat aynı çalışmada TED Vakfı yayınlarına ait 5. ve 6. sınıf Türkçe kitaplarındaki görsellerin, aksine öğrencilerin görsel algılarına ve estetik beğenilerine hitap edecek düzeyde olduklarını, onların sanata ilgilerini devindirecek ve resim yapma isteklerini güdüleyecek özellikte olduklarını belirtmiştir. Yine çalışma sonuçlarımızın aksine, yaptıkları çalışmalarda resimlemelerin öğrencilerin estetik zevklerini zenginleştirmede işlevsel oldukları sonucuna ulaşan başka araştırmacılar da olmuştur. Uzuner ve diğerleri (2010), Cımbız (2017) ve Kanca (2019) görsellerin çocuklara estetik zevk kazandıracağı sonucuna ulaşmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bilgilendirici Metinlere Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, metinlerin öğrenciler tarafından tahmin edilmesini yüksek düzeyde sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin metin başlıklarını yüksek düzeyde yansıttığı sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin ait oldukları metinlerin içerikleriyle orta düzeyde uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Resimlerin ait oldukları metinlerin ana fikrini orta düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlemelerde zemin-fon ilişkisine yüksek oranda dikkat edilmiş olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. İllüstrasyonlardaki renklerin yüksek düzeyde canlılığa, netliğe ve dikkat çekiciliğe sahip olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Resimlerin, öğrencilere düşük düzeyde estetik zevk kazandıracağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Hikâye Edici Metinlere Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, öğrencilerin metinleri tahmin edebilmesini yüksek düzeyde sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin metin başlıkları ile yüksek düzeyde uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, metin içeriklerini çok yüksek bir düzeyde yansıttığı sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Resimlerin, metinlerin ana fikirlerini orta düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlemelerde ve metinlerde zemin-fon ilişkisine çok yüksek derecede özen gösterildiği sonucu ortaya çıkmıştır.
6. İllüstrasyonlardaki renklerin yüksek düzeyde dikkat çekici, net ve canlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

7. Resimlerin, öğrencilere orta düzeyde estetik zevk kazandıracağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Şiir Metinlerine Ait Sonuçlar

1. Resimlerin, öğrencilerin şiirleri tahmin edebilmesini orta düzeyde sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, ait oldukları şiirin başlığını orta düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resimlerin, ait oldukları şiirin içerikleriyle orta düzeyde uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Resimlerin, şiirlerdeki ana duyguyu yansıtmaya oranının yüksek düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin ve metnin düzenlenmesinde zemin-fon uyumuna yüksek düzeyde dikkat edilmiş olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerde kullanılan renklerin yüksek oranda canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Resimlerin, öğrencilere orta düzeyde estetik zevk kazandıracağı sonucu ortaya çıkmıştır.

Genel Sonuçlar

1. Resimlerin, öğrencilerin metinleri tahmin edebilmesini yüksek düzeyde sağlayacağı sonucu ortaya çıkmıştır.
2. Resimlerin, başlıkları yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
3. Resim-içerik uyumlarının yüksek düzeyde olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
4. Resimlerin, orta düzeyden biraz daha yüksek düzeyde ana fikirleri desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
5. Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde ve tasarımında zemin-fon ilişkisinin yüksek düzeyde gözetilmiş olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
6. Resimlerde kullanılan renklerin yüksek düzeyde net, dikkat çekici ve canlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
7. Resimlerin, öğrencilere yalnızca orta düzeyde estetik zevk kazandırabileceği sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

Çalışma bulgularına yönelik öneriler:

1. Resimler, öğrencilerin metni daha da kolay bir şekilde tahmin edebilmesini sağlayacak düzeyde tasarlanabilir. Özellikle şiir metinlerine ait resimlemelerde bu hususa daha da dikkat edilmelidir. Öğrencilerin bir sayfaya göz gezdirirken en önce görsel unsurlara ve/veya renkli ya da koyu puntolar ile yazıldığı için başlıklara baktığı düşünülürse, resimlerin metin başlıkları ile daha fazla uyum içinde tasarlanması, metinlerin tahmin edilebilme oranlarını yükseltebilir.
2. Resimlerin, metinlerdeki ana fikirleri yeterince destekleyememe hususundaki temel sebepler tespit edilerek bu sorunlar üzerinde çalışmalar yapılabilir.
3. Resimler, özellikle şiir metinleri ve bilgilendirici metinlerde, içerikle daha yüksek seviyede uyumlu olarak tasarlanabilir. Şiirde işlenen düşüncenin ve öğrencilerde meydana gelmesi beklenen duygu değişimlerinin, istenilen düzeye ulaşabilmesi için şiir metinlerinin görsellerle öğrenciyi o duyguya daha fazla yaklaştırması gerekir. Bilgilendirici metinlerin ise genellikle bir değişimi, oluşumu, gelişimi, soyut bir kavramı ve olguyu içerdiği düşünülürse, resimlemesinin ne denli önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Öğrencilerin ilk defa karşılaşma ihtimallerinin olduğu bir bilgi için zihinlerinde doğru şemalar oluşturabilmeleri ya da var olan şemaları ile bu bilgiyi eşleştirebilmeleri için bu tür metinler, içerikle bağlantılı görsellerle desteklenmelidir. Bu yüzden, içerikte önemli olan ya da vurgulanmak istenen temel noktalar resmedilebilir ya da görsel sayısı artırılabilir.
4. Resimlemeler, öğrencilerin estetik duygularına hitap etme amacı ve kaygısı ile tasarlanabilir.

Genel Öneriler:

1. Özellikle bilgilendirici metinler için çizimler yerine gerçeği yansıtan fotoğraflar tercih edilebilir.
2. Metinlere eklenecek görsel sayısı, öğrencilerin bilişsel düzeyi, metnin türü, metnin uzunluğu ve metnin içerdiği soyut-somut kavramlarla orantılı olabilir. Somut işlemler dönemindeki öğrencilerin ders kitaplarındaki illüstrasyon sayısının daha fazla olması sağlanabilir.
3. Resimler, dikkat dağıtıcı unsurlar olarak değil de öğrencinin ilgisini metne yöneltecek şekilde tasarlanabilir.
4. Görsel tasarım uzmanları öğrencilerin düzeylerine uygun tasarımlar yapabilmek için pedagoğ ve/veya çocuk gelişim uzmanlarından danışmanlık hizmeti alabilirler.

5. Türkçe ders kitapları, kitabın yazarlarının ve/veya editörlerinin ve görsel tasarım uzmanlarının daha fazla koordineli bir şekilde çalışmalarıyla oluşturulabilir.
6. Türkçe ders kitaplarının resim-metin uyumu açısından incelenmesi aşamasında uzman kişilerin ve özellikle sahadaki öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınabilir.
7. Farklı yayınevleri tarafından basılan Türkçe ders kitaplarını da içine alan geniş çaplı bir araştırma yapılarak, sonuçlar kıyaslanıp analiz edilerek, gerekli düzenlemelerin yapılması için ilgili makamlara rapor sunulabilir.
8. Görsel sanatlar öğretmenlerinin da dâhil olacağı şekilde tüm eğitim kademelerinde okutulan tüm ders kitapları için benzer çalışmalar yapılabilir ve böylece işlevsellikleri artırılarak eğitim-öğretim sürecinde resimlemelerden en üst düzeyde fayda sağlanabilir.
9. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca düzenlenen ve kitapların şekil ve içerik yönünden incelendiği kitap inceleme çalıştaylarında, öncelikle; önceki dönemlerde öğrencilere okutulmuş ders kitapları üzerine sahadaki öğretmen ve öğrencilerin görüşleri alınarak hazırlanacak raporlar ve bu alanda yapılmış bilimsel araştırmaların bulguları tartışılabilir daha sonra bir sonraki dönemde okutulacak kitaplarda gerekli inceleme ve düzeltmeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Açık Önkaş, N. (2009). Çocuk edebiyatı kitaplarında şiirin yeri. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (23), 1-12.
- Akkurt, E. (2011). *İlköğretim okullarında görev yapan Türkçe öğretmenlerinin 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici ve tahkiyeli metinlerin anlaşılabilirlikleri ile ilgili görüşleri ve metinlerin okunabilirliği açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Aylanç, M. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının özel öğretim yöntemleri dersi uygulamalarında karşılaştıkları sorunlar: Bilgilendirici ve öğretici metinler örneği. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. (31), 333-350.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*. (13), 257-265.
- Baş, B. ve İnan Yıldız, F. (2014). İlkokul Türkçe ders kitaplarının resim-metin ilişkisi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28), 139-151.
- Boztaş, İ. (1994). Metindilbilim açısından şiir. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*. 5, 171-194.
- Boztepe, D. K. (2015). *İllüstrasyonun tarihsel süreci ve gelişimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). Türkçe-Edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, 5(8), 297-311.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). Örneklemeye yöntemleri. <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden alınmıştır.
- Canlı, S. (2015). Türkçe ders kitaplarına seçilecek metinlerin belirlenmesinde çocuğa görelilik ilkesi. *Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 98-123.

- Cımbız, A. T. (2017). *Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki resimlerin metinlerle uyumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Demirel, Ş., Kökçü, Y. ve Akbaba, R. S. (2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabının resim-metin ilişkisi açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 224-243.
- Demirezen, S. ve Akhan, N. E. (2011). İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki görsel öğelerin öğrenmede kalıcılığa etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 45-68.
- Doyran, E. Y. (1997). İlköğretim 1.sınıf ders kitaplarında biçim-içerik ilişkisi. *Anadolu Sanat Dergisi*. 7, 35-43.
- Duman, T. ve Çakmak, M. (2011). Ders kitaplarının nitelikleri. L. Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (3. Basım)* içinde (s. 17-32). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erdost, I. (2012). *İlköğretim üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarının resim (illüstrasyon) ve içerik uyumuna ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Göçer, A. (2008). İlköğretim Türkçe ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11(1), 197-210.
- Gönüllü, A. B. (2017, Mayıs). *İllüstrasyon (resimleme) sanatını tanımlamak*. II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu'nda sunuldu, Muğla.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal ders kitabı arayışında sosyal bilgiler ders kitaplarının bazı özellikler açısından incelenmesi. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*. 2(1), 8-26.
- Güneş, F. (2013). Türkçe öğretiminde metin seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*. 1(1), 1-12.

- Hıdıroğlu, M. (2019). *Türkçe ders kitapları ile ana dilim Türkçe ders kitaplarının dilsel ve görsel metinlerin niteliği açısından incelenmesi (KKTC ve TED Vakfı Yayınları örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İşcan, A., Efendioğlu, S. ve Ada, Ş. (2007). Türkçe ders kitaplarında yer alan edebi metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 59-76.
- İşeri, K. (2003). Türkçe ders kitaplarındaki metinler için çizilen resimlerin incelenmesi.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2015). Resmî Gazete (14.10.2015). Sayı: 29502.

Millî Eğitim Bakanlığı. (2019). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar).

<http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%C3%BCrk%C3%A7e%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%202019.pdf> adresinden alınmıştır.

Okur, A. (2018). Türkçe ders kitaplarında metinsel türlerin özellikleri. H. Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlemeleri (4. Baskı)* içinde (s.117-140). Ankara:Pegem Akademi.

Özatalay, H. (2007). *İlköğretim 1. kademe Türkçe öğretim programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerilerin ders kitaplarında kullanılmasına ilişkin durum çalışması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Özkan, R. (2010). Türk eğitim sisteminde himayeci değerler: İlköğretim ders kitapları örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 7(1), 1124-1141.

Payza, T. (2015). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

Şekerci, Y. (2018). *6. sınıf ortaokul Türkçe ders kitabı*. Ankara: Eksen Yayıncılık.

Şen, Ü. S. (2005). Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(1), 343-360.

Şimşek, H. (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 42(1), 33-51.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2019). Ders kitapları hakkında merak edilenler. http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_08/26180800_ders_kitaplari_hak_kinda_brsr.pdf adresinden alınmıştır.

- Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kayabaşı, Y. (2011). Ders kitabı ve eğitimdeki önemi. L. Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu (3. Basım)* içinde (s. 33-66). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tontu, Y. H. (2008). *İllüstrasyonların ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki görsel etkililik durumlarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2020).
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimes=90064 adresinden alınmıştır.
- Türkben, T. (2019). Türkçe ders kitaplarındaki metin resimlerinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 650-672. DOI: 10.17679/inuefd.547841
- Uzuner, S., Aktaş, E. ve Albayrak, L. (2010). Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının görseller (illüstrasyonlar) açısından değerlendirilmesi. *Türk Bilimi ve Araştırmaları*, 15(27), 721-733.
- Ünsal, Y. ve Güneş, B. (2004). Bir kitap inceleme çalışması örneği olarak MEB lise 1. sınıf fizik ders kitabının eleştirel olarak incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 305-321.
- Üründü, V. (2011). *6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarının tema ve metin türü yönünden incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

EKLER

Ek 1. Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi	Evet	Kısmen	Hayır
1 Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.			
2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.			
3 Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.			
4 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.			
5 Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin-fon ilişkisi gözlemlenmiştir.			
6 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.			
7 Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.			

Ek 2. Araştırma İzni

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-605.01-E.1007531
Konu : Araştırma İzni (Ebru KAYA TORUN)

15.01.2020

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Ebru KAYA TORUN'un 13/01/2020 tarihli dilekçesi.
b) Valilik Makamının 15/01/2020 tarihli ve 92255297-605.01-E.993554 sayılı onayı.
c) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 no'lu genelgesi.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ebru KAYA TORUN'un, "Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi" konulu araştırma çalışması kapsamında, onaylı bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen veri toplama araçlarının, gönüllülük esas olmak kaydıyla ilimiz merkezinde bulunan ekte isimleri belirtilen okullarda uygulanması valilik makamının ilgi (b) onayı ile uygun görülmüş olup onay örneği yazımız ekinde gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma çalışmasında müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş veri toplama araçlarının kullanılması ve çalışmanın bitiminde, araştırma yapan kişi tarafından sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Muhammed Alpaslan ÜNAL
Müdür a.
Şube Müdürü

- Ek:
1-İlgi (b) Onay Örneği (1 Sayfa)
2-Veri Toplama Araçları

Dağıtım:
Gereği:
-Ebru KAYA TORUN
(Şehit Birol Mutlu Ortaokulu
Kocasinan / KAYSERİ)

Bilgi:
-Zeki Hayran İmam Hatip OO Müd.
-Şehit Cüneyt Erkan OO Müd.

Görsel Elektronik İzni
15/01/2020
LUTFI KIRDAL
Sel

T.C.
SİVAS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 92255297-605.01-E.993554
Konu : Araştırma İzni (Ebru KAYA TORUN)

15.01.2020

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi : a) Ebru KAYA TORUN'un 13/01/2020 tarihli dilekçesi.
b) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E.12607291 sayılı 2017/25 no'lu genelgesi.
c) Valilik Makamının 13/01/2020 tarihli ve 92255297-605.01-E.859466 sayılı onayı.

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ebru KAYA TORUN, "Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, ilimiz merkezinde bulunan Zeki Hayran İmam Hatip Ortaokulu ve Şehit Cüneyt Erkan Ortaokulunda araştırma çalışması yapmak istemektedir.

İlgi (a) dilekçe ekindeki çalışma; Valilik Makamının ilgi (c) onayı ile oluşturulan araştırma değerlendirme komisyonu tarafından incelenmiş olup çalışmanın, eğitim öğretimin aksatılmaması ve katılımcıların izni olmadan resim, video ve ses kayıtlarının alınmaması kaydıyla, ilimiz merkezinde bulunan Zeki Hayran İmam Hatip Ortaokulu ve Şehit Cüneyt Erkan Ortaokulunda uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.

Onaylarınıza arz ederim.

Muhammed Alpaslan ÜNAL
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: Araştırma Değerlendirme
Formu (1 sayfa)

OLUR
15.01.2020

Ebubekir Sıddık SAVAŞCI
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Görevli Elektronik İmza
Aşlı İsmet Ayar
15.01.2020
SİVAS VALİLİĞİ
Şef

EK.1 Ölçek

Resim-Metin İlişkisi Kategori Listesi

SIRA MADDE

EVET KISMEN HAYIR

- 1 Resimler, öğrencilerin metni tahmin etmesini sağlamaktadır.
- 2 Resimler, ait olduğu metnin başlığını desteklemektedir.
- 3 Resimler, ait olduğu metnin içeriğine uygundur.
- 4 Resimler, ait olduğu metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.
- 5 Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin fon ilişkisi gözlemlenmiştir.
- 6 Resimlerde kullanılan renkler canlı, net ve dikkat çekicidir.
- 7 Resimler, öğrencilere estetik zevk kazandırmaktadır.

Ek 3. Özgeçmiş